

**Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний
університет**

МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО- КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

(Київ, 27 березня 2018 року)

Київ 2018

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

УДК 336.1/.7-048.35
М 74

Модернізація фінансово-кредитної системи : тези доп.
М 74 Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 27 березня 2018 р.) / відп.
ред. Н.П. Шульга. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т,
2018. – 160 с. – Укр. та англ. мовами.
ISBN 978-966-629-856-3

У збірнику наведено тези доповідей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, в яких розглянуто актуальні питання модернізації фінансово-кредитної системи; регулювання діяльності окремих суб'єктів системи в Україні та світі; впливу глобальних процесів на фінансовий ринок України. Визначено фактори економічного та нормативно-правового характеру, що чинять вплив на стан фінансово-кредитної системи, а також інструменти стимулювання розвитку фінансово-кредитних установ.

Матеріали представлено у авторській редакції. Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

УДК: 336.1/.7-048.35

Редакційна колегія: Н.П. Шульга д.е.н., проф., Т.М. Гордієнко,
к.е.н. доц., Л.О. Нетребчук, ст. викл.

Відповідальний за випуск Н.П. Шульга, д.е.н, проф.

ISBN 978-966-629-856-3

© Київський національний торговельно-
економічний університет, 2018

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

<i>БІЛА Д.В.</i>	
Рівні регулювання діяльності страхових компаній	9
<i>БУРА В.І.</i>	
Комбінована модель регулювання системно важливих банків	10
<i>ГЕРБИЧ Л.А.</i>	
Глобальні системно важливі страхові компанії та їх роль в Україні	13
<i>ЗАВАДСЬКА Д.В.</i>	
Збалансований розвиток економіки України: ризики та пріоритети забезпечення	15
<i>КІРЄЄВА К.О.</i>	
Удосконалення регулювання банківської діяльності	18
<i>КОВАЛЕВИЧ Д.А.</i>	
Пенсійне забезпечення в умовах реформування	19
<i>КОЛОДИЗІЄВА С.О.</i>	
Methodological principles for effective and efficient financial services in Ukraine	22
<i>КОСТЬОВ'ЯТ Г.І.</i>	
Аналіз результатів соціально-економічного розвитку країни	24
<i>МІНЯЙЛО О.І., МІНЯЙЛО В.П.</i>	
Фінансова політика України за умов глобалізаційних викликів	25
<i>ПЕТРЕНКО Н.В.</i>	
Вплив корупції на рівень фінансової безпеки держави	28
<i>ПЛИСАК Т.О.</i>	
Облік кредитних активів банків у контексті МСФЗ	30

СУТОРМІНА К.М., СУТОРМІНА А.М. Тенденції прояву процесів концентрації в банківському секторі України	32
---	----

УМАНЦІВ Ю.М. Конкурентна політика держави на ринку банківських послуг	35
---	----

ШІРІНЯН Л.В., ШІРІНЯН А.С. Ступінь відкритості ринків банківських і страхових послуг України в умовах глобалізації	37
---	----

СЕКЦІЯ 2. МОНЕТАРНА ТА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

ГАРБАР Є.С. Підходи мінімізації наслідків волатильності ринку на фінансову стійкість банків	39
--	----

ГУТ Л.В. Особливості податкової системи та шляхи її реформування в умовах євроінтеграції	42
---	----

ЕРКЕС О.Є. Нові нормативи ліквідності банків: необхідність та механізм впровадження	45
--	----

ЖЕРДЕЦЬКА Л.В. Науково-методичні засади координації макропруденційної, монетарної та фіскальної політик	47
--	----

ЖУРБА О.М. Лібералізація валютно-курсової політики в Україні	50
--	----

КОПТЮХ О.Г. Основні фактори модернізації монетарної політики	52
--	----

КРАСНОВА І.В., ГРОМНИЦЬКА І.Ю. Макропруденційні інструменти управління шоком ліквідності	54
--	----

<i>ЛАГУТІН В.Д.</i> Особливості координації монетарної та бюджетної політики держави в Україні	57
---	----

<i>МАЛИШ Д.О.</i> Щодо сутності фінансового сектору в Україні	60
---	----

<i>РЯЗАНЦЕВА В.В.</i> Державна боргова політика України	62
---	----

<i>ТОМНЮК Т.Л.</i> Кредитні інструменти підтримки розвитку малого бізнесу	64
---	----

СЕКЦІЯ 3. ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ

<i>АНТОНЮК О.А.</i> Ефективність витрат банків України: сучасні тенденції.....	67
--	----

<i>БАЛАНЧУК Д.В.</i> Збалансована система показників у контексті управління корпоративним сегментом банку	69
--	----

<i>БЕЛЯНКО Л.Л.</i> Стрес-тестування ризиків вітчизняної банківської системи	71
--	----

<i>ГОЛОВАЧ Н.А.</i> Професійна підготовка фахівців з інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-кредитного менеджменту	74
---	----

<i>ГУМЕНЮК В.В., КІСЬ С.Я., ЛЕВАНДІВСЬКИЙ О.Т.</i> Технологія інтелектуалізації у розвитку інтегрованих маркетингових комунікацій банків.....	76
--	----

<i>ГУМИНСЬКА М.В.</i> Управління фінансовими ресурсами страхових компаній.....	78
--	----

<i>ДЕМЧЕНКО О.П.</i> Інтеграційні процеси на кредитному ринку	81
---	----

ІВАНЧЕНКО Н.О.	
Статистичне дослідження фінансових ресурсів підприємств України.....	83
КРУТОВА А.С., СТАВЕРСЬКА Т.О.	
Комплексний підхід до визначення фінансової безпеки підприємства	85
ЛИТВИНЕНКО О.К.	
Синергетичний ефект як складова вартості комерційного банку та доданої вартості угоди М&А.....	88
МИРОНЕНКО М.Ю.	
Капіталізація банків: теорія, практика та напрями забезпечення	89
НАЗАРОВА К.О.	
Планування зовнішнього (незалежного) аудиту з використанням результатів внутрішнього	93
НЕДЕРЯ Л.В.	
Особливості оцінки вартості банків	95
ОЗЕРЧУК О.В.	
Види брокерської діяльності на фінансовому ринку України.....	97
ПАСЕВИЧ Д.І.	
Особливості безготівкових банківських розрахунків у світі.....	99
ПЕРЕВОЗНИК А.В.	
Проблеми оцінки банківських ризиків та способи управління ними.....	102
ПРОЦЕНКО Я.В.	
Фінансова стабільність готельних підприємств: екзогенні фактори впливу.....	105
РУЖИЦЬКИЙ І.С.	
Математичні методи та моделі розрахунків на ринку фінансових послуг	107
СЕРАЖИМ Ю.В.	
Управління проблемними активами банку	109

СИДОРЕНКО В.А.	
Фінансово-економічний механізм кредитування внутрішньої торгівлі в Україні.....	111
SUNDUK T.F., PASYK N.O.	
P2P lending as one of the forms of modern crediting.....	114
ТАБЕНСЬКА Ю.В.	
Банківське обслуговування малого та середнього бізнесу (на прикладі АБ «Укргазбанк»).....	116
ХОЛОДИЛОВА А.О.	
Організація системи контролю у кредитних спілках	118
ШУЛЬГА Н.П.	
Процес розгортання кризових явищ у банку	120
СЕКЦІЯ 4. ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	
ВОЛОСОВИЧ С.В.	
Фінансові технології у формуванні безпеки цифрових платежів	123
ГНАТЧЕНКО Д.Д.	
Електронний документообіг у фінансових установах	125
ГОРДІЄНКО Т.М.	
Вплив ФінТех на розвиток ринку фінансових послуг	127
КОСАРЄВ Т.В.	
Елементи електронного урядування у податковій системі України.	130
КРАВЧУК І.С.	
Розвиток DLT на ринку обігових фінансових інструментів.....	132
НЕТРЕБЧУК Л.О.	
Регуляторні ініціативи та вимоги до функціонування цифрових банків	135
ЦИГАНОВА Н.В.	
Емісія криптовалют та проблеми її регулювання.....	138

СЕКЦІЯ 5. ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

<i>АВАНЕСОВА І.А.</i>	
Культура інформаційної безпеки споживачів фінансових послуг....	141
<i>ЖУРАХОВСЬКА Л.В.</i>	
Інформаційне супроводження депозитарної діяльності банку: захист прав інвесторів.....	143
<i>КОТЕНКО У.М.</i>	
Молодь як споживач кредитних послуг	146
<i>КРЕГУЛ Ю.І., РАДЧЕНКО О.Ю.</i>	
Адміністративно-правове забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг	148
<i>МАСЛОВА Н.О.</i>	
Партнерські відносини з клієнтами банку	151
<i>СТЕПАНИК А.О.</i>	
Рекомендації споживачам щодо вибору депозитних послуг.....	153
<i>СУШКО Н.М.</i>	
Фінансова інклюзія в сприянні економічному зростанню.....	155
<i>ТРИНЧУК В.В., ГОРИСЛАВЕЦЬ П.А.</i>	
Захист прав споживачів на страховому ринку Польщі	156

СЕКЦІЯ 1. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Біла Д.В.,

аспірант,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

РІВНІ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

В Україні на сьогоднішній день основним видом регулювання діяльності страхових компаній є державне регулювання з незначним втручанням саморегулювальних організацій. Заходи впливу на об'єкти регулювання документально закріплені: зі сторони держави – це закони, постанови, розпорядження, що встановлюють напрями, методи та інструменти регулювання; зі сторони саморегулювальних організацій – статuti та установчі документи, в яких напрями регулятивного впливу визначені через функції, завдання та цілі об'єднання.

Дослідження регулювання діяльності страхових компаній в Україні дозволило констатувати, що в цілому регулювання на рівні страхової компанії сформовано в залежності від етапу життєвого циклу: інструменти входу на ринок, інструменти функціонування, інструменти виходу з ринку. Як і в Європейському Союзі регулювання діяльності страхових компаній в Україні повинно бути сформовано в залежності від об'єктів регулювання, які класифіковано на відповідні рівні: 1-й рівень – страхова компанія; 2-й рівень – страхова група; 3-й рівень – національна системно важлива страхова компанія.

Інструменти групи «входу на ринок» – це сукупність вимог, метою яких є доступ на ринок суб'єктів, які відповідають визначеним законодавством вимогам та здатні ефективно здійснювати страхову діяльність. Вказану групу формують інструменти правових та адміністративних методів. Інструменти групи «регулювання функціонування» застосовуються для усіх страхових компаній та напрямів їх діяльності, які зареєстровані та отримали відповідні ліцензії, незалежно від спеціалізації страхової компанії. Аналогічно до попередньої групи, інструменти групи «регулювання функціонування» розглядаються з позицій регулятивного впливу. До цієї групи відносяться інструменти правових, адміністративних, економічних та комбінованих методів. Інструменти групи «вихід з ринку» характеризуються наявністю правових та адміністративних методів.

В залежності від об'єкта регулювання в Україні сформовано перший рівень: регулювання діяльності страхових компаній. І хоча інструментарій цього рівня не відповідає сучасним європейським стандартам, в наявності перші кроки регулятора до переходу на ризик орієнтоване регулювання шляхом запровадження стрес-тестування. Стрес-тестування це спонукання компаній до побудови системи управління ризиками на основі прогнозування. Подальший розвиток моделі регулювання на основі ризиків залежить від наступних дій органу регулювання щодо зменшення проміжку між здійсненням стрес-тестування та інтеграцію результатів в щоденний процес управління ризиками. На Україні тільки започатковано розбудову другого рівня регулювання: регулювання діяльності страхових груп. Наявність на страховому ринку великих організацій, робота страхових компаній, створених одними засновниками на різних сегментах страхового ринку призвело до необхідності зміни векторів регулювання.

Третій рівень регулювання: системно важливі страхові компанії та визначення нормативних вимог їх діяльності в Україні не запроваджено. У Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року поставлена задача розробки індикаторів визначення системно важливих небанківських фінансових установ та спеціальних регулятивних вимог до їх діяльності. Тому формування третього рівня регулювання є актуальною задачею для України в рамках адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Бура В.І.,
аспірант,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

КОМБІНОВАНА МОДЕЛЬ РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМНО ВАЖЛИВИХ БАНКІВ

Теоретично існує дві можливі моделі регулювання та нагляду за діяльністю системно важливих банків (СВБ): запобіжна та обмежувальна. Перша модель передбачає здійснення державою дій щодо недопущення становлення банку як системно важливого та передбачає здійснення реорганізації СВБ. Друга – допускає існування

СВБ на фінансовому ринку, проте вимоги до їх функціонування є значно жорсткішими [1, с. 35–37].

З огляду на значне підвищення концентрації банківського ринку України протягом останніх років та зростання обсягів діяльності СВБ України, ми пропонуємо розглядати регулювання СВБ з точки зору комбінованої моделі, відповідно до якої органами регулювання та нагляду використовуються інструменти не лише обмеження діяльності цих банків (на основі більш жорстких вимог), а також інструменти щодо обмежень становлення банку як СВБ (за рахунок вищих вимог до антимонопольного законодавства). Таким чином, комбінована модель включає наступні напрями регулювання та нагляду за діяльністю СВБ (рис. 1).

Рис. 1. Комбінована модель регулювання та нагляду за діяльністю системно важливих банків*

* Джерело: розроблено автором.

Обмеження зростання системної важливості СВБ є першим кроком у процесі їх регулювання що знаходить своє відображення у мотивації банків до зменшення своєї системної важливості. Це може бути досягнуто за допомогою реалізації рекомендацій БКБН щодо диференційованого формування буферу системної важливості або у випадку застосування диференційованих ставок (в залежності від системної важливості) при формуванні фонду гарантування вкладів.

Підвищення вимог до антимонопольного законодавства дозволить не допустити виникнення нових СВБ та зменшити вплив на ринок існуючих СВБ.

Відповідно до антимонопольного законодавства України монополієм (домінуючим) вважається становище суб'єкта господарювання за умови, якщо:

- його частка на ринку перевищує 35%, якщо він не доведе, що зазнає значної конкуренції;

- сукупна частка не більше ніж трьох суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 50%;

- сукупна частка не більше ніж п'яти суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки на ринку, перевищує 70% [2].

З огляду на специфіку фінансового сектору, на нашу думку, варто підвищити вимоги щодо визнання становища банку на ринку монопольним. Тобто зменшити відсотковий показник, що визначає становище банку монопольним, відповідно з 30 до 20%, з 50 до 35% та з 70 до 50%. Таким чином, три найбільші банки не зможуть контролювати більше половини ринку банківських послуг. Дане обмеження сприятиме частковому вирішенню проблеми «занадто великий, щоб збанкрутувати» та підвищенню рівня конкуренції на ринку.

Інтенсивний нагляд за діяльністю СББ передбачає більшу частоту та увагу до процесу моніторингу діяльності СББ, використання перспективних інструментів нагляду (стрес-тестування, аналіз бізнес-моделей, горизонтальні огляди тощо) та здійснення нагляду не лише з точки зору ризиків СББ, а також рівня їх прибутковості. Оскільки недостатній обсяг прибутку створює ризик для фінансової стабільності цих банків.

Врегулювання неспроможності СББ передбачає комплекс заходів щодо відновлення платоспроможності СББ або виходу його з ринку з найменшими втратами для платників податків та держави. До цього відносяться вимоги щодо формування Плану відновлення діяльності СББ, покриття втрат внаслідок банкрутства СББ за рахунок коштів акціонерів та кредиторів, підвищення відповідальності за дії, що призвели до банкрутства банку топ менеджерів та акціонерів (відповідно до рекомендацій БКБН).

Практичне застосування комплексу вищезазначених дій з боку наглядових та регулюючих органів здатне мінімізувати той негативний вплив діяльності СББ, який проявляється в періоди економічного спаду.

Література

1. Семіряд А. О. Системно важливі фінансові установи: критерії, проблеми та регулювання / А. О. Семіряд // Фінансовий ринок України. – 2011. – № 7–8. – С. 34–38.
2. Про захист економічної конкуренції : Закон України, 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>

Гербич Л.А.,

к.е.н., доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

ГЛОБАЛЬНІ СИСТЕМНО ВАЖЛИВІ СТРАХОВІ КОМПАНІЇ ТА ЇХ РОЛЬ В УКРАЇНІ

Сучасний етап розвитку фінансово-кредитних систем характеризується постійним зростанням ризиків, що спричинено підвищенням ролі глобалізаційних та інтеграційних процесів у світовій економіці. Як показали результати світової фінансової кризи, фінансова індустрія зазнала значних втрат через ризики глобального характеру, що проявилось в значному скороченні кількості фінансово-кредитних установ, обсягів їх діяльності та фінансових результатів. Вплив глобального макросередовища призвів до суттєвого погіршення ситуації і в страховій галузі, що проявилось в низьких темпах зростання діяльності страхових компаній, втратах капіталу, особливо компаній, що займаються довгостроковим страхуванням, зниженні страхових премій тощо.

Остання світова фінансова криза засвідчила неієздатність сучасної системи регулювання та нагляду за фінансовими установами, зокрема за страховою діяльністю. Недоліки в оцінці ризиків, проблеми з ризик-менеджментом вказані як одні з головних причин негативних процесів, які відбулися в глобальній фінансовій системі. Найбільш розвинені країни світу досягли угод, що закладають підвалини для нових стандартів страхового регулювання й нагляду на глобальному рівні [1].

Одним із нововведень післякризового періоду стало виділення в окрему групу глобальних системно важливих фінансових установ, зокрема, страхових компаній, підвищення вимог до їх діяльності та застосування особливих стандартів нагляду за ними.

У листопаді 2011 року Рада з фінансової стабільності (FSB) опублікувала комплексний набір політичних заходів для вирішення системних та моральних ризиків, пов'язаних із системно важливими фінансовими установами [2]. У липні 2013 року FSB, у тісній співпраці з Міжнародною асоціацією страхових наглядачів (IAIS) та національними органами влади, визначила початковий перелік дев'яти глобальних системно важливих страховиків (G-SII) з використанням методології оцінки, розробленої IAIS, та заходи, які повинні застосовуватися до таких компаній [3]. Цей звіт передбачив

постійне щорічне оновлення списку глобальних системно важливих страхових компаній. Останнє оновлення списку G-SIIs відбулося наприкінці 2015 року і в 2016–2017 роках він залишався без змін та включає в себе наступні компанії: Aegon N.V.; Allianz SE ; American International Group; Inc. Aviva plc; Axa S.A.; MetLife, Inc. Ping An Insurance (Group) Company of China; Ltd. Prudential Financial; Inc. Prudential plc.

На страховому ринку України до 2016 року працювали дочірні компанії трьох і дев'яти вище перелічених G-SIIs: Axa S.A., MetLife, Inc. та Aegon N.V. Проте наприкінці 2016 року група Aegon досягла домовленості про продаж 100% акцій ПрАТ «СК» Ейгон Лайф Україна» страховій групі TAS Group і почала вихід з українського ринку. Основним аргументом для прийняття такого рішення групою Aegon є суттєва зміна потенціалу цього ринку. Обсяг активів дочірніх компаній глобальних системно важливих страховиків в Україні станом на 01.01.17 р. складав: Axa S.A. – 1371 млн грн (2,45% від обсягу активів страхового ринку України), MetLife, Inc. – 1 775 млн грн (3,17%). Динаміка активів дочірніх компаній глобальних системно важливих страхових компаній в Україні протягом 2012–2016 років наведена на рис. 1.

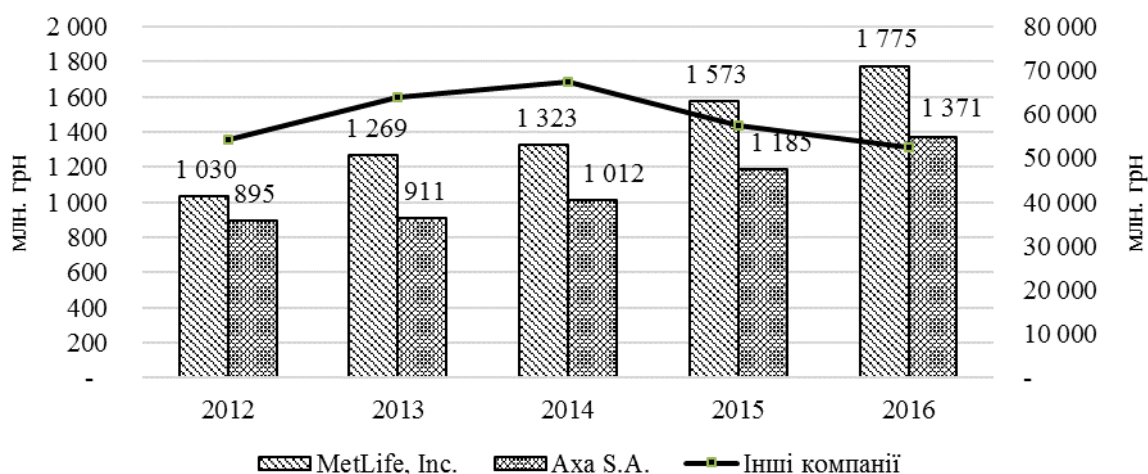

Рис. 1 Динаміка активів дочірніх компаній глобальних системно важливих страхових компаній протягом 2012– 2016 років в Україні *

*Складено автором за [4, 5, 6]

Таким чином, зважаючи на зниження загального обсягу активів страхових компаній України протягом останніх років, слід відзначити постійне зростання частки дочірніх компаній глобальних системно важливих страхових компаній в Україні, що свідчить про зростання їх ролі на вітчизняному страховому ринку.

Література

1. Залетов О. М. Макропруденційний нагляд та регулювання страхового ринку / О. М. Залетов // Фінансовий простір. – 2014. – № 1. – С. 68–71. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2014_1_9
2. FSB, Policy Measures to Address Systemically Important Financial Institutions, 4 November 2011. Access mode www.fsb.org/2011/11/r111104bb/.
3. FSB, FSB identifies G-SIIs and the Policy Measures that will Apply to Them, 18 July 2013 Access mode www.fsb.org/publications/r130718.htm
4. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу : <https://www.nfp.gov.ua/ua/Pro-nas.html>
5. ПАТ «МетЛайф». Фінансова звітність та звіт незалежного аудитора [Електронний ресурс] /ПАТ «МетЛайф». – 2016. Режим доступу : www.metlife.ua/uk/Individual/Support-Centre/Pay-premium.html
6. ПАТ «АХА». Фінансова звітність та звіт незалежного аудитора [Електронний ресурс] /ПАТ «АХА». – 2016. Режим доступу : <https://axa-ukraine.com/insurance/auto-insurance/renault/>

Завадська Д.В.,

к.е.н., доцент,

Одеський національний економічний університет,

м. Одеса

ЗБАЛАНСОВАНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: РИЗИКИ ТА ПРІОРИТЕТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В складній економічній ситуації забезпечення сталого економічного розвитку на довгострокову перспективу є для України першочерговим завданням. Відновлення соціально-економічного зростання після стагнації та рецесії 2013–2017 років, пов'язаних з вичерпанням потенціалу експортно-сировинної моделі розвитку, низькою якістю інституційного середовища, недофінансуванням НДДКР та інвестицій у виробництво, стрімким старінням матеріально-технічної бази економіки, кризою в науковій сфері (розпадом провідних шкіл та науково-технічних комплексів в сфері фундаментальних наук, відтоком наукових кадрів за кордон), орієнтацією на стратегію імпортозаміщення,

нестабільність банківської системи є більш складним завданням для України ніж подолання кризи 2009 року.

Головною умовою зростання суспільного життя є модернізація економіки України з визначенням високотехнологічних галузей, сфер науки та освіти в якості ключових факторів зростання. У 2010 р. в Україні офіційно проголошено курс на модернізацію економіки, перехід до інноваційної моделі розвитку, направленої на підвищення національної конкурентоспроможності.

Успіху економічної політики, спрямованої на формування нової моделі економічного зростання України, сприяє чіткий вибір пріоритетів, серед яких, на наш погляд, головним є забезпечення високих темпів збалансованого економічного зростання в наступній послідовності:

- відновлення економічного зростання (збільшення доходів від традиційного експорту; стримування надмірного зміцнення курсу гривні; дозавантаження існуючих конкурентоспроможних потужностей);

- вихід на високі темпи та якість економічного зростання (підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності економіки, розширення несировинного експорту; ринкове зміцнення курсу гривні; збільшення інвестицій в основний та людський капітал; зростання норми накопичення, витрат на освіту, науку та охорону здоров'я);

- сталий розвиток (підвищення рівня якості життя, розвиток несировинного високотехнологічного експорту; нові ринки інноваційної продукції; зближення параметрів номінального курсу та ПКС; освоєння глобальних інноваційних ринків, управління глобальними виробничими ланцюжками).

До інтегральних ризиків збалансованого економічного зростання України експертами Всесвітнього економічного форуму визначено такі, як: неефективність державного управління; іноземне інвестування в національну економіку за моделлю слаборозвинених країн; критичні показники боргового навантаження; недоступність фінансових ресурсів через кредитний механізм; критичні масштаби й темпи втрати людського капіталу. Формуванню нової моделі економічного розвитку, здоланню кризових явищ сприятимуть високі темпи щорічного економічного зростання (на рівні не менше ніж 10%), збалансованість монетарної (зміна механізму пропозиції грошей, задіяння механізму кредитних ставок; стимулювання заощаджень та підвищення норми накоплення) та фіскальної (створення умов макроекономічної

стабільності та стабільності державних фінансів) політики, як чинників забезпечення ресурсами економічного розвитку.

Досвід економічно розвинених країн свідчить, що економічний прогрес суспільства забезпечується інноваціями, як результату поєднання можливостей науково-технічного прогресу з економічними потребами. Україна має вагомі об'єктивні передумови довгострокового економічного розвитку. Згідно даних Global Innovation Index за 2017 рік, аналітичний центр Лозанської школи бізнесу INSEAD, Швейцарія, Україна посіла 50 місце, що на 6 пунктів вище ніж у 2016 році. Інноваційна спрямованість економічного розвитку передбачає вдосконалення механізмів та інструментів стимулювання інноваційно-технологічного оновлення підприємств, розвиток інноваційної інфраструктури, державно-приватного партнерства, зростання витрат на дослідження і розробки до 3,5% ВВП, підвищення ефективності взаємодії науки й виробництва, підготовку кадрів та забезпечення інституційної довіри. Це потребує створення інститутів розвитку, зокрема фінансових, формування інноваційних механізмів взаємодії суспільства, влади та бізнесу, розвиток кластерної моделі економіки та інтеграцію національної інноваційної системи у глобальну.

Кінцевим якісним результатом економічної модернізації має стати скорочення розриву між Україною та країнами з розвинутою ринковою економікою за рівнем доходу на душу населення та зростання індексу людського розвитку.

Література

1. Ігнатович, Н. Реформування економіки України у контексті її модернізації / Н. Ігнатович // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – №4(193). – 2017. – С. 21-25.
2. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. – Львів: Кальварія, 2017. – 164 с.
3. Україна у глобальних рейтингах 2017-2018 //Український інститут майбутнього [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://uifuture.org/uk/post/ukraina-u-globalnih-rejtingah-2017-2018_691

Кірсєва К.О.,

к.е.н., доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Руйнівні стихійні фінансові кризи, які неочікувано руйнують економічні плани і звичний устрій життя, спонукають до пошуку нових засобів недопущення кризових явищ чи до зменшення їх руйнівної сили.

Глобалізація економічних процесів, їх взаємозв'язок і взаємозалежність зумовлюють перетікання фінансових проблем з одних сфер, галузей, економік, країн до інших.

Банки, як головні фінансові посередники, які найбільше впливають на забезпеченість економічних суб'єктів грошима та насичення економік ними, стикаються як і інші економічні суб'єкти з необхідністю подолання наслідків глобальних фінансово-економічних криз і забезпечення стабільності власної діяльності.

Крім цього, саме за рахунок банків, центральні банки країн регулюють грошові потоки в країні та використовують банки для згладжування кризових явищ в економіці.

Недопущення руйнівного адміністративного впливу на приватну діяльність банків підштовхує регулюючі органи банківських систем до опосередкованого впливу на діяльність банків. Для цього на сьогоднішній день створений і працює Базельський комітет з банківського нагляду, який систематизує, накопичує, аналізує найкращий світовий досвід боротьби з наслідками фінансово-економічних криз в банківському середовищі і захисті економік країн від занепаду.

Національний банк України як регулюючий державний орган завданням якого є забезпечення макроекономічної стабільності уважно слідкує за новими напрямками сприяння стабільному розвитку економіки і перешкоджання негативним неочікуваним втратам від руйнівних криз [1]. Він досліджує, опановує та пробує удосконалити вітчизняний підхід до регулювання і забезпечення стабільності банківської системи і економіки.

В опублікованому Національним банком України в грудні 2017 року виданні «Звіт про фінансову стабільність», регулятор чітко розкриває заплановані ним зміни процесу регулювання банківської діяльності, зокрема, в частині розрахунку обсягу власного капіталу

банку [2]. Основною метою таких змін є створення більш дієвого захисту вітчизняних банків від значних негативних наслідків криз у майбутньому. До основних нововведень, запроваджуваних НБУ в банківську практику, відносяться:

1) зміна структури регулятивного капіталу та правил його розрахунку,

2) зміна вимог до достатності банківського капіталу,

3) запровадження коефіцієнта левериджу,

4) формування буферів капіталу,

5) доповнення вимог щодо оцінки ліквідності банків.

Очікується, що нові удосконалені правила регулювання банківської діяльності створять більш захищену банківську систему в країні, здатну протистояти серйозним негативним наслідкам неочікуваних криз та спростять взаємовідносини українських банків із закордонними лідерами банківського бізнесу.

Література

1. Сайт Національного банку України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=32146402&cat_id=321464
2. Звіт про фінансову стабільність. Національний Банк України. [Електронний ресурс] 4 грудня 2017. – 75 с. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60764561>

Ковалевич Д.А.,

к.е.н., доцент,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,

м. Чернівці

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

Євроінтеграційний курс України, посилення соціальної спрямованості ринкових перетворень направлені на покращення життя населення і належне пенсійне забезпечення, яке реалізується через механізм пенсійного страхування. У сучасних умовах для України актуальним завданням є створення такої пенсійної системи, функціонування якої підвищило рівень життя осіб похилого віку і одночасно стимулювало розвиток економіки.

Проблема пенсійного забезпечення людини в старості є однією з найактуальніших для суспільства. Адже кожна людина в майбутньому стане пенсіонером.

В Україні, яка рухається до цивілізаційного суспільства соціальна проблематика, зокрема пенсійне забезпечення, здобуває все більше уваги. Різноманітним аспектам розвитку пенсійної системи присвячені праці таких науковців – І. Чугунова, О. Насібової, Б. Зайчук, Н. Савченко, Н. Внукової, Е. Лібанової, В. Толуб'як та багато інших.

Сучасний стан системи пенсійного забезпечення свідчить про необхідність її вдосконалення. Дослідження історичних аспектів становлення й розвитку пенсійного забезпечення є необхідним елементом на шляху створення оптимальної пенсійної системи.

Сьогодні перед суспільством постають актуальні питання у сфері пенсійного забезпечення, у визначенні змісту пенсійної політики в трансформаційних процесах економіки. Пенсійна політика – це складова соціальної політики держави, що реалізується через систему пенсійного забезпечення. Від надійності пенсійного забезпечення багато в чому залежить соціальна та економічна стабільність держави, а стан економіки впливає на функціонування пенсійної системи. Пенсійне забезпечення в основному реалізується через пенсійне страхування, яке доцільно розглядати як складову процесів формування та реалізації соціальної політики. Сутність цього процесу полягає в акумуляції та розподілі фінансових ресурсів з метою забезпечення належного матеріального стану людей пенсійного віку та інших категорій населення, які при настанні певних умов, мають право на пенсію.

У практичній діяльності виникає низка проблем щодо пенсійного забезпечення громадян. Вирішення питань стосовно призначення та виплати пенсій відбувається в межах правового поля.

Згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» внесено зміни у порядок нарахування пенсій, а також змінились вимоги до тривалості страхового стажу. З січня 2018 року пенсія за віком у 60 років призначається за наявності страхового стажу не менше 25 років. При цьому необхідно зазначити, що з кожним роком вимога до розміру страхового стажу збільшуватиметься на один рік. Починаючи з 1 січня 2028 року для призначення пенсії за віком треба мати 35 років страхового стажу. Якщо в 60-річній людині немає визначеного стажу, то вона може допрацювати або придбати необхідну кількість років для призначення пенсії у віці від 60 до 63 років. З січня

2019 року, особи в яких страховий стаж складатиме 15 років, пенсія за віком призначатиметься у 65 років. У разі відсутності необхідного стажу тривалістю 15 років такі особи матимуть право на призначення державної соціальної допомоги після досягнення 65 років з врахуванням сукупного доходу сім'ї [1].

З 2019 року планується введення накопичувальної системи пенсійного страхування, яка в майбутньому суттєво змінить механізм нарахування пенсій. При цьому розмір пенсії буде залежати від накопичених страхових внесків в результаті сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Інституційні засади побудови фінансового забезпечення, регулювання пенсійного захисту населення, механізми фінансового управління пенсійною системою, засади посилення фінансової стійкості системи пенсійного забезпечення широко розкриті науковцями І.Чугуновим, О.Насібовою [2].

Реформування пенсійної системи є особливо складним напрямком соціально-економічної політики, оскільки завжди пов'язане з низкою непопулярних рішень, метою яких є забезпечення балансу інтересів у коротко- і довгостроковій перспективі. Формування соціально-орієнтованої ринкової економіки, що відбувається сьогодні в Україні, передбачає розробку й запровадження нових форм і методів системного управління фінансовими механізмами у всіх сферах суспільного життя, в тому числі пенсійного забезпечення [3, с. 78].

Ефективність пенсійної системи залежить від злагодженої взаємодії всіх складових фінансового механізму пенсійного забезпечення, які функціонують у правовому полі.

Література

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій. Закон України № 2148 –VIII від 3 жовтня 2017 року.
2. Чугунов І.Я. Фінанси пенсійного забезпечення : монографія / І.Я. Чугунов, О.В. Насібова. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. – 248 с.
3. Толуб'як В.С. Фінансові механізми пенсійного забезпечення : монографія / В.С. Толуб'як. – Тернопіль : ТзОВ «Терно-граф», 2011. – 336 с.

Kolodzieva S.O.,
Ph.D, Associate Professor,
Kyiv National University of Trade and Economics,
Kyiv

METHODOLOGICAL PRINCIPLES FOR EFFECTIVE AND EFFICIENT FINANCIAL SERVICES IN UKRAINE

Foreign practice shows that in the scientific literature there are differences in the meaning of terms effective and efficient. Such question is extremely relevant in the context of ensuring the development of the domestic financial services market, as well as stimulating the spread of European integration processes on such market. So, speaking about effectiveness, some experts point out that such concept is related to the achievement of a certain goal, despite the resources that were used to implement the tasks. At the same time, the notion of efficiency is aimed at minimizing the involved resources. That is, financial institutions can not only meet the needs of all participants on the financial services market, but also increase the efficiency of financial resources use on the market. This aspects deserve special attention in the context of the development of the credit services market and the need to balance the financial interests of participants on the market.

According to this approach, we propose to use formulas (1) and (2), because it ensures the effectiveness and efficiency of credit, as well as factoring operations, respectively. The effectiveness and efficiency of credit operations can be estimated by the formula:

$$R = \frac{dTI - dTE - IE - (AEc + AEb)}{2 \cdot IE + IM + FI + (AEc + AEb)} \cdot 100\%, \quad (1)$$

where dTI – growth of gross income from sales to the customer due to the use of banking credit services; dTE – increase in the cost price of the customer's sales as a result of using the bank's service; IM – the interest margin of the bank for the service; FI – the amount of commission income from the provision of the service; AEb – amount of administrative expenses of the bank in the process of servicing; AEc – the amount of client administrative expenses associated with obtaining banking services; IE – the amount of interest expenses of the bank related to the provision of services.

The effectiveness and efficiency of factoring is possible to calculate as follows:

$$Rf = \frac{(-x \cdot A \cdot z - AEb + Rc \cdot \frac{x \cdot A \cdot (Vpr + A)}{Dz + A} - AEc + A \cdot Ra \cdot A / BK) \cdot (1 - Cnn)}{x \cdot A \cdot z + AEb + A \cdot (x \cdot r + k) + AEc} \cdot 100\%, (2)$$

where A – the value of a factoring agreement; Dz – amount of receivables of the enterprise-client at the moment of receipt of factoring service; Rc – coefficient of profitability of sales of the enterprise-client; Vpr – sales volumes for the period; Ra – coefficient of gross profitability of assets; BK – average amount of equity of the enterprise-debtor; Cnn – tax rate on profit; x – client financing limit; r – payment for financing; k – commissions (for management of accounts receivable, for establishing factoring limit, for servicing, for processing documents).

Based on the formulas (1) and (2) the following conclusions are made:

the efficiency of the factoring operation is largely influenced by the administrative costs of both the bank and the client or debtor, since with the growth of these indicators there is a decrease in the values of the profitability indicators of the entire factoring operation;

a significant role is played by equity capital, namely, the value of the average amount of equity capital of the enterprise, and the value of the factoring agreement, as well as the ratio of sales in the period up to the receivables of the client enterprise;

indicators of profitability of factoring services, increase with increasing amounts of financing;

the value of the factors of profitability of factoring service and in any case should be greater than zero, since otherwise it is inappropriate for one or more participants to conduct a factoring operation, however, due to the selection of optimal values of the indicators that significantly affect the profitability and, it is possible to maximize the value of these indicators, that is, maximizing the efficiency of the factoring operation for all its participants.

Based on the formulas for calculating the profitability, it is possible to evaluate the efficiency of factoring services, however, this approach does not allow to evaluate the results of a factoring agreement for each participant separately, that is, a bank, a client enterprise and a debtor enterprise.

In accordance with the conditions of factoring services (the classical scheme), the debtor company does not bear significant costs associated

with the factoring operation, therefore, in this case, in more detail, we consider the distribution of advantages from the factoring operation between the bank and the enterprise-client; in the case of reverse factoring – between the bank and the debtor.

Our proposed approach involves adjusting the bank's rate, that is, the payment for factoring service, based on the values of profitability indicators for the bank and client from the factoring operation. The factoring fee, in which the bank's return on a factoring operation will be equal to the profitability received by the client enterprise or the receiving company as a result of receiving the factoring service, is proposed to be considered as the equilibrium rate. That is, in our opinion, it is expedient to determine the equilibrium rate for factoring service or in order to reach a compromise between the financial interests of the bank and the client or enterprise.

To sum up, the proposed approach allows not only to ensure the effectiveness of credit operations on the domestic market by taking into account the interests of both financial institutions and clients, but also to affect the parameters of such operations and it will increase their efficiency. The introduction of such approach will stimulate the development of the financial services market in Ukraine and should become a further scientific area of research.

Костьов'ят Г. І.,

аспірант, викл.,

Ужгородський національний університет,

м. Ужгород

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

На сьогоднішній момент наша держава перебуває в стані активної розбудови державницьких положень на основі досвіду провідних європейських країн, оскільки актуальності набуває реформи державного регулювання соціально-економічного розвитку країни.

Аналізуючи внутрішню будову економіки за всі роки незалежності країни – бачимо негативну динаміку, звісно були й позитивні зміни. Однак, країна не може самореалізуватися, хоча має усі інструменти. Наприклад, можна побачити основні економічні прогалини, від яких потерпає наразі економіка:

✓ з боку соціальної економіки – в регіонах спостерігається значне безробіття, яке викликано з неефективністю використання робочої

✓ з боку міжнародної співпраці – держава знаходиться в «монотонному становищі» похитнулася ділова та дипломатична активність країн-партнерів;

✓ медична реформа – зазнає щоразу недовіри у суспільстві;

✓ децентралізація регіонів проходить стабільно позитивно;

✓ інвестиційний клімат – знаходиться в негативному становищі, для інвесторів – економічна та політична нестабільність, не оновлена модернізація для с/г, тощо;

✓ фінансовий ринок – періодичні «скачки» курсу, неврегульований валютний курс, зростання тінізованої економіки та ін.

Отже враховувати й інші фактори, які стрімко підтримують негативну динаміку економіки, держава намагається одночасно з усіх сторін стабілізувати за допомогою траншів від МВФ, ЄС та сусідніх країн. Проте не беручи до уваги активної участі про «Стратегію 2030», яка відходить з поля зору, також на перший погляд здається що країна відійшла від власних взаємовигідних інтересів. Державі прийдеться й надалі створювати, затверджувати нові Директиви для тимчасової дестабілізації економіки, що можливо призведе до початкового стану розбудови незалежної країни.

Міняйло О.І.,

к.е.н., доцент,

Міняйло В.П.,

к.е.н., доцент,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЗА УМОВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Світова економіка після фінансово-економічної кризи 2008–2009 років демонструє впевнену позитивну динаміку і вже у перші роки посткризового періоду макроекономічні показники наблизилися до показників докризового періоду. Економіка України перебуває на етапі активного інтегрування в світогосподарські процеси, тому наслідки світової фінансово-економічної кризи відчутно позначились на соціально-економічних показниках. Системний характер кризи в

Україні обумовлює потребу посилення стимулюючої ролі фінансової політики шляхом збалансування доходів та видатків бюджету, зменшення податкового навантаження, забезпечення стабільності національної валюти, зниження процентних ставок, нарощування обсягів вітчизняного виробництва, зменшення безробіття, забезпечення макрофінансової стабільності та відновлення системного економічного зростання [1, с. 16–17].

Однак є ряд ризиків, котрі можуть негативно позначитись на фінансовій політиці України. Зокрема, зменшення рівня відсоткових ставок може призвести у довгостроковому періоді до негативних тенденцій на фінансових ринках у зв'язку з їх непривабливістю для інвесторів. Водночас не слід забувати, що й досі залишається слабким споживчий попит, що є необхідною умовою для нарощування обсягів виробництва та зменшення безробіття. Наступним чинником є стрімкі інфляційні процеси в країні, які в перспективі перетворяться у дефляцію тощо. Ще однією проблемою є наявність значних дисбалансів банківських рахунків цілого ряду фірм та корпорацій, які виникли внаслідок світової фінансово-економічної кризи. Виходячи з наведеного, інструменти фінансової політики мають бути направлені не стільки на подолання наслідків кризи, скільки на забезпечення стійкого соціально-економічного зростання [2, с. 215].

Негативні наслідки фінансово-економічної кризи уряди більшості країн мінімізували розробкою комплексних антикризових програм. Для України одним із актуальних завдань залишається фінансова децентралізація, оскільки наявна система державного фінансового управління є дещо суперечливою, неефективною та позбавленою системного підходу [3, с. 28]. Місцевим органам влади обов'язково потрібна організаційна та фінансова автономія, тобто реальна спроможність вирішувати питання місцевого значення, приймаючи управлінські рішення та забезпечуючи їх належними засобами [4, с. 36]

Одним із найбільш дієвих важелів стимулювання розвитку економіки є система оподаткування. Проте, уповноважені органи державної влади здійснюючи податкову політику, використовують обмежений та примітивний набір інструментів податкового стимулювання, який зводиться виключно до надання податкових пільг. Відсутність комплексного підходу особливо негативно проявляється в умовах прискорення інтеграційних процесів та великої динамічності економічних процесів. Тому податкове стимулювання має реалізуватися за допомогою комплексу інструментів. До них зокрема відносять: встановлення визначених форм податків та податкових пільг, видів податкових режимів, процедур податкового адміністрування; полегшення умов

виконання податкових обов'язків чи скорочення їх кількості, забезпечення – стандартів розгляду податкових спорів, єдиних підходів до оцінки фактів оподаткування різними державними органами, що покликані забезпечувати виконання податкового законодавства [5, с. 83–84].

Таким чином, до головних напрямків реформування системи державного фінансового управління в Україні варто віднести: актуалізація відповідно до національних фінансово-економічних пріоритетів нормативно-правової бази, формування сучасних інституцій, організаційних структур, використання нових інструментів державного управління; кадрове оновлення системи державного управління; зміцнення фінансово-економічних основ функціонування державного управління; забезпечення наукової та інформаційної складової системи державного управління та створення відповідних механізмів наукового та інформаційного моніторингу.

Література

1. Міщенко Д.А. Державна фінансова підтримка розвитку промисловості України як метод подолання фінансової кризи / Д. А. Міщенко, Л. О. Міщенко, Д. О. Холошня // Економіка та держава. – Київ, 2017. – № 11. – С. 15–20.
2. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / І. Я. Чугунов, А. В. Павелко, Т. В. Канєва, ін. та ; за ред. А.А.Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 375 с.
3. Тимошенко А. О. Фінансова децентралізація – одна із складових модернізації фіскальної політики України / А. О. Тимошенко // Інвестиції: практика та досвід. – Київ, 2017. – № 17. – С. 27–32.
4. Барановський М. О. Фінансова децентралізація в Україні: особливості становлення / М. О. Барановський // Український географічний журнал. – Київ, 2017. – № 4. – С. 30–38.
5. Чугунов І. Бюджетно-податкова політика в умовах інституційних перетворень / І. Чугунов, В. Макогон // Вісник КНТЕУ. – Київ, 2014. – № 4 (96). – С. 79-91.

Петренко Н.В.,
аспірант,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА РІВЕНЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В сьогоденнішніх реаліях наша держава має велику кількість зовнішніх та внутрішніх загроз, що мають негативний вплив на стабільність фінансової системи, стан національної валюти та економіки.

Поступове погіршення економічної ситуації в Україні свідчить про зниження рівня вітчизняної фінансової безпеки держави. Одним з основних факторів, що негативно впливають на її стан, є масштабні корупційні діяння, що мають місце в нашій державі. Корупція є однією з основних загроз для фінансової безпеки.

Згідно даних Transparency International Україна в 2017 році здобула 30 балів зі 100 можливих та посіла 130 місце зі 180 позицій у світовому рейтингу сприйняття корупції [1]. Це на 1 бал більше та на 1 позицію вище, ніж у минулому році (29 балів, 131 місце зі 176 країн). Але в динаміці результати минулого року нижчі (1 бал проти 2) ніж у 2016 році.

Важливою перешкодою для подолання корупції є недосконалість законодавства у сфері фінансової безпеки.

Концепція забезпечення Національної безпеки у фінансовій сфері, яка була схвалена Кабінетом міністрів України у 2012 році, не враховує актуальних загроз, які постали перед нашою державою, так яка була прийнята ще за часів режиму Януковича, і не відповідає реаліям сьогодення.

Тому нагальною потребою є розробка нової Концепції фінансової безпеки України. Але враховуючи нестабільність фінансової системи країни та наявність корупційних факторів розробка сучасної нормативної бази у сфері фінансової безпеки може дещо гальмуватися.

Одним із ключових етапів боротьби з корупцією в Україні є тотальне зменшення кількості дозвільних процедур. Для його реалізації необхідно відновити партнерські відносини між громадянами та державою. І хоча сьогодні в Україні існують єдині сервісні центри (дозвільні центри, реєстраційні офіси, інвестиційні вікна), їх кількість ще досить невелика.

Необхідно враховувати менталітетну особливість нашої держави, при якій корупційні дії є необхідним елементом взаємодії державного апарату і суспільства. Тому, запобігти корупції лише адміністративними методами, враховуючи, що корупційні механізми створювалися роками, не є можливим і може перетворитися на довгу та складну процедуру. Шукаючи заходи подолання корупції необхідно ставити за мету не повне подолання даного явища, а його мінімізація та обмеження певними рамками.

Прийнятий новий Закон України «Про запобігання корупції» дозволив значно підвищити рівень боротьби з корупційними явищами, і покращив рівень виявлення та розслідування випадків корупції серед вищих посадових осіб держави. На його підставі декларації чиновників подаються в електронній формі та висвітлюються у громадському реєстрі. Законом також обумовлені певні обмеження для державних службовців, застосовується поняття потенційного і явного конфлікту інтересів. Закон дає можливість зіставити доходи і видатків посадовців, перевірити фінансові джерела доходів і передбачає відповідальність посадової особи у разі виявлення фактів незаконного збагачення. Також завдяки цьому закону посилилася роль громадського контролю за випадками корупції в рядах чиновників [2].

Необхідно зауважити, що антикорупційні реформи проводити легше, ніж економічні, так як вони досягаються за рахунок використання внутрішньодержавних ресурсів і резервів. А для проведення реформ в економічній сфері необхідні зовнішні інвестиції. Найважливішим моментом здійснення антикорупційної діяльності є бажання керівництва держави і воля громадянського суспільства. Проте всі зміни, що відбувалися останнім часом в законодавстві у сфері боротьби з корупцією, як загрозою вітчизняній фінансовій безпеці держави, схожі на меморандум про наміри держави боротися з цим негативним явищем. За останній час не було зафіксовано випадків притягнення високопосадовців до відповідальності за порушення корупційного характеру.

На нашу думку, для зменшення проявів корупції та забезпечення фінансової безпеки необхідно систематично впроваджувати в життя комплекс заходів щодо реформування різних сфер управління, таких як:

- удосконалення системи державного регулювання адміністративних та фінансових послуг;
- децентралізація розподілення бюджетних коштів;
- узгодження антикорупційного законодавства зі стандартами ЄС;

- боротьба з виплатою заробітної плати «у конвертах» (без сплати податків та зборів);
- формування Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення.

Література

1. Transparency International [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ti-ukraine.org/news/bezkarnist-ta-nediive-pravosuddia-trymaid-ukrainu-na-koruptsiinomu-dni/>
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 №1700-VII.

Плісак Т.О.,

к.е.н., доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

ОБЛІК КРЕДИТНИХ АКТИВІВ БАНКІВ У КОТЕКСТІ МСФЗ

Однією з нагальних потреб сьогодення для українського банківського сектору є імплементація норм МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». У теперішній час відбувається підготовчий період до його повноцінного впровадження в практику і вже намітилися певні складнощі, з якими стикнеться більшість банків України. По-перше, це оцінка ризиків на основі очікуваних збитків, її відображення у фінансовій звітності та пов'язане з нею зменшення капіталу банків як мінімум у короткостроковій перспективі. Разом з тим, перевагою даного стандарту є розкриття реальної поточної вартості кредиту. Ця перевага нерозривно пов'язана з визначенням справедливої вартості кредиту. У теперішній час ведеться дискусія, в якій спосіб в умовах українських реалій доречно здійснювати оцінку справедливої вартості кредиту, на яку впливають ключові показники макроекономічного характеру – ВВП, курс національної валюти, стан фінансово-кредитного ринку.

Зазвичай справедлива вартість фінансового активу визначається за цінами котирувань на активних ринках для ідентичних активів; за допомогою методик оцінки з застосуванням усіх суттєвих параметрів, наявних для оцінки безпосередньо або опосередковано і методів оцінки, що вимагають значного застосування параметрів, за якими відсутні спостереження. Кредитні активи не є предметом регулярної

біржової торгівлі, тому справедлива вартість кредиту переважно оцінюється на основі моделі дисконтування грошових потоків або даних про останні угоди, здійснені між непов'язаними сторонами.

Класифікація фінансових активів за МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» базується на врахуванні двох чинників – моделі бізнесу для управління фінансами та характеристиці контрактних грошових потоків за такими активами. Природньо кредитні активи утримують в моделі бізнесу, мета якої утримання активу задля збирання контрактних грошових потоків, які є погашенням основної суми та сплатою процентів на непогашену основну суму. Облік кредитних активів у такій бізнес – моделі здійснюється за амортизованою собівартістю, яка вже апробована банками і не характеризується інноваційністю з огляду на її структурні елементи.

Нова класифікація боргових фінансових активів передбачає дві моделі управління на основі справедливої вартості. В одній з них є подвійна мета – отримання грошових потоків, передбачених умовами договору (випуску) або продаж. Ця модель бізнесу ґрунтується на оцінці кредитних активів за справедливою вартістю через інший сукупний дохід. Класифікація кредитних активів у розглянутій вище категорії оцінки безпосередньо впливає на визначення фінансових результатів від операцій з кредитними активами. Зокрема, при оцінці кредитних активів за амортизованою собівартістю сукупний результат за моделлю визначається як різниця між процентними доходами за ефективною ставкою відсотка та відрахуваннями в оціночні резерви, скоригована на додаткові прибутки/збитки від курсових різниць на дату первісного визнання та на суму прибутків або збитків від припинення визнання кредиту. Всі перелічені складові результату є статтями Звіту про прибутки та збитки та обліковуються на рахунках бухгалтерського обліку доходів і витрат. При застосуванні моделі управління, що має зазначену вище подвійну мету, до результату, що обліковується у складі доходів і витрат, додається результат переоцінки, який визнається у складі іншого сукупного доходу на рахунках бухгалтерського обліку 5 класу «Капітал».

Інша модель, що передбачає застосування справедливої вартості, орієнтована в основному на отримання грошових потоків від продажів, і результат за нею формується як сукупність доходів і витрат від переоцінки кредитних активів, скоригованих на прибутки/збитки від курсових різниць при першому визнанні та на суму прибутків та збитків при припиненні визнання (продажу). Тому важливого значення набуває питання розмежування причин продажу

кредитів з портфеля, який оцінений за справедливою вартістю через інший сукупний дохід як таких, що порушують або не порушують відповідну бізнес – модель.

МСФЗ 9 у додатку Б «Керівництво із застосування» наводить приклади можливих обставин продажу кредитних активів, які утримуються у зазначених вище бізнес – моделях управління фінансовими активами. Продаж кредитів банками України в останні роки пов'язаний головним чином з однією причиною – позбавлення банками кредитних портфелів низької якості, що не порушує мети бізнес – моделі стосовно отримання виключно контрактних грошових потоків. Перспективи впровадження бізнес – моделі управління кредитними активами на основі справедливої вартості через інший сукупний дохід і через прибутки та збитки залежать, в першу чергу, від розвиненості інфраструктури торгівлі кредитними активами, включаючи її нормативно- правове забезпечення.

Суторміна К.М.,

к.е.н., доцент,

Суторміна А.М.,

к.е.н., доцент,

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана»,
м. Київ*

ТЕНДЕНЦІЇ ПРОЯВУ ПРОЦЕСІВ КОНЦЕНТРАЦІЇ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Основний вектор сучасних перетворень у банківському секторі України – це здійснення реструктуризації і рекапіталізації банків, перш за все, за рахунок концентрації банківського капіталу. Концентрація банківського капіталу створює передумови збільшення ресурсів і активів, освоєння нових ринків, розширення спектру запропонованих послуг, зміцнення капітальної бази, закріплення позиції на ринку фінансових послуг. За таких умов вітчизняні банки можуть повноцінно функціонувати як на внутрішньому ринку, так і в системі міжнародного співробітництва [1, с. 16]. Проте мова йде не тільки про параметри функціонування банківської системи. Питання значно глибше. Концентрація банківського капіталу є об'єктивною умовою, яка забезпечує для банківської системи набуття усталеності,

дієздатності та конкурентоспроможності, для країни економічне зростання і національну економічну безпеку.

Основними рушійними силами концентрації стали трансформаційні зміни. Процес концентрації вітчизняного банківського капіталу визначається впливом внутрішніх і зовнішніх факторів (рис. 1).

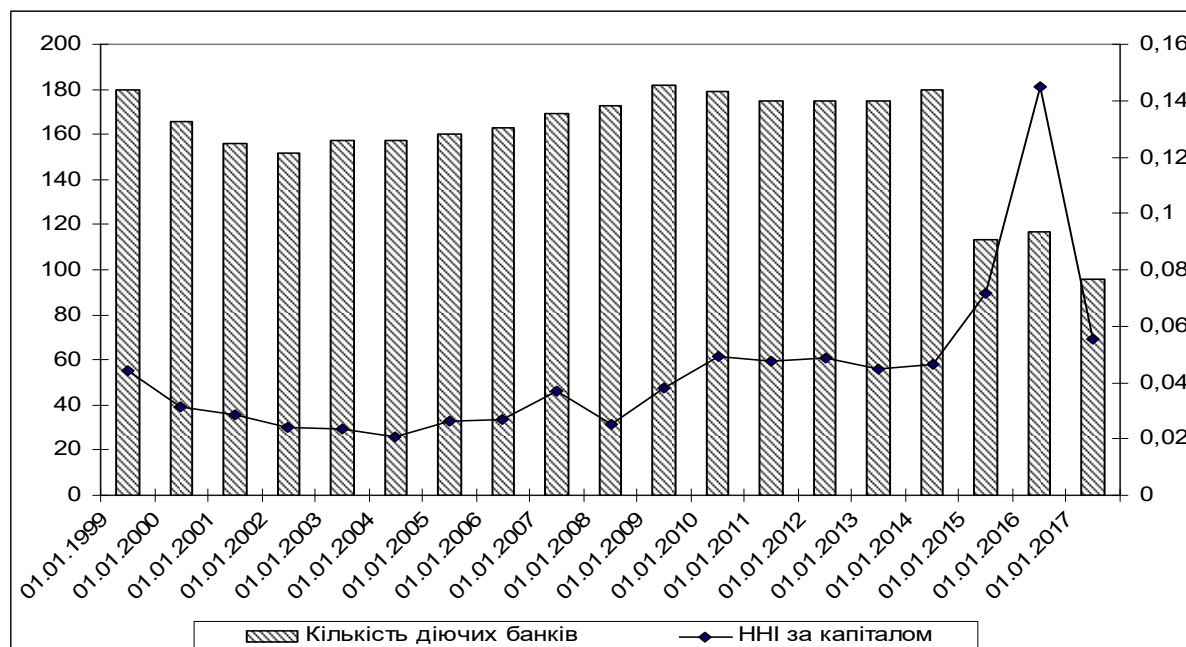

Рис. 1. Динаміка індексу Херфіндаля-Хіршмана (HHI) банківського сектору України, 1998–2016 рр.

Власний капітал в діяльності банків призначений для покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі діяльності, а також для забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості і стабільності банківської системи країни.

Упродовж 2000–2017 рр. мало місце кілька хвиль зміни динаміки кількісних та якісних індикаторів функціонування банківського сектору України, що створювало умови для процесів концентрації банківського капіталу.

Сукупний вплив негативних чинників зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність вітчизняної банківської системи в цілому та конкретних банків зокрема призвів до виявлення таких тенденцій, як системне зниження прибутковості на фоні підвищення загальної ризикованості банківської діяльності (рис. 2).

Якщо порівнювати з іншими країнами, то наприклад активи банків Китаю, чия банківська система у 2017 році була визнана найбільшою у світі за розміром активів, наприкінці 2016 року сягнули 33 трлн дол. США.

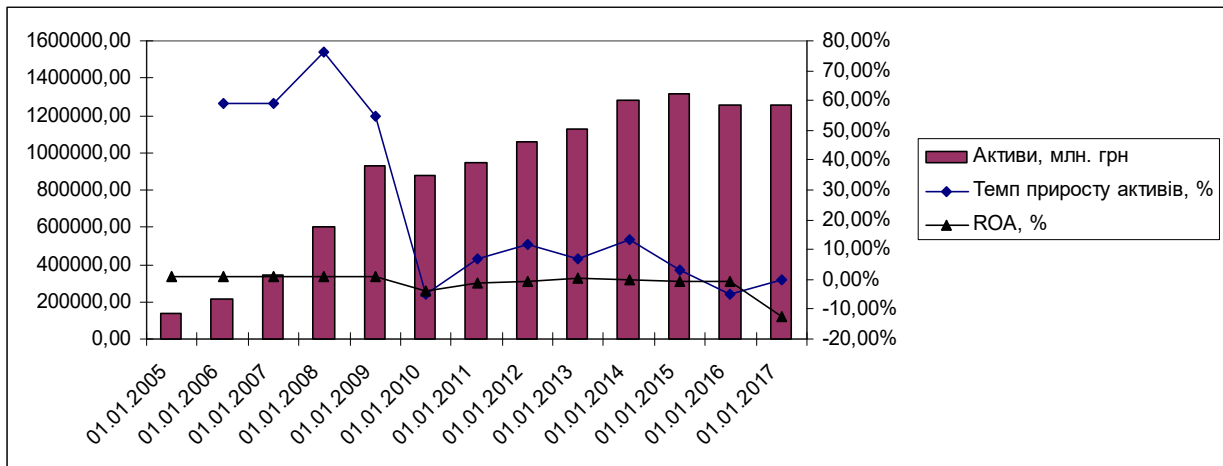

Рис. 2. Динаміка показників активів, власного капіталу та прибутковості по банківській системі України

В країнах Євросоюзу цей показник становив 31 трлн дол. США, в США – 16 трлн дол. США, в Японії – 7 трлн дол. США. Обсяг активів китайських банків у 2016 році більш ніж в тричі перевищував ВВП країни. Сукупні активи банків країн Євросоюзу у 2011 р. становили 268,8% до ВВП, а у 2012 р. – 259,5%. Водночас країни неєвросоюзу мають збалансованішу структуру – 136,2 % до ВВП у 2012 р., що трохи нижче ніж у попередній рік (137,6 % у 2011 р.).

Висновки. Концентрація капіталу ефективна та економічно виправдана за умови, що вона підвищує рівень економічної ефективності на стільки, щоб компенсувати негативні наслідки монополізації ринку. Обираючи за пріоритет розвитку фінансову інтеграцію до європейської спільноти на шляху розбудови банківської системи Україна має враховувати структурні особливості кредитів в ЄС у розрізі Євросоюзу і неєвросоюзу.

Література

1. Суторміна К.М. Економічна сутність банківського капіталу / К.М. Суторміна // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансування інноваційного розвитку України: стан, проблеми та перспективи». – Київ : КНЕУ, 2013. – С. 408–410.
2. Офіційний сайт Національного банку України – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

Уманців Ю.М.,
д.е.н., професор,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

КОНКУРЕНТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Суперечність між поглибленням глобального виміру діяльності банківських інститутів і локальністю регулятивних механізмів на ринку банківських послуг значною мірою визначає особливості його розвитку. Водночас конкуренція на ринку банківських послуг має певні особливості. До найбільш характерних з них можна віднести такі, як існування значної кількості її різновидів, що характеризуються інтенсивністю у зв'язку з високим ступенем диверсифікації банківських послуг, наявність контролю з боку держави, що обмежує можливості банків використовувати цінові чинники конкуренції (за цих умов одним з найбільш дієвих стає якість банківських послуг), присутність на ринку банківських послуг різних банків, що є практично досконалими заміниками. Водночас поза банківською сферою заміників не існує і міжгалузева конкуренція здійснюється лише завдяки переміщенню капіталу [1, с. 378–382].

Конкурентна політика на ринку банківських послуг має спрямовуватися на підтримання стабільності банківської системи та зростання довіри до неї на основі забезпечення платоспроможності банківських установ, відвернення системних ризиків, коли банкрутство одного чи кількох банків може спричинити кризу усєї банківської системи, захист клієнтів банківських установ від надмірних ризиків, що можуть виникнути внаслідок банкрутства, шахрайства та інших видів порушень, забезпечення ефективного, надійного та результативного функціонування ринку банківських послуг на основі ринкових конкурентних засад.

Для ринку банківських послуг важливим чинником міжгалузевої конкуренції є перелив капіталу. Однак для переливу капіталу існують певні обмеження, а саме вхідні та вихідні бар'єри. При цьому до вхідних бар'єрів належать обмеження для проникнення на ринок нових суб'єктів. Для ринку банківських послуг такими обмеженнями є перш за все правові обмеження банківської діяльності (ліцензування банківської діяльності, встановлення мінімального розміру статутного капіталу), обмеженість доступу до фінансових ресурсів, диференціація банківських послуг, необхідність здійснення значних витрат на

підтримання прихильності споживачів, а також формування та стимулювання попиту. До вихідних бар'єрів належать перешкоди, які виникають при спробі банків вийти з певного сегменту ринку, а саме втрата потенційних інвестицій, протидія уряду, профспілок, клієнтів [1, с. 383–386].

Проведений аналіз дає змогу дійти висновку про те, що ринок банківських послуг України у цілому є конкурентним, при цьому на ньому відбуваються процеси концентрації. Це значною мірою посилює конкуренцію на ринку банківських послуг, стимулює банки до створення більш досконалих та якісних продуктів, що матиме позитивний ефект для споживачів.

Відповідно до статті 25 Закону України «Про захист економічної конкуренції» Антимонопольний комітет України чи адміністративна колегія Антимонопольного комітету України надають дозвіл на концентрацію у разі, якщо вона не призводить до монополізації чи суттєвого обмеження конкуренції на всьому ринку чи в значній його частині. У статті 31 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зазначено, що за результатами розгляду справ про узгоджені дії, концентрацію Антимонопольним комітетом України ухвалюється рішення, яке передбачає надання дозволу на узгоджені дії, заборону узгоджених дій, надання дозволу на концентрацію, погодження установчих документів господарських товариств, об'єднань чи змін до них, а також заборону концентрації [2].

Заслуговує на увагу світовий досвід стимулювання розвитку конкурентного середовища на основі підтримання невеликих банків. Показовим є механізм схеми інституційного захисту (IPS), за якого формується система взаємної підтримки та компенсації потенційних збитків малими банками, які формують спеціалізовану мережу фінансових установ. При цьому здебільшого такі банки не являють собою єдину юридичну особу. За оцінками експертів, у 2016 р. близько 50% усіх банків Єврозони були членами IPS. Йдеться про здебільшого невеликі банки, нагляд за якими здійснюють національні регулятори. Використання IPS є характерною ознакою банківських систем Німеччини та Австрії [3]. У цьому зв'язку можна стверджувати про функціонування механізму ринкового саморегулювання, який дасть змогу ретельніше вести моніторинг ризиків та компенсувати збитки без витрат для системи гарантування депозитів.

Література

1. Державне антимонопольне регулювання / В.Д. Лагутін, Ю.І. Боровик, О.В. Вертелева та ін. ; за ред. В.Д. Лагутіна. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 480 с.
2. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001 р. №2210-III. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14/page3>
3. Сирота В. Банківська система України – не місце для вітчизняного капіталу? / В. Сирота. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://dt.ua/finances/bankivska-sistema-ukrayini-ne-misce-dlya-vitchiznyanogo-kapitalu-256933_.htm

Шірінян Л.В.,

д.е.н., професор,

завідувач кафедри фінансів,

Національний університет харчових технологій,

м. Київ

Шірінян А.С.^{1,2},

д. ф.-м. н., доцент,

¹ *ст. н. с. Навчально-наукового центру*

Національної академії наук України,

² *г. н. с. Проблемної наукової лабораторії*

Національного університету харчових технологій,

м. Київ

СТУПІНЬ ВІДКРИТОСТІ РИНКІВ БАНКІВСЬКИХ І СТРАХОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розглянуто діяльність банків і страховиків з іноземним капіталом на ринках фінансових послуг України. Запропоновано методологію комплексної оцінки відкритості ринку і розроблено класифікацію типів ринків за критерієм відкритості [1–2]. Класифікація спирається на відомі економічні нормативи і моделі явищ в природничих науках. Узагальнено підхід за допомогою інтегрального показника відкритості ринку (таблиця).

Характеристики відкритості ринку залежно від критерію [1]

Класифікація ринку	Критерій	Рівень, назва і якість ринку
Ізольований (isolated)	$0\% < \varphi < 1\%$	0 – «isolated» (ізольований)
Закритий (close)	$1\% \leq \varphi \leq 10\%$	1 – «close independent» (закритий, автономний)
Відкритий (open)	$10\% < \varphi \leq 35\%$	2 – «open optimal» (відкритий, оптимальний)
	$35\% < \varphi \leq 50\%$	3 – «open dependent» (відкритий, залежний)
	$50\% < \varphi < 75\%$	4 – «open strong dependent» (відкритий та сильно-залежний)
	$\varphi > 75\%$	5 – «affiliated» (відкритий, афілійований)

Такий підхід унаочнено у вигляді багатошарового «коктейлю-світлофору» із зазначенням зелених оптимальних, помірних жовтих, небажаних білих і неприпустимих червоних зон.

Застосовування методології оцінки відкритості ринку для аналізу діяльності банків і страховиків з іноземним капіталом на ринках фінансових послуг України показало, що ринки банківського і страхового секторів України є відкритими: банківський ринок є відкритим і залежним, а страховий є відкритим, оптимальним із збереженням національних переваг і водночас експортно-орієнтованим.

Результати дослідження отримано в рамках держбюджетної теми кафедри фінансів Національного університету харчових технологій «Комплексна оцінка та шляхи підвищення конкурентоспроможності страхового ринку України в контексті європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0117U001246, наказ МОНУ №198 від 10.02.2017, термін виконання 2017–2020 рр. Керівник проекту – д.е.н, проф. Шірінян Л. В.).

Література

1. Шірінян Л. В. Методологія комплексної оцінки відкритості ринків банківських і страхових послуг України / Л. В. Шірінян, А. С. Шірінян // Економіка України, 2017. – № 12. – С. 55–60.
2. Шірінян Л. В. Фінансове регулювання страхового ринку України: проблеми теорії та практики : монографія / Л. В. Шірінян. – Київ : Центр навч. літ., 2014. – 458 с.

СЕКЦІЯ 2. МОНЕТАРНА ТА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Гарбар Є.С.,
аспірант,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

ПІДХОДИ МІНІМІЗАЦІЇ НАСЛІДКІВ ВОЛАТИЛЬНОСТІ РИНКУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ БАНКІВ

Протягом останніх років фінансовий ринок країни зазнав суттєвих змін, спричинених діями регулятора, що викликані значною волатильністю ринків.

Ринкові трансформації мають різностороннє направлення. З одного боку відбувається очищення системи в результаті виходу слабких учасників ринку, з другого – трансформації є зміною умов функціонування учасників ринку, що несуть ризик втрати фінансової стійкості в наслідок зміни своєї діяльності.

Інструментарій зниження наслідків волатильності ринку розподіляється на зовнішній (інструментарій регулятора ринку) та внутрішній (інструментарій, що застосовують банки) [1].

В процесі дослідження дій Національного банку, як основного регулятора, направлених на стабілізацію ринку, можна виділити набір інструментарію регулятора, що застосовується ним в якості антикризових дій в період значної волатильності ринку, саме:

- підвищення ліквідності банківської системи шляхом випуску державних облігацій;
- пряме фінансування учасників ринку шляхом надання стабілізаційних кредитів та позик рефінансування;
- зниження облікових ставок;
- зменшення норм резервування та обмежень щодо утримання капіталу;
- націоналізація та рекапіталізація банків;
- розширення спектру послуг державного гарантування;
- посилений нагляд за установами з високим рівнем токсичних активів, через систему кураторства та виїзного нагляду [2].

Доцільно відзначити, що сам факт існування інструментарію регулятора не забезпечує його ефективне застосування. Своєчасність та комплексність заходів забезпечує наявний, діючий механізм діагностики

банківської системи, що здатен виявляти відхилення або від встановлених нормативних показників, або від середніх значень, що сформовані банками під час ведення практичної діяльності.

На даний час Національним банком використовуються ряд систем діагностики та аналізу банків (раннє діагностування, стрес-тестування, тощо) [3]. Дані системи побудовані на основі аналітичних коефіцієнтів, по яким встановлені фіксовані нормативні (еталонні) значення. Поряд з цим, використання коефіцієнтного аналізу із встановленими фіксованими нормативними значеннями несе ризик низької об'єктивності застосування моделей аналізу через відсутність врахування тренду ринку, динаміки показників та відхилення від еталонних значень цих показників. Встановлення нормативного значення та, в цілому, визначення рівня фінансового стану шляхом виявлення порушення даного нормативного значення може бути неефективним, зважаючи на факт того, що порушення може бути відображене після втрати ліквідності, тотального погіршення стану портфелів активних операцій банку та низької якості капіталу банку.

Крім зовнішнього інструментарію, в процесі оцінки ефективності підходів мінімізації наслідків волатильності ринку на фінансову стійкість банку, необхідно розглянути внутрішні елементи протидії чинникам дестабілізаційного впливу.

Відповідно, банки можуть використовувати наступний інструментарій [4]:

- внутрішні ліміти та нормативи;
- комплекс заходів по управлінню проблемними активами;
- реорганізаційні дії за власною ініціативою;
- капіталізація установи;
- антикризові програми в тому числі – антикризова стратегія роботи установи.

Всі згадані заходи відносяться до системи управління ризиками банку. Так, внутрішні ліміти та нормативи обмежують ризик концентрації та тиску на капітал банку.

Ліміти можуть бути поставлені на всі активні та пасивні операції банку, даний інструмент дає можливість ефективно контролювати діяльність установи та обмежувати конкретні ризики, управління яких вимагається конкретним станом банку та конкретними загрозами.

Встановлені внутрішні нормативи банку стимулюють процес реалізації стратегії в системі визначених лімітів. Отже, даний інструмент є невід'ємним в період значної волатильності ринку.

Заходи по управлінню проблемними активами включають в себе ряд складових, таких як: методологічні, регламентаційні, організаційні, фінансово – бухгалтерські.

Існує окремий інструментарій роботи з управління проблемними активами. Даний інструментарій можливо поділити на внутрішній та зовнішній.

Реорганізаційні дії, що проводяться за власною ініціативою також є підходом мінімізації наслідків волатильності ринку, адже, дозволяють оновити структуру, маркетингові елементи та сектора ринку на якому функціонує установа. Як результат – відхід від стресових ділянок ринку, переорієнтація діяльності на більш стабільні сектори ринку.

В цілому підходи, не зважаючи на вид інструментарію, що застосовується під час мінімізації наслідків волатильності на фінансову стійкість, повинні бути комплексними та системними. Крім цього, забезпечення фінансової стійкості установи можливе тільки у випадку наявності дієвої системи діагностики, аналізу та прогнозування рівня зміни коефіцієнтних показників, що характеризують фінансову стійкість. Використання встановленого нормативного значення може нести ризик низької ефективності, зважаючи на необхідність прийняття до уваги тренду ринку та динаміки показників установи, що формує в тому числі волатильність ринку.

Література

1. Заруба О.Д. Фінансова стійкість комерційного банку: способи визначення / О.Д. Заруба, Р.І. Шиллер // Вісник Національного банку України. – 1997. – № 7. – С. 33–36.
2. Рисін В.В. Оцінка ефективності антикризового регулювання діяльності банків в Україні // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2010. – № 2 (8). – С. 103–111.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua>
4. Кочетков В.М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах : монографія / В.М. Кочетков. – Київ : Вид-во Європейського університету, 2003. – 300 с.

Гут Л.В.,
к.е.н, доцент,
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РЕФОРМУВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сьогодні фінансовій науці відомо досить багато визначень податкової системи, які різняться за ступенем відображення фінансових відносин (а саме, одного з їх секторів – оподаткування) [1, с. 17–18, 2, с. 806, 3, с. 31]. Найбільш поширеними у фінансовій літературі є визначення податкової системи Гридчина М.В.: «Податкова система України – це сукупність встановлених у законодавчому порядку податків і зборів (інших обов’язкових платежів) до бюджетів різних рівнів та державних цільових фондів» [4, с. 3].

У сучасних умовах для податкової системи України характерні такі особливості:

1. Співіснування загальної та спрощеної системи оподаткування у податковій системі.

2. Фіскальна спрямованість податкової системи пов’язана зі змінами у податковому законодавстві і розробкою нових підзаконних актів та додаткових податкових роз’яснень, що ускладнює взаємовідносини між податковими органами та платниками податків, а також знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів.

3. Податкове законодавство характеризується ускладненим адмініструванням, що підтверджується шкалою «Paying Taxes» (107 місце зі 189 країн) рейтингу «Doing Business» Світового банку [5]. Кожна друга скарга бізнесу – 49% – стосується податкових питань, йдеться в звіті Ради бізнес-омбудсмена за 2016 рік [6]. Найбільш проблемними є податкові перевірки, затримки з поверненням ПДВ та ініційовані ДФС кримінальні виробництва проти бізнесу. По 8% скарг стосуються суперечливості нормативно-правової бази і дій держструктур (Держгеокадастру, Державної архітектурно-будівельної інспекції, Антимонопольного комітету), 7% бізнесу скаржаться на дії органів місцевого самоврядування, ще 5% проблем – митні суперечки.

5. Витрати українських податкових служб на збирання 100 грошових одиниць податків у 3–4 рази перевищують аналогічний показник у країнах ЄС, що свідчить про непродуктивні видатки податкової служби та про її недостатньо ефективну роботу.

7. Низька рентабельність української податкової системи пояснюється нездатністю підвищити продуктивність податків за рахунок перекриття схем мінімізації та ухиляння від сплати податків, що приводить до втрати державою значного обсягу фінансових ресурсів.

8. Високе податкове навантаження на бізнес стосується оподаткування оплати праці: порівняно зі східноєвропейськими країнами інтегральна ставка соціальних нарахувань на фонд оплати праці в Україні є приблизно однаковою (близько 42–43%).

9. Нераціональний розподіл податкового тиску між факторами виробництва, основний податковий тиск в Україні здійснюється на трудові ресурси.

10. Більшість основних податків сьогодні закріплено виключно за державним бюджетом, при цьому реформування місцевого самоврядування в Україні передбачає децентралізацію доходів об'єднаних територіальних громад, у розпорядження яких залишається частина податків, інші доходи та збори.

Відомий американський економіст Р. Масгрейв сформулював основні вимоги до функціонування ефективної податкової системи [7, с. 99]: рівномірний розподіл податкового тиску; зменшення мінімального тиску на економічні рішення; зведення до мінімуму порушення рівноваги між соціальною справедливістю і економічною ефективністю при стимулюванні інвестицій; сприяння стабілізації економіки і економічному росту; зрозумілість оподаткування для платника податків та справедливість управління системою оподаткування; мінімальність затрат на управління податковою системою.

З метою імплементації Угоди про асоціацію з ЄС в Україні доцільно здійснювати реформування податкової системи, яка спрямовується на удосконалення податкової системи та податкового адміністрування у таких напрямках:

– усунення низки розбіжностей між нормами Податкового кодексу і директив ЄС щодо спільної системи податку на додану вартість та директив, які регламентують справляння акцизу з «гармонізованих» підакцизних товарів (спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, енергопродуктів та електроенергії);

– запровадження в Україні ефективних пільгових податкових механізмів заохочення інвестиційно-інноваційної діяльності шляхом створення сприятливого податкового середовища для економічного зростання на інноваційній основі суб'єктів господарювання, діяльність яких пов'язана з НДКР та інноваціями шляхом надання пільг з податку на прибуток та звільнення від оподаткування прибутку нових інноваційних підприємств;

– поглиблення прогресивності майнового оподаткування з метою практичного втілення ідеї підвищення податкової справедливості та збільшення доходів місцевих бюджетів;

– запозичення досвіду країн ЄС щодо обмеження зловживань при справлянні ПДВ шляхом запровадження реверсного ПДВ;

– удосконалення податкового адміністрування шляхом зменшення кількості податкових платежів у рік, спрощення нарахування та сплати податків, спрощення податкової звітності, удосконалення роботи електронних серверів для платників податків, що сприятиме зменшенню часу та коштів на нарахування та сплату податків.

Отже, можемо зробити узагальнення про те, що становлення податкової системи України відбувається поступово на основі адаптації норм Податкового кодексу до директив ЄС з питань оподаткування відповідно до Угоди про асоціацію.

Література

1. Гавриленко Н. В. Податкова система : навч. посіб. / Н. В. Гавриленко. – Львів : Новий світ-2000, 2013. – 328 с.
2. Азрилияна А. Н. Малый экономический словарь / А. Н. Азрилияна // Институт новой экономики, 2000. – 830 с.
3. Мединська Т.В. Податкова система : навч. посіб. / Т. В. Мединська, Н. І. Власюк. – 3-є вид., переробл. та допов. – Львів : Магнолія-2006, 2012. – 424 с.
4. Гридчина М. В. Налоговая система Украины : учеб. пособие / М. В. Гридчина, Н. И. Вдовиченко, А. В. Калина // МАУП, 2000. – С. 2–5.
5. Ease of Doing Business 2016 in Ukraine // Doing business, The World Bank. October 27, 2015. URL:<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine/>
6. Системний звіт «Проблеми адміністрування податків для бізнесу в Україні» // Рада бізнес-омбудсмена. 19.04.2017 URL: <https://news.finance.ua/ua/news/-/399807/biznes-dushat-systemni-problemy>
7. Іванов Ю. Б. Податкова система : підручник / Ю. Б. Іванов., А. І. Крисоватий., О. М. Десятнюк. – Київ : Атіка, 2006. – 920 с.

Еркес О.Є.,
к.е.н., старший викладач,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

НОВІ НОРМАТИВИ ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА МЕХАНІЗМ ВПРОВАДЖЕННЯ

Відповідно до рекомендацій Базельського комітету та норм законодавства Європейського Союзу в Україні запроваджується новий етап управління ризиком банківської ліквідності. До 2018 року вітчизняним банківським законодавством було передбачено та діяло три нормативи ліквідності банків: норматив миттєвої ліквідності (Н4), норматив поточної ліквідності (Н5) та норматив короткострокової ліквідності (Н6). Дані нормативи визначають, яку частину пасивів мають покривати активи відповідної строковості (20%, 40% та 60% відповідно). Проте такі показники враховують лише показники балансу на певну дату і не враховують очікувані відтоки та надходження і, як правило, недооцінюють потребу у ліквідності банків у стресових періодах. Тому з метою підвищення стійкості банків до короткострокових і довгострокових шоків ліквідності та сприяння наближенню банківського регулювання в Україні до європейських стандартів Національний Банк України запроваджує два нові нормативи ліквідності – норматив LCR та норматив NSFR.

Норматив NSFR (Net Stable Funding Ratio) – це коефіцієнт чистого стабільного фінансування, що відображатиме достатність довгострокової ліквідності у банку. Його розробка триватиме впродовж 2018–2019 років. Запровадження NSFR в Україні заплановано у 2020 році.

Норматив LCR (Liquidity coverage ratio) або коефіцієнт покриття ліквідністю – це один з нормативів, розроблених Базельським комітетом у відповідь на кризу 2008 року. Він є частиною угоди Базель III та запроваджений у 45 країнах світу.

Норматив LCR встановлює мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття очікуваного відтоку коштів з банку протягом 30 днів з урахуванням стрес-сценарію. Значний відтік трапляється у банківській системі у кризових умовах. Згідно з нормами ЄС значення коефіцієнту LCR для банків встановлено на рівні 100%. Це означає, що банк повинен мати достатньо коштів для покриття чистого відтоку впродовж 30 днів. Період, необхідний для досягнення цього значення банками України, буде визначено НБУ за результатами тестових розрахунків.

Запровадження нормативу LCR в Україні в тестовому режимі заплановане на 01 червня 2018 року. Вже з 01 грудня 2018 року він стане обов'язковим нормативом до виконання.

Норматив LCR буде розраховуватися банками як співвідношення обсягу необтяжених високоякісних ліквідних активів до чистого очікуваного відтоку коштів протягом 30 днів. А показник чистого очікуваного відтоку коштів визначається як різниця між очікуваними відтоками та очікуваними надходженнями. При цьому очікувані надходження приймаються до розрахунку в розмірі не більше ніж 75% очікуваних відтоків.

Банки розраховуватимуть LCR щоденно і звітуватимуть НБУ щомісяця. Враховуючи значний рівень доларизації вітчизняної банківської системи, норматив LCR буде розраховуватися як у національній, так і в іноземних валютах. Після запровадження нормативу LCR через певний час старі нормативи ліквідності не будуть розраховуватися банками і припинять своє існування.

Результатом запровадження в банківську діяльність нових нормативів ліквідності, зокрема LCR, регулятор очікує отримати вирівнювання частки високоякісних ліквідних активів (ВЛА) в структурі активів українських банків протягом наступних років. На сьогодні середня частка ВЛА в чистих активах банківського сектору становить понад 30%, але вони розподілені нерівномірно: у державних банках частка ВЛА перевищує 40% завдяки ОВДП, отриманим через докапіталізацію, а в деяких приватних фінансових установах вона менша за 10%. Міжнародна практика показує, що частка ВЛА в чистих активах має становити 18–25%. Крім того, банки активніше працюватимуть з депозитами населення, бо вони більш диверсифіковані й відтоки за ними в кризових періодах менші порівняно з депозитами юридичних осіб. Новий норматив сприятиме зменшенню частки вкладів населення із правом дострокового повернення коштів. Таким чином, у банкірів виникнуть додаткові стимули збільшувати середній термін депозитів населення та вчасно їх подовжувати.

Література

1. Постанова Правління НБУ № 13 «Про запровадження коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR)». – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/document/download?docId=64546644>
2. Рішення Правління НБУ № 101-рш «Про схвалення Методики розрахунку коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR)» від 15.02.2018. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/document/download?docId=64531891>

3. Базельський комітет з банківського нагляду, Третя Базельська угода (Third Basel Accord) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bis.org>
4. Національний Банк України. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=64531875&cat_id=64591009

Жердецька Л.В.,

к.е.н., доцент,

Одеський національний економічний університет,

м. Одеса

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КООРДИНАЦІЇ МАКРОПРУДЕНЦІЙНОЇ, МОНЕТАРНОЇ ТА ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИК

До початку розгортання світової економічної кризи 2007 року вважалося, що фінансова система є саморегульованою, а існуючі інструменти стабілізаційної політики, в тому числі й монетарної здатні попередити серйозний економічний спад. Однак кризові явища призвели до необхідності переосмислення сучасних підходів стосовно регулювання фінансових ринків. Нині вважається, що необхідним є існування надійного механізму регулювання і нагляду, здатного розпізнавати й запобігати фінансовим шокам, перш ніж вони призведуть до кризи, водночас зберігаючи сприятливі умови для розвитку фінансових інновацій. Функціонування такого механізму макропруденційної політики повинне забезпечити вчасну ідентифікацію системних фінансових ризиків, дієвість інструментів фінансового нагляду, а також адекватну поставленим цілям координацію між монетарною, фіскальною та іншими галузевими політиками.

У працях зарубіжних учених-економістів достатньо уваги приділено питанням взаємозв'язку між окремими складовими державної політики – макропруденційною, монетарною, фіскальною та іншими структурними політиками [1; 2]. Водночас забезпечення ефективності процесів реформування банківського сектора економіки України потребує адаптації відповідно до національної специфіки світового досвіду організації та використання інструментів макропруденційної політики та її координації із іншими складовими державної політики у сфері регулювання фінансових ринків – передусім монетарної та фіскальної.

Необхідно зауважити, що глобальна фінансова криза 2008–2009 рр. спричинила перегляд підходів до координації фіскальної та монетарної політик. Монетарні інструменти під час кризи продемонстрували недостатню ефективність, тому більшість сучасних досліджень акцентують увагу на активізації використання фіскальних інструментів [1]. Зокрема повертається інтерес до Кейнсіанського фіскального мультиплікатора [2].

Зв'язок між основними змінними, що характеризують фіскальну та монетарну політики України ілюструють дані рис. 1.

Дані рис. 1 ілюструють незначний негативний зв'язок між дефіцитом бюджету та розміром реальної процентної ставки: нестабільність економіки впливає й на фінансову сферу, тобто періоди значного дефіциту характеризуються високою інфляцією та низькими реальними ставками.

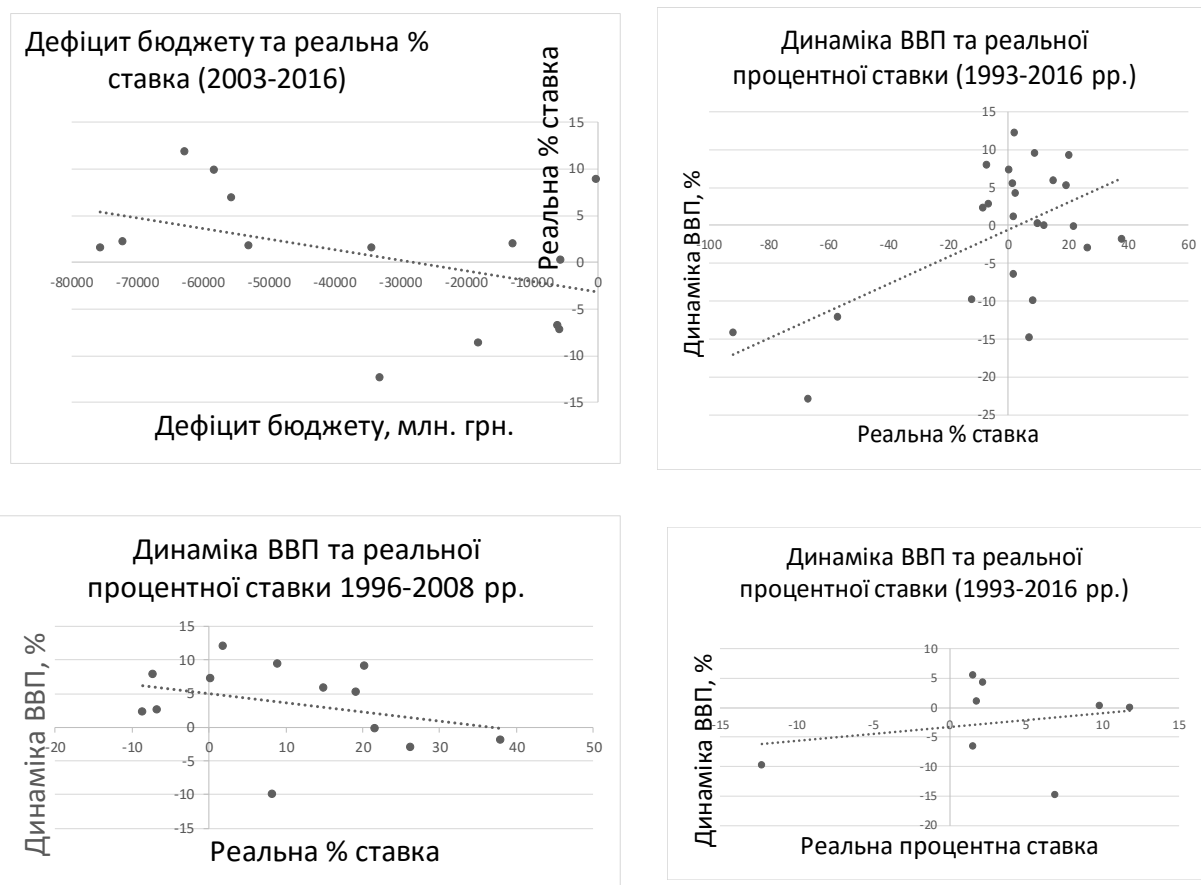

Рис 1. Зв'язок між основними змінними, що характеризують фіскальну та монетарну політики України

Джерело: власна розробка за даними [3]

Порівняння зв'язку між динамікою ВВП та реальною ставкою дає змогу заключити наступне: більш низькі реальні ставки асоціюються із зростанням ВВП у періоди стабільної економічної ситуації (1996–2008 рр.), проте у кризових умовах низькі реальні ставки означають високу інфляцію та супроводжуються від'ємною динамікою ВВП. Зазначене вказує на суттєву відмінність економіки України від розвинених, де високе зростання економіки супроводжується відносним підвищенням інфляції. Сучасна інфляція в Україні має ознаки зростання інфляції витрат, яка не може бути подолана класичними методами зменшення попиту. Навпаки, погіршення платоспроможності населення внаслідок значної девальвації, інфляції, втрати частини депозитів, зростання витрат за валютними кредитами і комунальними розрахунками знизило агрегований попит та спричинило стискання внутрішнього ринку. Тобто необхідною є монетарна політика, спрямована на боротьбу зі стагфляцією: з одного боку, слід вживати заходи щодо зниження інфляції, а з іншого – щодо створення монетарних передумов для структурної підтримки і стимулювання економічного зростання. Іншими словами, координація зусиль монетарної та фіскальної політики повинні забезпечити зниження інфляції та приріст ВВП.

Література

1. Claessens S. Interactions between Monetary and Macroprudential Policies in an Interconnected World. November 7. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bcu.gub.uu>
2. The interaction between fiscal and monetary policy – before and after the financial crisis [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.firstmon.eu/files/2016/07/D4.2_Policy_mix_final_ed.pdf
3. Макроекономічні показники [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=23487024&cat_id=57896

Журба О.М.,
аспірант,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ ВАЛЮТНО-КУРСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Згідно з Угодою про Асоціацію між Україною та ЄС, яку було ратифіковано у 2014 р., з повноцінним введенням у дію у 2015 р., було визначено ряд основних пріоритетів подальших змін у сфері валютного регулювання. Так відповідно до Глави 7, Україна, даною Угодою, взяла на себе зобов'язання не лише щодо забезпечення безперешкодного здійснення переказів та платежів у іноземній валюті, але й забезпечити повну лібералізацію руху капіталу. Таким чином, дискусія довкола доцільності лібералізації валютного ринку та валютно-курсової політики на тепер є вичерпаною, а даний процес вимагає розробки чіткого плану дій, щодо поступової реалізації на практиці визначених завдань [1].

Взявши на себе зобов'язання перед ЄС, Україна, практично визначила основні пріоритети валютно-курсової політики на майбутнє, адже виходячи з них, лібералізація є безальтернативним варіантом, який буде супроводжувати подальший розвиток вітчизняного валютного ринку, що на тепер є довершеним фактом.

Поряд з тим, на нашу думку, лібералізація будучи досить складним і не завжди однозначно позитивним для країни процесом, вимагає детального визначення орієнтирів та розробки концептуальних підходів, відповідно до яких будуть реалізовуватись етапи подальших змін у валютно-курсовій політиці.

Лібералізація валютно-курсової політики, на нашу думку, має базуватись на засадоутворюючих принципах, до яких можна віднести наступні:

– поступовість запровадження. Обмежувальні (адміністративні) заходи, як правило, застосовують одномоментно, що в умовах кризових є об'єктивно необхідним. Поряд з тим, їх зняття, потребує набагато більшого періоду часу, що пов'язано з необхідністю уникнення дестабілізації ситуації;

– орієнтованість на стимулювання економічного розвитку. Відповідно до зарубіжного досвіду, саме цей принцип має бути визначальним у запровадженні заходів у сфері лібералізації валютної політики [2, с. 37]. Це пов'язано з вигодами для господарюючих

суб'єктів, які проявляються у можливості укріплення позицій на міжнародних ринках та в цілому створенні передумов для переходу до інноваційної моделі розвитку, що є особливо актуальним для України;

- прив'язка не до конкретних часових проміжків, а орієнтація на певні умови в економічній та фінансовій сферах;

- взаємозв'язок та взаємовплив попередніх, і наступних етапів запровадження заходів з лібералізації;

- універсальність. Передбачає управління обсягами, масштабами та строками певних валютних операцій;

- скоординованість. Даний принцип передбачає не лише врахування загальноекономічної ситуації, яка проявляється у моніторингу стану макросередовища та показників, що його характеризують, але й міжнародних зобов'язань України;

- відповідність підходам аналізу зисків і витрат (cost-benefit аналізу) [3, с. 4].

Такий підхід передбачає зваженість політики лібералізації в контексті оцінки потенційних зисків за умов нівелювання обмежувальних заходів. Поряд з тим, слід враховувати, що даний аналіз можливий лише в контексті його застосування для вимірювання параметрів у грошовому вимірі, тоді як скасування обмежувальних заходів також може мати й інші наслідки, зокрема такі, вимірювання яких у грошовому вигляді може бути ускладненим, зокрема: збільшення довіри юридичних та фізичних осіб до фінансового сектора та національної валюти, виконання взятих перед зарубіжними партнерами зобов'язань, сприяння лібералізації інших економічних сфер, тощо;

- Публічність. Зважаючи на те що запровадження обмежувальних заходів має здебільшого широкий розголос у суспільстві, зняття обмежень також потребує подібного інформаційного висвітлення, що має прямий зв'язок з формуванням довіри до НБУ та всього фінансового сектора.

Наведені принципи є базисом для реалізації концептуальних підходів до запровадження заходів з лібералізації валютно-курсової політики. Поряд з тим, для України, як і для більшості країн, в яких, попит на національну валюту існує виключно в середині країни, ключовим є врахування компоненту доларизації [4, с. 3].

За умов лібералізації валютно-курсової політики та зняття існуючих на сьогодні обмежень, навіть за умов наявності позитивного сальдо платіжного балансу, існує велика ймовірність виникнення нестачі дол. США. Враховуючи що рівень доларизації грошової маси в Україні за останній період все ще залишається значним (не нижче 30%), саме її зниження, на нашу думку, має стати основним стратегічним пріоритетом на шляху до лібералізації валютно-курсової політики.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 16.09.2014 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
2. Кабир Л.С. Валютная либерализация в зарубежных странах: накопленный опыт и перспективы / Л.С. Кабир, И.А. Яковлев, С.И. Никулина // Финансы и кредит (электронная версия). – 2016. – № 4. – С. 36–47.
3. Чурій О. Лібералізація валютного регулювання // Національний банк України. – 2016. – 10 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrfinforum.com/images/presentations/UFF_Presentation_OChuriy_2Panel.pdf
4. Демиденко М. Долларизация: причины и пути решения проблемы / М. Демиденко, Н. Мирончик, А. Кузнецов // Банковский вестник. – 2016. – № 12/641. – С. 3–10.

Коптюх О.Г.,
к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ

ОСНОВНІ ФАКТОРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Значні зміни, що відбулися в монетарній сфері після кризи 2008 року, вплинули й на вектори взаємовідносин між економічними суб'єктами, банками, урядами, країнами. У руслі посилення процесів подальшої глобалізації, відбувається трансформація монетарної політики в усіх країнах світу у напрямку застосування все нових інструментів, активів, методів.

Модернізація монетарної політики в сучасних умовах визначається двома основними факторами: еволюційним і технологічним.

Еволюція банківської системи від нерегульованої (вільної) банківської справи до централізації банків навколо єдиних монетарних чи, навіть, мега-регуляторів, їх уніфікація в законодавчому та функціональному напрямках під впливом наднаціональних органів таких,

як Базельський Комітет, МВФ, Світовий банк, супроводжуються зростанням ролі грошово-кредитної політики практично в усіх країнах світу.

Технологічний фактор, що проявляється через застосування інтернету і розвиток цифрових технологій, дозволив не тільки активізувати транскордонний перелив капіталу, але й сприяє появі нових фінансових активів – деривативів у різних ступенях, цифрових і електронних грошей, ін. Являючись практично невідомими за наслідками їх впливу на національні економіки і міжнародні фінансові відносини (через відсутність історичних статистичних даних), ці активи приваблюють і насторожують водночас, як учасників фінансових відносин, так і регуляторів.

Також, ці два фактори сприяли зростанню ролі транснаціональних корпорацій (ТНК), котрі за своїми фінансовими можливостями, часто перевищують потужність багатьох національних економік і породжують значні дисбаланси інтересів.

Одночасно, відбувається розслоєння і накладення функцій монетарних органів різних країн щодо їх впливу на економіки країн, котрі відрізняються ступенем економічного розвитку. Практично не лишилося країн, які могли б здійснювати незалежну монетарну політику. Значно зростає вплив певних рішень центробанків економічно-розвинених країн на країни, що розвиваються. Зокрема, режим інфляційного таргетування є реалізацією міжнародних відносин у грошово-кредитній сфері. Наприклад, економічний спад в США або в країнах ЄС неминуче викличе девальваційні і інфляційні процеси в Україні. Але не навпаки. Саме тому, невелика відкрита економіка, якою є й Україна, повинна мати в своєму арсеналі значно ширший інструментальний та методичний набір процедур і заходів монетарної політики, аніж країна з розвинутою економікою. Монетарна політика країн, що розвиваються, має бути націлена не лише на розвиток власної економіки, але й витратити значно більше ресурсів на мінімізацію загроз і викликів, що виникли внаслідок реалізації інтересів інших економік чи ТНК, значно більших за обсягом, досвідом, міцністю.

Одним із таких заходів можна вважати координацію дій монетарної і фіскальної політики. Ця тема набула широкого дискурсу останнім часом у наукових колах практично в усіх країнах світу. Роль центробанку, як останнього кредитора уряду, значно зросла у післякризовий період з 2008 року. Зростання в 4–5 разів грошової бази і зниження значень грошово-кредитного мультиплікатора, перетворила державні бюджети в більш привабливі джерела фінансування, аніж банки [1,2]. Навіть, Ілон Маск позичав гроші на свої інноваційні

проекти з бюджету США. Тому, однією із пропозицій можна вважати перенесення відповідальності за таргетування інфляції з НБУ на спільну – НБУ і Уряду України, зважаючи на значний вплив адміністративної складової інфляції на ІСЦ.

Іншою пропозицією є поглиблення досліджень щодо впливу цифрових, електронних, приватних грошей і фінансових активів на монетарну і фіскальну сфери в Україні. Зокрема, дослідження проведені Банком Англії «Макроекономіка центрального банку визначається цифровими валютами», продемонстрували певні переваги від застосування таких активів, а саме: їх стабільний приріст на 3% сприятиме зростанню ВВП на 30% [3]. Проте, лишається багато питань і зусилля науковців мають бути спрямовані у напрямку досліджень нестандартних монетарних інструментів.

Література

1. Офіційний сайт ФРС США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.federalreserve.gov/>
2. Офіційний сайт Банку Англії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bankofengland.co.uk/>
3. John Barrdear, Michael Kumhof. The macroeconomics of central bank issued digital Currencies. – Staff Working Paper No. 605 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/working-paper/2016/the-macroeconomics-of-central-bank-issued-digital-currencies.pdf?la=en&hash=341B602838707E5D6FC26884588C912A721B1DC1>

Краснова І.В.,

к.е.н., доцент, професор

Громницька І.Ю.,

студентка 5 курсу,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені

Вадима Гетьмана»,

м. Київ

МАКРОПРУДЕНЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ШОКОМ ЛІКВІДНОСТІ

За циклічної економіки й глобалізації, визначальними рисами практично всіх системних банківських криз є зриви фінансування та криза ліквідності. Фінансова криза починається з відносно незначних

порушень вже вразливої системи, які посилюються деформаціями ліквідності. Дефіцит ліквідності може стати відправною точкою шокового вибуху в економіці. Зокрема початковим шоком, який спричинив глобальну фінансову кризу 2007 р., були втрати через непогашення іпотечних кредитів. Коли банки опинились під сильним тиском фінансування, органи регулювання створили «надзвичайну ліквідність», відхиляючись від традиційних цілей монетарної політики. Звідси, подолання системного ризику ліквідності, має бути центральним елементом макропруденційної політики, особливо в умовах кризи.

Хронічний ризик ліквідності є невід'ємним явищем для банківського бізнесу. Відмова однієї установи повністю та своєчасно виконувати свої зобов'язання потенційно призведе до втрати ліквідності іншими установами, що спричинить каскад неліквідності. Крім того, властивості ліквідності активу чи інституції залежать від ринкових умов та взаємодії учасників ринку, а не лише від вартості цього активу чи установи. Актив ліквідний, якщо його можна швидко продати без значного зниження ціни. Подібним чином, установа є ліквідною, якщо вона може повністю та своєчасно виконувати свої зобов'язання, не звертаючись до продажу неліквідних активів або залучення дорогого фінансування.

Krishnamurthy [1] та Brunnermeier [2] визначили вирішальну роль ризику ліквідності у виникненні кризи, описали «спіралі ліквідності» або «чорні діри ліквідності» та механізми, згідно з якими вони посилюють та поширюють потрясіння у фінансовій системі. Ними виявлено, що ринки, які є динамічними у звичайні часи, можуть швидко «зависати» оскільки умови погіршуються, і джерела фінансування, що здавалися стабільними, можуть різко стати недоступними. Будь-яка політика, що стосується захисту від ризику ліквідності, повинна бути якомога міцнішою щодо таких «раптових зупинок».

Політика відповіді на глобальну кризу включала численні заходи щодо зміцнення банківської капіталізації, менша увага приділялась управлінню ліквідністю. З метою впровадження стандартів управління ліквідністю відповідно до європейського законодавства (пакет CRR/CRD IV) з урахуванням рекомендацій Базеля III, вітчизняні банки з 2018 року зобов'язані підтримувати новий пруденційний норматив – LCR. Запроваджений з метою підвищення стійкості банків до можливих шоків ліквідності він визначається на основі оцінки здатності банку виконувати зобов'язання протягом 30 днів, при зменшенні ліквідності ринків активів та фінансування.

Виникла необхідність у надійному інструменті політики ліквідності, спеціально для макропруденційних цілей. Їх став

«макропруденційний буфер ліквідності» (MPLB). Кожен банк, що має високий рівень фінансування, повинен мати системно-ліквідні активи (активи, ліквідні навіть у важкій кризі, такі як гроші ЦБ). Буфер має бути пропорційний до пасивів банку та менший за регулятивний капітал (бо це не є фінансуванням власного капіталу). Величина відрахувань залежить від загальносистемних потреб у фінансуванні. Активи, що перебувають у буфері ліквідності, несуть незначний кредитний або ринковий ризик та мають низьку кореляцію з ринковим портфелем порівняно з іншими банківськими активами. Банки формують буфер ліквідності коли сукупне некапіталомістке фінансування швидко зростає, використовувати його можна і за звичайних умов [3,4] (рис. 1).

Рис. 1. Схематичне зображення дії MPLB

З точки зору запобігання кризовим явищам, MPLB зменшує стимули та можливості розширення балансів банків, що фінансуються за рахунок боргу, під час зростання, і, отже, зменшує ймовірність надмірно швидкого зростання та наступної системної кризи. У разі виникнення кризи банки зможуть протистояти потрясінням ліквідності, а передача буде гальмуватися.

Ліквідність є системною концепцією, а дефіцит ліквідності центральним елементом у виникненні та посиленні системних фінансових криз. Макропруденційна політика має бути спрямована на зменшення ймовірності кризи ліквідності та послаблення його наслідків. Запропонований MPLB спрямований на зниження загальних витрат, вирішення загальносистемних цілей щодо підвищення стабільності, зниження паніки у поведінці клієнтів банків.

Література

1. Brunnermeier, M K (2008), «Deciphering the Liquidity and Credit Crunch 2007-08,» NBER Working Paper No. w14612.
2. Krishnamurthy, A D (2009), «Amplification Mechanisms in Liquidity Crises,» NBER Working Paper No. w15040.
3. ESRB (2014), «The ESRB Handbook on Operationalising Macroprudential Policy in the Banking Sector».
4. Hardy, D C and P Hochreiter (2014), «A simple macroprudential liquidity buffer,» IMF Working paper WP/14/235.

Лагутін В.Д.,

д.е.н., професор,

завідувач кафедри економічної теорії та конкурентної політики,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ КООРДИНАЦІЇ МОНЕТАРНОЇ ТА БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

Координація монетарної та бюджетної політики – це процес, за допомогою якого Центральний банк і Міністерство фінансів модифікують свою політику (корегують заходи) таким чином, щоб вона носила взаємовигідний характер щодо реалізації суспільних інтересів. Необхідність координації монетарної і бюджетної політики зумовлюється, по-перше, їх взаємним впливом; по-друге, співіснуванням монетарної і бюджетної політики у часі; по-третє, існуванням квазі-фіскальних функцій Центрального банку. Ці три моменти характеризують різні аспекти взаємодії монетарної і бюджетної політики. Розподіл відповідальності між монетарною та бюджетною владою вимагає дотримання певної логіки дій (послідовності і чергування засобів регулювання).

Для пояснення змісту координації найбільш вагомі два чинники: розбіжність економічних інтересів взаємодіючих між собою органів і явище невизначеності. Невизначеність обумовлюється як фрагментарністю, так й спотвореністю фінансово-економічної інформації.

Нестабільне макроекономічне середовище (нерівноважний стан, інфляція, стагнація та ін.) створює серйозні перешкоди для успішної координації монетарної та бюджетної політики держави [1]. Основна причина труднощів, з якими постійно стикається НБУ при проведенні

монетарної політики та її узгодження із бюджетною політикою – суттєва обмеженість інструментів, які фактично є в його розпорядженні.

Координаційний ефект владних монетарного і фінансового органів реалізується через зниження рівня невизначеності середовища, у якому вони діють. Не варто вважати, що будь-яке узгодження діяльності Центрального банку і Міністерства фінансів дає тільки позитивні ефекти. Інша справа, що неузгоджена діяльність цих двох владних організацій майже завжди потенційно є неефективною. Конкретні дії з узгодження монетарної та бюджетної політики передбачають сукупність спеціальних умов та винятків. Постійна зорієнтованість на узгодженість монетарної та бюджетної політики спонукає й Центральний банк, й Міністерство фінансів до практичного виявлення своїх дійсних цілей, завдань і механізмів їх досягнення.

Умовою здійснення координації монетарної та бюджетної політики є очікування відповідними владними організаціями взаємних вигод від цього. Згідно теорії ігор необхідно чітко виділяти сфери, в яких будуть отримані вигоди. Ідеальний випадок координації має місце за умов, коли обидві сторони отримують однакові вигоди від узгодження своєї діяльності [2]. Зменшення очікуваних вигод від координації – основна причина протидії її здійсненню. Координація в теорії ігор може не означати прямої домовленості; достатньо лише, щоб гравці спостерігали результати своєї дії і обирали свої стратегії як функції від цих результатів (при цьому такі функції їм мають бути відомими).

Основною зв'язуючою ланкою між монетарною та бюджетною політикою є ринок державних цінних паперів. ОВДП є одним із найважливіших інструментів фінансування дефіциту бюджету. Через ринок ОВДП держава отримує можливість регулювати ринковими методами важливі макрофінансові параметри економічного розвитку. Активність Міністерства фінансів на ринку ОВДП, як правило, є свідченням дефіцитного бюджетного фінансування. В умовах суттєвого обмеження процесу кредитування ОВДП, особливо в іноземній валюті, стають для банківської системи вигідним способом вкладення ліквідності.

У 2014-2016 рр. значні обсяги випуску ОВДП були пов'язані із необхідністю збільшення статутних капіталів державних банків (їх питома вага в Україні вже перевищує 50,0%) – на суму 141,7 млрд грн, в т. ч. ПАТ КБ «Приватбанк» – на суму 107,0 млрд грн та з метою кредитування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб – на суму 59,6 млрд грн. Власником державних банків фактично є Міністерство фінансів. З 2008 р. докапіталізація державних банків проходить

за допомогою ОВДП. Для українських державних банків характерним є значні обсяги NPL на балансах [3]. В останні роки ОВДП перетворилися у досить дієвий інструмент легалізації та зберігання корупційних коштів [4].

Постійним і надійним джерелом доходної частини Державного бюджету України стали кошти, що перераховуються НБУ відповідно до Закону України «Про Національний банк України» (з точки зору макроекономічної теорії це, не що інше, як частина сеньйоражу): 2012 р. – 23,6 млрд грн, або 6,8% бюджетних доходів; 2013 р. – 28,3 млрд грн, або 8,3%; 2014 р. – 22,8 млрд грн, або 6,3%; 2015 р. – аж 61,8 млрд грн, або 11,6 %; 2016 р. – 38,2 млрд грн, або 6,2%; 2017 р. – 44,4 млрд грн, або 5,6%; 2018 р. (згідно Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік») – 50,5 млрд грн, або 5,5% бюджетних доходів [5].

Низька ефективність координації монетарної та бюджетної політики обумовлена надмірним переважанням в діяльності НБУ і Міністерства фінансів України дискреційних засобів та методів на шкоду формальним недискреційним правилам і нормам.

Література

1. Sargent T. J., Wallace N. Some Unpleasant Monetarist Arithmetic // Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Review, Fall, 1981. – P. 1–17.
2. Nash J. Non-cooperative Games: Unpublished PhD Dissertation / Princeton University, 1950. 295 p. URL: <http://www.lsi.upc.es/~ia/nash51.pdf>
3. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2017–2019 роки // Урядовий кур'єр. – 2017. – 5 грудня. – С. 15–16.
4. Мойсеєнко О. Недоторкані торговці. Хто і як допомагав «сім'ї» грабувати держбанки / О. Мойсеєнко // Економічна правда. – 2016. – 1 листопада. URL: <http://www.epravda.com.ua/publications/2016/11/1/609736/>
5. Інформація Міністерства фінансів України щодо виконання Державного бюджету України за відповідні роки URL: <http://www.minfin/control/uk/publish/article?art>.

Малиш Д.О.,
аспірант,
Сумський державний університет,
м. Суми

ЩОДО СУТНОСТІ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Система фінансових посередників являє собою фінансовий сектор «у формі діяльності банків та небанківських фінансових установ у взаємодії з суб'єктами реального сектора економіки з приводу перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів, забезпечує потреби інституційних секторів економіки у формуванні державних фінансів, фінансів підприємств та фінансів домогосподарств. Фінансовий сектор виступає єдиною ланкою між фінансовою системою і реальним сектором економіки, забезпечує функціонування фінансового ринку країни, формує ресурсну базу розширеного відтворення народного господарства, створює сприятливий інвестиційний клімат і, як наслідок, стимулює економічне зростання країни [1].

У системі національних рахунків виділяють п'ять секторів: нефінансові корпорації; фінансові корпорації; сектор загального державного управління; сектор домашніх господарств; сектор некомерційних організацій. Фінансові корпорації формують фінансовий сектор економіки. До нього належать ті фінансові інституції, що здійснюють свою діяльність на комерційних засадах і приймають безпосередню участь у процесах суспільного виробництва, продукуючи додану вартість. «У цьому контексті фінансовий сектор належить до економічної системи і може розглядатися як явище певною мірою ширше за фінанси, оскільки його представляють виробники послуг. Водночас, оскільки ці послуги носять фінансовий характер, то є всі підстави розглядати його і як складову фінансової системи. Таким чином, фінансовий сектор має дуалістичний характер. З одного боку, він є складовою економічної системи. Його роль постійно зростає, оскільки саме він у першу чергу забезпечує потреби розвитку економіки. З іншого боку, фінансовий сектор за предметом діяльності його інституцій є складовою фінансової системи. За спрямуванням діяльності ці інституції, безумовно, є інфраструктурною складовою і економічної (поряд з іншими інфраструктурними галузями), і фінансової інфраструктури» [2].

В своїй роботі Коваленко Ю.М. [3] досить детально аналізує сутність фінансової системи, фінансового сектору та проводить порівняльний аналіз структури сектора фінансових корпорацій відповідно

до Системи національних рахунків та Класифікатора інституційних секторів економіки України. Вона виокремлює фінансовий сектор як «сукупність фінансових посередників, допоміжних фінансових корпорацій, інших фінансових корпорацій, специфіка яких полягає в тому, що вони здійснюють фінансову діяльність у відповідності з діючим законодавством, а також некомерційні організації, що пов'язані з цими суб'єктами». На наш погляд такий підхід до визначення фінансової системи та фінансового сектору є трансформаційним оскільки враховує напрацювання класичної вітчизняної фінансової теорії, коли фінансова система визначається як сукупність сфер та ланок та вписує фінансову систему у фінансовий ринок, на відміну від даного підходу. Виокремлення фінансового сектору узгоджується з інституційним підходом та відповідає Класифікатору інституційних секторів економіки. Нефінансовий сектор економіки згідно Класифікатора включає суб'єкти економіки, які здійснюють виробництво товарів для продажу в ринкових умовах, та надання послуг нефінансового характеру. На наш погляд нефінансовий сектор в такому розумінні відповідає реальному сектору економіки.

Ми погоджуємось з визначенням фінансового сектору, що пропонується Семеновом А.Ю. в контексті визначення фінансових установ, а саме під фінансовими установами він пропонує розглядати «інститути, що надають фінансові послуги та виступають єднальною ланкою між фінансовою системою і реальним сектором економіки, забезпечують функціонування фінансового ринку, формують сприятливий інвестиційний клімат, стимулюють економічне зростання країни і в сукупності створюють фінансовий сектор» [4]. Водночас на наш погляд, з переліку фінансових установ необхідно вилучити ті, які виконують роль інфраструктури та самі по собі не акумулюють фінансових ресурсів, а лише створюють технічні умови для укладання та супроводження фінансових операцій (в тому числі операцій купівлі-продажу цінних паперів, їх реєстрації та зберігання, тощо).

Всі вище наведені дослідження та визначення фінансового сектору як правило базуються на використанні інституційного підходу, і дають визначення фінансового сектора через сукупність фінансових установ. Водночас фінансовий сектор можна сегментувати за його функціональним наповненням. На наш погляд фінансовий сектор функціонально слід представити у вигляді сукупності сегментів (банківського, фондового та страхового).

Література

1. Школьник І.О. Фінансовий сектор України: теоретичний аналіз економічної дефініції / І.О. Школьник, А.Ю. Семенов // Вісник Української академії банківської справи. – 2013. – № 1 (34). – С. 31–36.
2. Теорія фінансів : підручник / П.І. Юхименко, В.М. Федосов, Л.Л. Лазебник та ін. ; за ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – Київ : Центр навч. літ. – 2010. – 576 с.
3. Коваленко Ю. Финансовый сектор в финансовой системе экономики: теоретический аспект / Ю. Коваленко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2015. – № 6 (171). – С. 35–42.
4. Семенов А.Ю. Вплив діяльності фінансових установ на економічне зростання України : дисертація на здобуття наук. ступеня кандидата економічних наук : спец. 08. 00. 08 – Гроші, фінанси і кредит. Суми: ДВНЗ «Українська академія банківської справи», 2011. 270 с.

Рязанцева В.В.,

к.ф.-м.н., доцент,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м Київ*

ДЕРЖАВНА БОРГОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Фінансова системи України впродовж останніх років характеризується низьким рівнем боргової стійкості та є надто чутливою до впливу ризиків. Розпочаті в Україні структурні реформи за фінансової та технічної підтримки ЄС, МВФ та інших міжнародних організацій сприяли її посткризовій макроекономічній стабілізації з поступовим відновленням економічного зростання. Однак необхідними умовами для стійкого економічного зростання та підвищення рівня національної безпеки є посилення дієвості боргової політики держави, що передбачає прийняття комплексних заходів щодо бюджетного коригування та зниження ключових боргових показників до безпечних меж.

У напрямку підвищення боргової стійкості такі заходи передбачають:

– формування, затвердження та імплементацію середньострокової Стратегії управління державним боргом на 2018–2020 рр. відповідно до Стратегії управління державними фінансами на 2017–2021 рр; [1]

– передбачення в рамках розроблення Стратегії управління державним боргом та контролю за її реалізацією обов'язковості проведення стрес-тестування боргової сфери на предмет витрат, ризиків та спроможності держави реагувати позиковими ресурсами на фінансові шоки;

– внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо встановлення обмеження запозичень в іноземній валюті на внутрішньому ринку, а також загального рівня зовнішнього боргу не вище 50% з метою зменшення валютного ризику;

– удосконалення нормативно-правового регулювання стосовно індикаторів боргової безпеки та їх граничних показників, зокрема, законодавчого закріплення поступового переходу до показника співвідношення боргу з ВВП до економічно-обґрунтованого рівня для України в 40%;

– посилення координації дій державних органів у сфері фінансової політики, зокрема Міністерства фінансів України та Національного банку України в частині узгодження планів, передусім щодо цільового рівня інфляції та дефіциту державного бюджету.

У напрямку підвищення ефективності здійснення запозичень та розподілу ресурсів необхідно:

– підвищення рівня бюджетної дисципліни та законодавче забезпечення еквівалентності бюджетно-податкових змін у спосіб запровадження найбільш прийнятних для сучасних вітчизняних умов фіскальних правил як чинника оптимізації державних запозичень;

– розробка механізмів контролю щодо цільового використання фінансових ресурсів, отриманих у рамках державних запозичень;

– розробка форми та порядку представлення статистичної звітності щодо напрямів використання залучених боргових ресурсів у частині фінансування дефіциту бюджету;

– забезпечення заходів щодо формування ціни на ОВДП за ринковими принципами в цілях формування системи актуальних цінових орієнтирів за результатами розміщення облігацій внутрішньої державної позики, номінованих у національній валюті;

– розробка механізму відмови від практики докапіталізації державних підприємств, банків та кредитування ФГВФО за рахунок використання боргових інструментів (ОВДП) з метою зменшення впливу на зростання боргового навантаження;

– посилення якості планування та рівня відповідальності за формування показників надходження коштів від приватизації державного майна, зменшення впливу на зростання дефіциту державного бюджету та підвищення рівня прозорості системи державних фінансів;

– розробка, затвердження та імплементація антикорупційних законодавчих норм щодо заборони люстрованим державним службовцям (згідно відповідного Реєстру) вищих органів влади та членам їх сімей впродовж п'яти-семи років після їх звільнення проводити операції з державним боргом;

– забезпечення нормативно-правового супроводу переходу до практики випуску довгострокових (не менше, ніж 20–30 річних) державних цінних паперів;

– збільшення прямих іноземних інвестицій як альтернативи нарощуванню запозичень шляхом посилення заходів щодо покращення інвестиційного клімату в Україні; розширення сфери партнерських стосунків України на міжнародних фінансових ринках, розширення переліку інвесторів. [2]

Реалізація заходів стосовно вдосконалення державної боргової політики та прискорення темпів реформування фінансової системи дозволять забезпечити подальше економічне зростання та високий рівень соціальних стандартів життя українців.

Література

1. Проект постанови про основні напрями бюджетної політики на 2018–2020 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62047
2. Стратегія управління державними фінансами на 2017–2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://minfin.gov.ua/news/view/kabmin-ukhvalyv-stratehiiu-upravlinnia-derzhavnymu-finansamy-na--roky?category=bjudzhet>

Томнюк Т.Л.,

к.е.н., доцент,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,

м. Чернівці

КРЕДИТНІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Світовий досвід демонструє: малий бізнес є елементом ринкового господарства та рушієм економічного розвитку. Цей сектор економіки значною мірою визначає темпи зростання, структурні, якісні, кількісні ознаки і характеристики національного валового

продукту. Мале підприємництво вже десятиліттями демонструє позитивні показники динаміки в економічно розвинутих країнах, створюючи передумови для підвищення рівня зайнятості.

В Україні влада наразі не надає підтримки суб'єктам малого бізнесу, а зазвичай оцінює мале підприємництво як злісного неплатника податків і внесків на соціальне страхування та намагається вивести у цьому сегменті тіньові заробітні плати у легальну площину, підвищуючи рівень мінімальної заробітної плати. Разом з тим, результати фінансової кризи останніх років показали, що в Україні малі та середні підприємства виявилися більш стійкими і стабільними в порівнянні з великими підприємствами [1].

Важливе значення для розвитку малого бізнесу відіграють кредитні програми. Так, Німеччина реалізує 200 програм підтримки малого та середнього бізнесу під загальною назвою *Mittelstand*, які передбачають виділення на кредитування таких підприємств 15,5 млрд євро щорічно. Комерційні банки для малого бізнесу надають кредити за пільговою ставкою 4-5% річних. Також в країні широко поширені мікрокредити до 25000 євро. Термін дії таких пільгових кредитів – до 20 років. У Британії для підтримки малого бізнесу діє Схема забезпечення кредитів малим підприємствам. По ній малі підприємства з доходом до 5,6 млн фунтів можуть отримати кредит 250 000 фунтів на термін до 5 років під 2% річних. Щоб отримати кредит, необхідно лише надати бізнес-план і прогноз фінансових показників. У Канаді, якщо прибуток компанії не перевищує 5 млн дол. на рік, можна отримати кредит до 250 тис. дол. під 2–3% річних. Термін погашення позики – 10 років [2].

В Україні ж в умовах економічної кризи останніх років кредитування суб'єктів малого бізнесу практично відсутнє. Певне пожвавлення спостерігається, починаючи з 2017 року, зокрема завдяки кредитним угодам між Німецько-Українським Фондом та банками України в рамках Програми підтримки фінансування інвестиційних проектів малого та середнього бізнесу (МСП) українські банки отримують 10 млн євро для кредитів МСП. В Україні передбачено кредитування банками, які стали підписантами кредитної угоди (Укргазбанк, Kredobank, ProCredit Bank), суб'єктів МСП під 15% річних. Програмою можуть скористатись дві категорії підприємств: малі підприємства з кількістю працівників до 50 осіб, річний дохід яких не перевищує суму, еквівалентну 5 млн євро; середні підприємства з кількістю працівників не більше 250 осіб та річним доходом не вище 10 млн. євро в еквіваленті.

Згідно угоди чотири категорії галузей отримали пріоритет: сільське, лісове та рибне господарство; переробна промисловість; тимчасове розміщення й організація харчування; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря [3]. Крім того, восени 2017 року Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) надав Україні кредит у розмірі 400 млн євро на розвиток малого і середнього бізнесу. Кредитні кошти будуть спрямовані на фінансування інвестицій і потреб малого бізнесу в оборотному капіталі через Мегабанк і Укргазбанк.

Безумовно, зазначені кредитні угоди є певним позитивним рушієм щодо розвитку малого та середнього бізнесу. Проте, зважаючи на досвід економічно розвинутих країн, пропоновані кредитні ставки для малого бізнесу в Україні є завищеними. У період стагнації економіки доцільно перейняти досвід ряду країн, в яких уряд через державні фонди здійснював фінансування діяльності малого та середнього бізнесу. Так, наприклад, в Ізраїлі у 80-х роках минулого сторіччя через створення державних венчурних фондів здійснювалися інвестиції в різні стартапи; в Польщі держбанк надає гарантії по кредитах малому і середньому бізнесу (близько 60% від усієї суми кредитів, які беруть клієнти), причому максимальна сума такої гарантії становить до 1 мільйона євро, а вартість – перший рік безкоштовно, а другий – 0,5% [1].

Отже, активізація малого бізнесу в Україні, на нашу думку, є передумовою економічного зростання та суспільного добробуту. Важливим важелем стимулювання діяльності суб'єктів малого підприємництва має стати активна державна підтримка через державні кредитні програми (пільгові кредити, кредитні гарантії).

Література

1. Напрями підвищення ефективності державного регулювання підприємницької діяльності в Україні [Електронний ресурс] // Економічний дискурс. – 2016. – № 4. – С. 53–61. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/ED_2016_4/tomnjuk_tetjana_naprjami_pidvishhennja_efektivnost.pdf
2. Деньги на бизнес от государства: в Украине и цивилизованном мире [Електронний ресурс] // Деньги. – 02.07.2017. – Режим доступу : <http://argumentua.com/stati/dengi-na-biznes-ot-gosudarstva-v-ukraine-i-tsivillizovannom-mire>
3. Нові можливості кредитування для малого і середнього бізнесу [Електронний ресурс] // Представництво Європейського Союзу в Україні. – 05.09.2017. – Режим доступу : https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/31703/нові-можливості-кредитування-для-малого-і-середнього-бізнесу_uk

СЕКЦІЯ 3. ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ

Антонюк О.А.,

ст. викладач,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИТРАТ БАНКІВ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Банківська система є важливою складовою фінансового сектора країни. При дослідженні банківської діяльності значна увага приділяється вивченню питання оцінювання ефективності діяльності банків. Одним з напрямів таких досліджень є дослідження ефективності банків за витратами.

На сьогоднішній день найбільш поширеним у світі підходом щодо оцінювання рівня ефективності банків є методологія огортання фронтів. Її суть полягає в побудові межі ефективності [1]. Графічно межею є лінія, що представляє найкраще перетворення ресурсів в результати діяльності. Значення показника ефективності перебуває в межах від 0 до 1, де значення 1 відповідає найбільш ефективним банкам, що перебувають на межі ефективності.

Найбільш поширеним з параметричних методів є метод стохастичного аналізу кордонів (від англ. Stochastic Frontier Analysis, frontier – кордон.). Його суть полягає у тому, що модель виробничого кордону, представлена певною функціональною формою, має загальну помилку, яка складається з двох складових: власне випадкової помилки та неефективності. Проблема оцінювання ефективності діяльності банків України за цим методом розглядається в закордонних публікаціях – О. Мертенса та Дж. Ургі [2], С. Фрися та А. Тачі [3], а також вітчизняних вчених А. Пілявського, О. Вовчак, Ю. Маціва [4], С. Устенко і Д. Шараєвського [5].

Як свідчать результати узагальнення наявних праць, існують відмінності у складі виходів та входів моделей, їх функціональної форми та розподілу помилок неефективності, і як наслідок, відмінності в середніх рівнях отриманих оцінок ефективності діяльності вітчизняних банків.

Метою дослідження є встановлення оптимального функціонального виду моделі стохастичного кордону за наявною звітністю НБУ, існування та оптимальної форми розподілу помилок неефективності, виявити тенденції ефективності банківської діяльності.

На основі статистичної звітності НБУ [6] було сформовано масив даних за період з першого кварталу 2009 р. по 2-й квартал 2016 р. включно. Входи та виходи моделі кордону було обрано на основі дослідження [5]. Для оцінювання коефіцієнтів моделі стохастичного кордону використовувався метод найбільшої правдоподібності за методикою [1], реалізований у пакеті frontier середовища програмування R [7].

На основі послідовного застосування тестів відношення логарифмів правдоподібності було визначено оптимальну специфікацію моделі стохастичного кордону з транслогарифмічною функціональною формою та усіченим нормальним розподілом неефективності. Середні оцінки ефективності наведено на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка середніх оцінок ефективності витрат банків України у 2009 – 2 кварталі 2016 рр.

Джерело: Складено автором

Аналіз динаміки середніх оцінок ефективності дозволяє дійти висновку, що до IV кварталу 2014 відбувається поступове зниження рівня ефективності і стрімке підвищення після нього. Можна дійти висновку, що при розвитку економіки в нормальних умовах банки не приділяють значної уваги ефективності витрат, але починають це робити в умовах значних економічних потрясінь.

Література

1. Coelli, T.J., Rao, D.S.P., O'Donnell, C.J., Battese, G.E (2005) An Introduction to Efficiency and Productivity Analysis. Springer 350 p.

2. Mertens A. Urga G. (2001) Efficiency, scale and scope economies in the Ukrainian banking sector in 1998. *Emerging Markets Review*. Vol. 2.(3) P. 292–308.
3. Fries S., Taci A. (2005) Cost efficiency of banks in transition: Evidence from 289 banks in 15 post-communist countries. *Journal of Banking and Finance*, 29, pp. 55–81.
4. Anatol I. Pilyavskyy, Yuriy I. Matsiv, Ol'ha D. Vovchak (2012) COST EFFICIENCY OF UKRAINIAN BANKS. DOES IT MAKE DIFFERENCE «*Współczesne Problemy Zarządzania*». – Nr 1. p. 53–62.
5. Устенко С.В. Эффективность посредничества коммерческих банков в Украине : порівняльний аналіз банків з іноземним та українським капіталом / С.В. Устенко, Д.В. Шараєвський // *Економічний часопис – XXI*. – 2011. – № 9/10. – С. 69–72.
6. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bank.gov.ua/Bank_supervision/index.htm
7. Tim Coelli and Arne Henningsen (2013). *frontier: Stochastic Frontier Analysis*. R package version 1.0. http://CRAN.R-Project.org/package=frontier_

Баланчук Д.В.,
аспірант,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

ЗБАЛАНСОВАНА СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ У КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМ СЕГМЕНТОМ БАНКУ

Дієвим інструментом стратегічного управління банком та його сегментами є система збалансованих показників (Balanced Scorecard – BSC, *англ.*), яка була розроблена американськими вченими Д. Нортонем та Р. Капланом [1].

BSC є найбільш оптимальним інструментом для оцінки ефективності управління корпоративним бізнесом банку. У порівнянні з багатьма іншими інструментами стратегічного управління вона має ряд переваг, оскільки може бути:

- легко адаптована під вимоги будь-якого банку (завдяки можливості вибору конкретних ключових показників ефективності в залежності від його стратегічних цілей);
- швидко перелаштована в залежності від нових процесів або цілей, які можуть з'явитися у банку;

- добре зрозуміла співробітникам та керівникам структурних підрозділів.

Класична базова структура збалансованої системи показників описана у численних наукових публікаціях і є загальноприйнятою та широко відомою. Однак розробники BSC не претендували на те, що запропонована ними система з чотирьох перспектив зможе повністю охопити всі необхідні показники для компанії, а тим більше - банку. Автори концепції наголошували на тому, що система вимірювання повинна включати в себе принаймні чотири зазначені складові. Залежно від конкретної ситуації в різних організаціях можуть бути прийняті й інші перспективи.

В практичній площині існує достатня кількість альтернативних систем збалансованих показників, які складаються з інших чотирьох перспектив, що спричинено особливостями бізнесу. Нерідко фактичне число перспектив збільшується, здебільшого - через великі масштаби діяльності компаній. Це відбувається за рахунок уточнення чи подрібнення інших перспектив завдяки врахуванню різних аспектів діяльності компанії.

Традиційна BSC є більш орієнтованою на управління виробничими підприємствами, а не банками. Таким чином, можна дійти висновку, що система збалансованих показників для цілей управління корпоративним бізнесом банку може бути модифікована - внаслідок специфіки банківського бізнесу в цілому, та корпоративного бізнесу, зокрема.

В корпоративному сегменті індивідуальні менеджери корпоративних клієнтів є одним з ключових факторів успіху банку. Успіх корпоративного бізнесу банку напряму залежить від вкладу клієнтських менеджерів, а тому менеджерський потенціал банку потребує особливої уваги. З огляду на особливу значущість менеджерської складової в діяльності банку в сегменті корпоративного бізнесу, пропонуємо виділити "Менеджерський потенціал" в якості окремої нової перспективи в рамках BSC. Така перспектива повинна включати показники щодо ефективності та результативності роботи індивідуального корпоративного менеджера.

Систему збалансованих показників у банку було запропоновано додатково доповнити перспективою «Ризики» у роботі Шульги Н.П [2]. З такою думкою можна погодитися, адже фінансова криза останніх років висвітлила неефективність роботи вітчизняних банків щодо своєчасної та систематичної ідентифікації, вимірювання та оцінки своїх ризиків. У сегменті корпоративного бізнесу управління ризиками є особливо важливим, з огляду на частку непрацюючих

кредитів в банках України, яка станом на 1 грудня 2017 року досягла 54,9% від кредитного портфелю банків України [3]. Подальший розвиток управління корпоративним бізнесом банку в пост-кризовий період повинен бути спрямований на відстеження величини ризику, який бере на себе банк при роботі з корпоративними клієнтами.

Отже, для ефективної реалізації стратегії управління корпоративним бізнесом банку необхідним є використання таких компонентів збалансованої системи показників, як: «Фінанси», «Ринок та клієнти», «Внутрішньо-банківські процеси», «Навчання та ріст», «Менеджерський потенціал», а також «Ризики».

В рамках представлених перспектив збалансованої системи показників можуть бути визначені індикатори, за якими доцільно здійснювати планування та оцінку ефективності корпоративного сегменту банку з урахуванням його специфіки. За допомогою специфічних індикаторів у банку з'являється можливість встановити причинно-наслідкові зв'язки та сформулювати підґрунтя для ефективного управління своїм корпоративним сегментом.

Література

1. Каплан Роберт С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Роберт С. Каплан, Дейвид П. Нортон ; пер. с англ. – М. : ЗАО «Олимп–Бизнес», 2003. – 320 с.
2. Шульга Н.П. Банківський контролінг: теорія, методологія, практика : монографія / Н.П. Шульга. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 326 с.
3. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua>

Белянко Л.Л.,
аспірант,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ РИЗИКІВ ВІТЧИЗНЯНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Практика застосування стрес-тестування в Україні тільки набуває поширення. До запровадження регулярних стрес-тестів НБУ та вітчизняні банки спонукала світова фінансова криза у 2008 році.

Саме тоді світові фінансові інститути вимагали від національного регулятора проведення стрес-тестування банківської системи з метою оцінки її стійкості та можливості протистояти підвищеним ризикам, викликаними кризою.

У 2009 році НБУ затвердив постанову «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України». Зазначені Методичні рекомендації, на жаль, мають досить загальний характер, «з метою досягнення базового рівня ефективної та надійної практики стрес-тестування», оскільки викладена в них інформація щодо сутності стрес-тестування, його мети і завдань, періодичності та етапів проведення, організації роботи банку щодо стрес-тестування, розроблення заходів протидії екстремальним подіям тощо дає лише певне уявлення про процес стрес-тестування. Вітчизняним банкам приходится самостійно розроблювати власні методики проведення стрес-тестів: «кожен банк може розробити власну процедуру проведення стрес-тестування та запровадити свої моделі для аналізу впливу різних факторів ризику на фінансовий результат з урахуванням індивідуальності ризикового портфеля та специфіки своєї діяльності» [1].

Перші стрес-тестування банківської системи НБУ проводив у 2008 та 2010 роках, а у 2012 році його провели лише дочірні установи окремих європейських банків в Україні, серед яких ING Bank, Unicredit, Credit Agricole, Alfa Bank, Swedbank, Piraeus Bank Group. Результати стрес-тестувань не були оприлюднені. Відомо лише, що за результатами моделювання у 2008 році виникла потреба докапіталізувати 17 банків на суму 24,7 млрд.грн, а у 2010 році – збільшити капітал у 61 вітчизняних банках у розмірі 40 млрд грн [2; 3].

У 2014 року у рамках нової Програми кредитування МВФ за Механізмом розширеного фінансування (пункт 17 Меморандуму про економічну та фінансову політику) НБУ розпочав проведення стрес-тестування вітчизняних банків на регулярній основі. Моделюванням займалося 9 аудиторських компаній «великої четвірки», перелік яких був погоджений з МВФ та Світовим банком. Протягом 2014 року було протестовано 34 банки: лише 5 з 15 були достатньо капіталізовані (ПриватБанк, Райффазен Банк Аваль, Альфа-банк Україна, Сбербанк Росії, ПУМБ), а потреби решти банків перевищили 30% від розміру власного капіталу (Ощадбанк, Укресімбанк, Дельта, Промінвестбанк, Укрсоцбанк, Надра, ВТБ, Фінанси та Кредит, УкрСиббанк та Укргазбанк). Дев'ять системних банків треба було докапіталізувати на 56 млрд грн. Додатково 10 млрд. грн потрібно було залучити ще 17 значним банкам [2].

Стрес-тестування протягом 2015–2016 рр. НБУ проводив у два етапи. На першому етапі діагностичного обстеження національний регулятор перевіряв достовірність оцінки якості активних операцій, достатності сформованих резервів та визначення достовірності балансової вартості. До вибірки кредитів суб'єктів господарювання ввійшли усі кредити, які більші або дорівнюють 200 млн грн, або 5% розміру регулятивного капіталу (без урахування сформованого резерву), інші кредити до досягнення 65% обсягу кредитного портфеля та усі кредити пов'язаних з банком осіб, які більші або дорівнюють 1% регулятивного капіталу. Другий етап передбачав безпосередньо стрес-тестування із застосуванням основної балансової та двох сателітних (додаткових) моделей.

Результати стрес-тестування банківської системи України у 2015–2016 рр., яке охоплювало 60 банків з активами 1518 млрд грн, вказали на потребу у додатковому капіталі 34 банків на суму 267 млрд грн. Тільки 21 банк не потребував додаткового капіталу. Станом на початок 2017 року 9 вітчизняних банків вже виконали програму докапіталізації в повному обсязі. Також з решти 30 банків 5 мали статус проблемних та визнані неплатоспроможними, серед яких «Хрещатик», «Фідобанк», «Платинум Банк» і «Фортуна-банк».

Діагностика якості активів та достатності капіталу решти 37 українських банків проводилася у 2017 році згідно наступного графіку: до першого червня і першого серпня відповідного року. Результати поки що чекають оприлюднення. У табл. 1 узагальнено дані щодо проведення стрес-тестування вітчизняної банківської системи.

Таблиця 1

Результати стрес-тестування банківської системи України протягом 2008–2017 рр.*

Рік	Кількість банків, що підлягали стрес-тестуванню (% банківського сектору)	Кількість банків, що потребували докапіталізації	Сума докапіталізації, млрд грн
2008	17	?	24,7
2010	176	61	40,0
2014	34 (79%)	9	66,0
2015	60 (97%)	34	267,0
2016			
2017	37

**побудовано автором на основі джерела [2]*

Отже, починаючи з 2014 року НБУ поступово стандартизував методологію проведення стрес-тестів відповідно до вимог світових регуляторів. Наприкінці 2015 року у Віснику НБУ нарешті з'явився опис методологічного підґрунтя стрес-тестування вітчизняних банків у статті Ю.Дюби та А.Муріної «Підхід Національного банку до стрес-тестування української банківської системи», де розкривається структура та результати останнього проведеного стрес-тестування. Однак відповідного нормативного документу, який би комплексно описував всі технічні аспекти процесу стрес-тестування вітчизняних банків в Україні досі немає.

Література

1. «Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України» : Постанова НБУ від 06.08.2009 р. № 460 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon3.rada.gov.ua>
2. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://bank.gov.ua>
3. Прийдун Л. Стрес-тестування кредитного ризику банку: загальна характеристика та особливості практичного застосування / Л. Прийдун // Вісник ТНЕУ, 2011. – № 2. – С. 67–74.

Головач Н.А.,

к.е.н., доцент,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Сучасні умови економічного розвитку висувають нові вимоги до інформаційно-аналітичного забезпечення (ІАЗ) як дійового інструменту вирішення завдань управління. [1] Фахівці мають вміти в органічній єдності теоретичних та методологічних засад ІАЗ, з урахуванням комплексу знань отриманих під час вивчення спеціальних дисциплін і результатів виробничої практики формувати програми ІАЗ менеджменту фінансово-кредитної системи.

Нижче наведено короткий зміст інформаційно-аналітичного забезпечення менеджменту кредитної діяльності комерційних банків.

Мета управління – забезпечення виконання термінів повернення позик, сплати процентів, мінімізації ризику, а отже – забезпечення прибутковості діяльності, виконання нормативів. Кінцева мета управління – забезпечити економічну і соціальну ефективність банківської кредитної діяльності. Використання при цьому статистичних методів дає можливість перевести багато проблем управління в площину точного кількісного відображення з якісним змістом на основі реального інформаційного забезпечення розрахунків згідно з потребами користувачів.

Інформація має бути достовірною, значущою, актуальною та своєчасною. Принципами побудови інформаційно-орієнтованої бази даних і системи показників є: здатність до розвитку, взаємодія із системами різних користувачів, багатоцільове використання [2].

Відповідне методичне забезпечення передбачає використання статистичних моделей для аналізу стану та тенденцій розвитку формування і розподілу кредитних ресурсів, ризику кредитної діяльності, попиту на кредити, кредитоспроможності клієнтів банку, ефективності банківської діяльності тощо.

Результати статистичного аналізу є базою розробки заходів по підвищенню ефективності та інтенсифікації діяльності стосовно кредитних операцій, в тому числі за рахунок ефективної структурної політики стосовно розміщення кредитних ресурсів, пропорційності розподілу за установами банку активів і кредитних ресурсів, урахування прогнозу кон'юнктури ринку банківських послуг, управління ризиками, оцінювання рейтингу діяльності банківських установ тощо.

Відповідне програмне забезпечення розширює коло завдань на основі прискорення та вдосконалення обробки інформації.[3]

Результати відповідної роботи є базою оцінювання професійної підготовки фахівців. Вона має охоплювати знання та навички професійно виконувати завдання та вирішувати проблеми менеджменту фінансово-кредитної системи на основі використання методології інформаційно-аналітичного забезпечення.

Література

1. Головач А.В. Фінансова статистика / А.В. Головач, В.Б. Захожай, Н.А. Головач, А.А. Шустиков. – Київ : МАУП, 2005. – 488 с.

2. Головач А.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення державного фінансового менеджменту (методологія і практика прикладної статистики) / А.В. Головач, В.Б. Захожай, І.Г. Манцуров, Н.А. Головач. – Київ : КНЕУ, 2010 – 260 с.
3. Головач А.В. Статистичне забезпечення управління економікою: прикладна статистика з використанням аналітичних можливостей програмного середовища Microsoft Excel / А.В. Головач, В.Б. Захожай, І.Г. Манцуров, Н.А. Головач. – Київ : КНЕУ, 2006 – 322 с.

Гуменюк В.В.,

д.е.н., професор,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,

м. Івано-Франківськ

Кісь С.Я.,

д.е.н., професор,

директор Інституту післядипломної освіти,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,

м. Івано-Франківськ

Левандівський О.Т.,

к.е.н., доцент,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

м. Івано-Франківськ

ТЕХНОЛОГІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ ІНТЕГРОВАНИХ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ БАНКІВ

В системі стратегічних пріоритетів модернізації банківської системи важлива роль належить адаптивним до умов інтелектуальної економіки управлінським технологіям. Зважаючи на те, що «...серед науковців, експертів і практиків триває дискусія навколо концептуальних підходів щодо... ролі управлінських технологій у забезпеченні якісних покращень у компаніях» [1, с. 149], вважаємо, що в контексті необхідності використання банками сучасних моделей і технологій маркетингового менеджменту, найбільш ефективною може стати управлінська технологія інтелектуалізації, яка, зокрема, передбачає комплекс управлінських впливів, в першу чергу, на формування людського капіталу банків, здатного до творчого аналізу

та синтезу інформації, організації та здійснення процесів надання банківських послуг на основі генерування й реалізації власних та залучених ідей.

Концепція інтегрованих маркетингових комунікацій (*Integrated marketing communication*) сформувалась наприкінці ХХ ст., однак і досі відчувається дефіцит ґрунтовних теоретичних і прикладних наукових розробок з цього напрямку досліджень у банківській сфері. Тривалий час у маркетинговому менеджменті домінує комплексний підхід, відповідно до якого здійснюється комбіноване застосування різних видів маркетингових комунікацій: персональних продажів, реклами, стимулювання торгівлі, зв'язків з громадськістю та політичною владою, а також синтетичних маркетингових комунікацій: спонсорства, мерчандайзингу, брендингу.

Інтегровані маркетингові комунікації банків необхідно розглядати з урахуванням інституційних чинників, які складають ментально-прагматичну основу учасників комунікативного процесу, а також комунікативно-управлінські якості щодо формування середовища, організації сприятливої атмосфери інформаційного обміну, які передбачають активізацію аналітичних, прогностичних та інших інтелектуальних процесів [2, с. 78].

Враховуючи сучасний стан економіки в Україні, банки опинились у непростій ситуації. Суть її полягає в тому, що під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників знизилася довіра як населення так і більшості суб'єктів господарювання до вітчизняного банківського сектору. Однією з проблем формування банківського капіталу є також і відтік ресурсів з країни.

Втрата банками монопольного становища як фінансових посередників і посилення конкуренції з боку інших агентів фінансового ринку зумовили зменшення банківської маржі і посилення концентрації у банківському секторі. Банки вимушені поступово реструктурувати принципи своєї роботи і звертатися до пошуку ризикових і більш прибуткових сегментів ринку. Значні зміни відбуваються і в структурі заощаджень, де банківські депозити починають ділити першість з інструментами фінансового ринку.

Вважаємо, що реальний фінансовий ринок виступає найбільш ефективним інструментом реалізації пенсійної реформи. Тому, використання фінансових ресурсів недержавних пенсійних фондів (НПФ) як засобу наповнення активної частини банківського капіталу є стратегічною перспективою інноваційного розвитку фінансового сектору.

Можливість розпоряджатися накопичувальною частиною пенсійних коштів впродовж значних періодів часу: від 10 до 30-40 років робить ці ресурси досить привабливим інструментом для суб'єктів фінансового ринку. Займаючи провідне становище на фінансовому ринку, банки мають право розраховувати на цей вид довгострокових ресурсів.

Однак, найбільший дохід пенсійні накопичення зможуть принести тільки поза державною пенсійною системою. Це витікає з існуючої у НПФ можливості диверсифікації активів, що в сукупності із страхуванням і досить суворим державним контролем забезпечить мінімізацію ризиків. Почнеться процес росту капіталізації фондового ринку, і, зрештою це приведе до розвитку національної економіки.

Тому, вважаємо за доцільне, розвивати інтегровані маркетингові комунікації банків в напрямі покращення фінансових результатів за рахунок плідної співпраці з НПФ, оскільки фінансово-кредитні організації мають перевагу перед іншими інститутами в сфері інвестиційних послуг фінансового характеру. Зв'язки банків з іншими економічними агентами, дадуть змогу розвивати сектор додаткових фінансових послуг.

Література

1. Верба В.А. Еволюція управлінських технологій як віддзеркалення проблематики та завдань розвитку підприємств // Стратегія економічного розвитку України / В.А. Верба. – 2014. – № 34. – С. 148–156.
2. Гуменюк І.М. Дискурсологічні орієнтири у викладанні дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» / І.М. Гуменюк // Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка». – 2017. – № 4. – С. 74–81.

Гуминська М.В.,

ст. викладач,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

По мірі поглиблення ринкових перетворень в економіці зростає роль ефективного управління фінансовими ресурсами, які нерозривно зв'язані з відтворювальними процесами і є необхідною умовою здійснення розширеного відтворення на всіх його стадіях і в усіх формах.

Важливим стратегічним сегментом економіки виступає страхування, оскільки воно забезпечує страховий захист, сприяє соціально-економічній стабільності в суспільстві та зниженню навантаження на витратну частину бюджетів різних рівнів, дозволяє оптимізувати діяльність суб'єктів економіки за рахунок централізованих фондів фінансових ресурсів, а також для здійснення ефективного страхового захисту своїх клієнтів страхові компанії повинні мати достатній обсяг фінансових ресурсів і забезпечувати їх ефективне розміщення.

Фінансові ресурси страхової компанії виступають основним об'єктом її фінансового управління, а правильний вибір тактики та стратегії управління ними є значним внутрішнім фактором фінансової стійкості страхової компанії. Слід відмітити, що подібно до підприємств галузей нематеріального виробництва у страхових компаній у процесі кругообігу фінансових ресурсів відсутня стадія виробництва, а фінансові ресурси протягом всього кругообігу виступають лише у грошовій формі. При цьому головною особливістю діяльності страхової компанії є те, що на відміну від сфери виробництва, де товаровиробник спочатку здійснює витрати на випуск продукції, а потім уже компенсує її за рахунок виручки від реалізації, страховик спочатку акумулює кошти, що надходять від страхувальника, створюючи необхідний страховий фонд, а лише після цього несе витрати, пов'язані з компенсацією збитків за укладеними страховими угодами. Тобто, якщо фінансові ресурси промислових підприємств послідовно приймають грошову і товарну форму, то фінансові ресурси страхової організації завжди мають лише грошову форму.

Страховик формує і використовує кошти страхового фонду, покриваючи збиток страхувальника і фінансуючи власні витрати по веденню страхової справи. Формування фінансових ресурсів у страхових організаціях відбувається під час створення статутного фонду, а також у процесі розподілу грошових надходжень у результаті повернення авансових коштів в основні та оборотні кошти, використання доходів на формування резервного фонду, фонду споживання і фонду накопичення. При цьому основними джерелами формування фінансових ресурсів страхових компаній є власні та залучені кошти.

Двоїстий характер діяльності страховика, що полягає як у проведенні власне страхування, так і у виконанні ним ролі активного інвестора, зумовлює специфіку формування його внутрішніх фінансових ресурсів за рахунок трьох основних видів доходів:

– доходів від страхової діяльності, тобто всі надходження на користь страховика, пов'язані з проведенням страхування і перестраховування;

– доходів від інвестування і розміщення тимчасово вільних коштів (як власних, так і коштів страхових резервів):

– інших доходів, тобто ті, які не належать ні до страхових, ні до інвестиційних доходів, але часом з'являються у страховика у процесі його звичайної господарської діяльності.

У процесі розробки стратегії формування фінансових ресурсів страхової компанії потрібно усвідомлювати, що їх кількісний і якісний стан впливає на таку важливу фінансову характеристику страхової компанії, як її платоспроможність. У загальному розумінні платоспроможність страховика – це можливість покриття його зобов'язань перед страхувальниками, різного роду кредиторами і податковими органами.

Фінансовою гарантією платоспроможності страхової компанії є наявність у неї достатніх сформованих резервів, які покриті грошовими коштами. Джерелом коштів для покриття сформованих резервів служать платежі страхувальників. Якщо ж в силу певних причин внесків страхувальників недостатньо для формування резервів, у такому випадку страхова компанія повинна забезпечити грошове покриття сформованих резервів або за рахунок власних коштів, або за рахунок внесків засновників компанії.

Тому при формуванні фінансових ресурсів страхової компанії потрібно виходити з основних чинників, які впливають на їх кількісний і якісний стан і в свою чергу зумовлюють рівень фінансової стійкості страхової організації в конкретному періоді. До таких чинників належать: величина внесеного статутного капіталу страхової компанії; розрахований у встановленому порядку розмір страхових резервів, що формуються з метою забезпечення гарантії страхових виплат; існуюча у відповідності із стратегією і тактикою страхової компанії структура її страхового портфеля; існуюча система перестраховування страхових ризиків; масштаби та ризикованість інвестиційної діяльності страхової компанії.

Отже, виходячи із змісту основних завдань фінансового менеджменту, можна констатувати, що фінансові ресурси виступають основним об'єктом фінансового управління, а правильний вибір тактики та стратегії управління ними є значним внутрішнім фактором фінансової стійкості страхової компанії. За таких умов значна увага у фінансовому менеджменті має бути приділена саме управлінню фінансовими ресурсами страхових компаній.

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА КРЕДИТНОМУ РИНКУ

Розвиток фінансово-кредитної системи країни в сучасних умовах залежить від рівня інтеграції її у світовий господарський комплекс. Зовнішні фактори активно впливають не лише на транснаціональні фінансові потоки, позиковий та інвестиційний бізнес, але й на національні фінансові системи. У вітчизняних умовах обмеженості стабільних джерел фінансування присутність іноземного капіталу дасть можливість залучити необхідні ресурси на внутрішні фінансові ринки. Ці процеси несуть в собі як можливості, так і загрози для вітчизняної кредитної системи, що зумовлює необхідність визначення основних векторів розвитку кредитного ринку України, виваженої та обґрунтованої державної фінансової стратегії.

Інтеграційні процеси на кредитному ринку України проявляються через наступні явища:

- діяльність філій та представництв іноземних банків на території України;

- діяльність дочірніх банків, філій і представництв українських банків на території іноземних держав;

- встановлення прямих кореспондентських відносин з іноземними банками;

- залучення іноземного капіталу до банківської сфери України (найбільші за вкладеним капіталом іноземні банки, що діють в Україні: Райффайзен банк Аваль (Австрія), Креді Аґріколь Банк (Франція), Укрсиббанк (Франція) [1]);

- участь національних банків в міжнародних банківських організаціях та співпраця з міжнародними фінансовими організаціями на рівні Національного банку (ЄБРР, МВФ, Група Світового банку);

- участь національних банків як платіжних організацій у міжнародних платіжних системах («Welsend», «PrivatMoney», «TELEGRAF» [2]);

- участь небанківських фінансово-кредитних установ як платіжних організацій у міжнародних платіжних системах («ГлобалМані», «ГҮМЕ» [2]);

- участь вітчизняних банківських та небанківських фінансово-кредитних установ у міжнародних платіжних системах, платіжними організаціями яких є нерезиденти («MasterCard», «Sigie Money Transfer», «ХАЗРИ» [3]).

Основними векторами розвитку кредитного ринку України можна визначити:

1) розробка виваженої та обґрунтованої стратегії євроінтеграції банківської системи, напрямків та заходів підвищення стабільності та фінансової стійкості вітчизняної банківської системи задля забезпечення і захисту національних інтересів;

2) сприяння розвитку національних небанківських фінансово-кредитних установ.

Основними напрямами розвитку кредитної системи в умовах євроінтеграції можна визначити заходи на макрорівні:

– створення спеціалізованих банків (іпотечних, лізингових, трастових, факторингових та ін.), які будуть виконувати вузьке коло операцій і обслуговувати визначене коло клієнтури [4];

– стимулювання інвестиційного спрямування діяльності банків та небанківських фінансово-кредитних установ України (розробка гнучкої політики оподаткування доходів від інвестиційних вкладень, зменшення податкового тиску та застосування пільгової системи оподаткування, яка буде застосовуватись до установ, що здійснюють інвестування в реальний сектор економіки [4];

– використання перспективних форм та методів міжнародного співробітництва (створення філіалів, відділень, дочірніх банків, стратегічних альянсів, банківських холдингових компаній, спільних промислово-фінансових груп);

– розвиток фондових ринків та процесів взаємоінвестування, посилення ролі банків як його професійних учасників, інвесторів та емітентів.

На мікрорівні напрями розвитку кредитної системи можуть включати: активне управління активами та пасивами, розробка та впровадження інструментів хеджування кредитних ризиків, удосконалення корпоративного управління банкам, використання позитивного іноземного досвіду – для забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності фінансово-кредитних установ на міжнародному ринку.

Література

1. Рейтинг найнадійніших банків України в 2018 році : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forinsurer.com/rating-banks>
2. Внутрішньодержавні платіжні системи та міжнародні платіжні системи, платіжними організаціями яких є резиденти [Електронний ресурс] // Відомості з Реєстру платіжних систем. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=7746551&cat_id=8436158

3. Міжнародні платіжні системи, платіжними організаціями яких є нерезиденти [Електронний ресурс] // Відомості з Реєстру платіжних систем. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id
4. Банківська система України: становлення і розвиток в умовах глобалізації економічних процесів : монографія / за ред. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль : «Вектор», 2012. – 462 с.

Іванченко Н.О.,

к.е.н., доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

В сучасних умовах глобалізації та євроінтеграції економіки України, яка характеризується мінливістю ринкового середовища, значними змінами зовнішніх та внутрішніх факторів, політичними процесами в суспільстві, стабільний розвиток економіки залежить від ефективної діяльності підприємств, забезпеченості підприємств фінансово-кредитними ресурсами.

Основними джерелами утворення фінансових ресурсів підприємств є власні кошти – валовий дохід та прибуток, амортизаційні відрахування, виручка від використання та продажу активів підприємства. Важливим є також забезпеченість підприємств доступними кредитними ресурсами.

Прибуток підприємства є важливим джерелом соціально-економічного розвитку як самого підприємства, так і суспільства в цілому, тому що фінанси підприємств є частиною фінансової системи України. Так, за рахунок прибутку формуються доходи бюджетів різного рівня, відбувається погашення зобов'язань підприємств перед банками, іншими кредиторами та інвесторами, оновляються основні фонди, удосконалюється матеріально-технічна база підприємства, підвищується соціальне становище підприємств та його працівників.

Однак в останні роки в розвитку підприємств спостерігалася економічна криза. Російська агресія і окупація частини території України додали негативу в розвиток підприємництва. Якщо с 2010 по 2013 рік кількість підприємств зросла з 360 тис. до 373 тис., то в 2016 році – скоротілася до 306 тис. одиниць. Чисельність зайнятих

працівників за той же час також зменшилась з 7,1 млн до майже 5,8 млн осіб [1, с. 538], що привело до падіння обсягів реального виробництва та макроекономічних показників. Так обсяги ВВП в 2014–2015 рр. знизились відповідно на 6,6% та 9,8% до попереднього року [1, с. 27]. Фінансова система підприємств також постраждала від впливу зовнішніх факторів, які пов'язані зі станом ринкової економіки в цілому та фінансових ресурсів держави, незадовільним правовим регулюванням діяльності підприємств та ін.

Основним показником фінансової кризи підприємств стало зниження прибутковості та рентабельності виробництва, нестача фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання. Як свідчать статистичні дані, ще в 2013 році стан фінансів підприємств значно погіршився, позитивне фінансове сальдо по відношенню до попереднього року скоротилось в 3 рази з 101,9 до 21,3 млрд грн. В 2014 році криза зростає, різко обвалився рівень рентабельності операційної діяльності підприємств з позитивного – 3,9% в 2013 р. до від'ємного -4,1%, фінансові результати підприємств (сальдо) стали негативними, сума чистих збитків набула величезних масштабів – 523,6 млрд грн, 33,7% всіх підприємств були збитковими. Найбільша питома вага збиткових підприємств була в будівництві та транспорті (по 37,3%), промисловості (36,7%) [1, с. 494].

Останнім часом темпи падіння виробництва спочатку зменшились, а потім підприємства поступово стали виходити із стану кризи, почалось зростання економіки. Частка прибуткових підприємств в цілому по Україні на початок 2017 року складала 73,4%. Значно зріс рівень рентабельності операційної діяльності підприємств, він став позитивним та найбільшим за всі останні роки, і склав в цілому по підприємствам України 7,4%. Найбільший рівень рентабельності операційної діяльності було досягнуто в сільському господарстві (31,6%), торгівлі (15%), в промисловості тільки (4,2%), будівництво із збиткового вийшло на нульовий рівень [1, с. 498].

Позитивний й досить високий рівень рентабельності операційної діяльності підприємств України в 2016 році показує, що фінансовий стан підприємств в цілому значно покращився, підприємства отримали прибуток від операційної діяльності, але незважаючи на це загальна сума чистих збитків по всім підприємствам, хоча і значно зменшилась, але складала 22,9 млрд грн. Це вказує на те, що підприємства мають збитки по іншим видам діяльності або нераціональне витрачання фінансових ресурсів на інші цілі.

Аналіз капітальних інвестицій в економіку України показує, що їх сума в фактичних цінах в 2016 році до попереднього року

збільшилась на 18% , а в 2017 році на 22,1% й досягла 412,8 млрд грн за всіма джерелами фінансування. Більша частина інвестицій (69,9%) складала власні кошти підприємств, й тільки невелика частина (3,5% та 9,2%) – кошти державного та місцевих бюджетів. Частка кредиту банків та інших позик, яка в 2016 році складала 7,1%, в 2017 році зменшилась до 5,3% [2, с. 69].

Таким чином, в цілому рівень розвитку та тенденції в забезпеченні підприємств фінансовими ресурсами є позитивними. Але для зростання реального виробництва та подальшого розвитку економіки необхідно стабільне забезпечення підприємств достатнім обсягом фінансових ресурсів за рахунок усіх можливих джерел, підвищення ефективності їх використання.

Література

1. Статистичний щорічник України за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
2. Доповідь «Про соціально-економічне становище України в 2018 році» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

Крутова А.С.,
д.е.н., професор,
Ставерська Т.О.
к.е.н., доцент,
Харківський державний університет харчування та торгівлі,
м. Харків

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Поглиблення кризових явищ в економіці України вимагає об'єктивного й неупередженого оцінювання фінансової безпеки підприємства з метою своєчасної діагностики і попередження загроз, а також розроблення адекватної та дієвої стратегії управління фінансовою безпекою підприємства.

Дослідження наукових джерел довело багатоваріантність дефініції «фінансова безпека підприємства» [1, с. 9–11], що обумовлено, перед усім, відмінностями концептуальних підходів до системи фінансового менеджменту підприємства. При цьому автори або

приділяють увагу окремим аспектам цієї дефініції, або намагаються відобразити якомога більше її сутнісних характеристик. Систематизація досліджених поглядів дозволила запропонувати чотири основні підходи до визначення фінансової безпеки підприємства, а саме:

1) організаційно-структурний – як складова економічної безпеки;

2) ресурсно-функціональний – як стан захищеності інтересів підприємства;

3) статичний щодо оцінки фінансового стану підприємства – як стан ефективного використання ресурсів підприємства з метою його стабільного функціонування;

4) динамічний – передбачає застосування індексних показників, використання яких дозволяє оцінити динаміку розвитку підприємства в тому випадку, якщо фінансову безпеку підприємства пов'язують із реалізацією його фінансової стратегії.

Узагальнення наукових підходів дозволило визначити фінансову безпеку підприємства як складову економічної безпеки, яка відображається через систему критеріїв і динамічних показників його стану, що дозволяє підтримувати фінансову стабільність у поточній та стратегічній перспективі, а також ступінь захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин за рахунок ефективного використання економічного потенціалу підприємства з метою протистояння зовнішнім і внутрішнім загрозам, як реальним, так і потенційним.

Досягти достатнього рівня фінансової безпеки підприємства можуть у разі впровадження в систему фінансового менеджменту певних комплексів завдань, основною стратегічною метою яких має бути забезпечення формування оптимального розміру фінансових ресурсів та їх ефективного використання. В узагальненому вигляді комплекси завдань щодо запобіганням загрозам фінансовій безпеці підприємства пропонуємо групувати таким чином:

1) контрольні-аналітичні (ідентифікація ризиків та пов'язаних з ними потенційних небезпек і загроз; визначення індикаторів фінансової безпеки суб'єктів підприємництва; упровадження системи діагностики та моніторингу стану фінансової безпеки; контроль та оцінка ефективності дії системи фінансової безпеки);

2) регулювальні (створення необхідних фінансових умов, що забезпечують стабільне зростання підприємства; формування оптимального обсягу фінансових ресурсів із внутрішніх і зовнішніх джерел забезпечення фінансової стійкості й платоспроможності підприємства протягом усього періоду функціонування; створення

умов, необхідних для забезпечення оптимального обсягу та ефективності інвестицій; мінімізація фінансових ризиків підприємства; своєчасне впровадження у фінансову діяльність підприємства сучасних технологій управління та інструментарію їх забезпечення; ефективний та швидкий вихід підприємства з фінансової кризи й нейтралізація його наслідків);

3) організаційно-правові (забезпечення розвитку техніко-технологічних потужностей підприємства з метою досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності; забезпечення і постійна підтримка високого рівня кваліфікації працівників; досягнення високої ефективності менеджменту підприємства; забезпечення захисту інформаційного середовища підприємства; забезпечення правового захисту підприємства).

Слід зазначити, що більшість сучасних управлінських підходів до визначення фінансової безпеки акцентують увагу переважно на особливостях фінансово-господарської діяльності підприємств (на мікрорівні), що не відображає взаємозв'язку фінансової безпеки з економічною безпекою підприємства та фінансовою безпекою країни, за рахунок чого втрачається комплексність підходу. На нашу думку, до визначення фінансової безпеки підприємства слід підходити комплексно, відзначаючи подвійну роль фінансової системи підприємства, ураховуючи той факт, що вона є сукупністю умов і чинників, які характеризують поточний стан його фінансової діяльності, стабільність, стійкість і поступовість розвитку. Одночасно фінансова безпека на рівні підприємства є складовою фінансової безпеки окремого регіону та країни в цілому, і виступає, з одного боку, як ступінь інтеграції фінансової системи підприємства в регіональну та національну фінансово-кредитну сферу; з іншого – певною мірою як незалежність фінансової системи підприємства від фінансово-кредитної сфери як регіону, так і країни, що характерно для ринкових умов. Це доводить необхідність комплексного дослідження проблемних питань щодо фінансової безпеки на макро-, мезо- та мікрорівнях.

Література

1. Управління фінансовою безпекою підприємств торгівлі в умовах невизначеності : колективна монографія / за заг. ред. А.С. Крутової. – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2017. – 264 с.

Литвиненко О.К.,
аспірант,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ЕФЕКТ ЯК СКЛАДОВА ВАРТОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ УГОДИ M&A

У процесі злиття/поглинання банків ключова увага приділяється саме оцінці вартості об'єктів майбутньої угоди. Визначення вартості банку-об'єкту є домінантною у встановленні суми угоди, тому процес «due diligence» є довготривалим і вимагає чітких та структурних дій у питанні аналізу його фінансового стану, результатів операційної діяльності, курсу на ринку цінних паперів тощо [1].

Завершений процес злиття/поглинання має принести менеджменту результат – кінцеву вигоду, ефект від реалізації угоди – синергетичний ефект, з метою досягнення якого і укладалась подібна угода.

Саме питання досягнення синергетичного ефекту наводить на думку пошуку додаткової вартості укладення майбутньої угоди.

Стандартний фінансовий аналіз є першою складовою частиною оцінки ринкової вартості банку і проводиться за наступними напрямками [3]:

- загальний аналіз діяльності;
- кількісні показники;
- спеціалізація;
- розмір банку: активи, капітал, кредитний портфель, кількість точок продажів та ін.;
- становище на ринку (частка ринку);
- аналіз фінансової стійкості: виконання обов'язкових економічних нормативів, вимог до участі в системі гарантування вкладів;
- аналіз динаміки та структури активів і пасивів, доходів і витрат: вертикальний і горизонтальний аналіз, темпи приросту показників.

Всі вищевказані напрямки є складовими оцінки ринкової вартості банку, тобто в угоді M&A вони відіграють основоположну роль і дадуть менеджменту чітке розуміння її поточної вартості. Досягнення синергетичного ефекту є моментом невизначеності в угоді, проте саме цей момент вводить в угоду поняття доданої вартості.

Визначення ключових факторів, через які банк-суб'єкт досягне синергії з банком-об'єктом і, що найважливіше, можливість виміряти вплив цих факторів, дозволяє вивести угоду на новий рівень, збільшити вигоду менеджменту банку-об'єкту, а також оцінити не ринкову, а фундаментальну вартість банку [2], яка враховуватиме не лише фінансові результати, а й потенціал від майбутніх угод, покращення менеджменту та комплаєнсу, зміни стратегії, розширення ринкового середовища та ін.

Для якісного доведення впливу синергетичного ефекту на вартість комерційного банку необхідний детальний аналіз угод М&А, систематизація результатів від реалізації таких угод. Дослідження і наробка висновків дасть можливість змодельювати долю синергетичного ефекту в результатах діяльності банку, а також виробити практичні рекомендації до визначення доданої вартості угоди.

Література

1. Коупленд Т. Стоимость компаний: оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Колер, Дж. Мурин ; пер. с англ. Н.Н. Барышникова. – М. : Олимп-Бизнес, 2005. – 3-е изд. – 554 с.
2. Мусина О.В. Методы и механизмы оценки стоимости коммерческого М91 банка : монография / О.В. Мусина, М.Г. Сорокина. – Самара : СамНЦ РАН, 2016. – 140 с.
3. Оцінка вартості банку при виборі його конкурентної та корпоративної стратегій : монографія / І.О. Губарева, Д.Д. Гонтар. – Харків : ІНЖЕК, 2016. – 204 с.

Мироненко М.Ю.,
д.держ.упр., професор,
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Вінниця

КАПІТАЛІЗАЦІЯ БАНКІВ: ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА ТА НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Особлива роль банків обумовлена тим, що вони є провідним фінансовим посередниками, що забезпечують переміщення фінансових ресурсів між окремими регіонами, галузями та суб'єктами економіки з метою задоволення їх потреб та запитів. Даний процес

вимагають від комерційних банків нарощування обсягів, оптимізації структури та вдосконалення організації ресурсної бази. Достатня за обсягом та збалансована ресурсна база банків є важливою передумовою їх прибутковості, достатньої ліквідності та довіри з боку учасників ринку.

В умовах наростаючої фінансової кризи однією з основних проблем, яка стоїть перед вітчизняною банківською системою, є підтримання її стабільності та надійності, що дає змогу банкам виконувати свої функції із забезпечення економіки достатньою кількістю фінансових ресурсів.

За останні десятиліття було розроблено безліч різних методів аналізу та підходів до визначення рівня концентрації, основним з яких є показник концентрації (структурний підхід) індекс О. Херфіндаля і А. Хіршмана (Herfindahl-Hirschman index – ННІ). Індекс Херфіндаля-Хіршмана називають індексом з повною інформацією (fullinformation index), оскільки він враховує особливості розподілу розмірів фінансово-кредитних структур. Індекс Херфіндаля-Хіршмана використовується з метою банківського нагляду, а також для аналізу структури банківського ринку.

Становлення комерційних банків України збіглося із зростанням кризових явищ в економіці, які зумовлюють у цілому їх слабкий фінансовий стан. Надійність комерційних банків викликає особливу занепокоєність акціонерів, вкладників, органів контролю, оскільки банківські банкрутства більше впливають на економіку, ніж банкрутства підприємств. Кризовий стан банків зумовлений недостатньою увагою до формування капіталізації, як засобу забезпечення тривалого комерційного успіху.

Концентрація капіталу в банківській системі України обумовлена необхідністю розширення масштабів та підвищення ефективності діяльності, а також забезпечення фінансової стійкості банків. Особливо в умовах кризи ліквідності, відтоку депозитів та недовіри до банківської системи [1; 2].

Аналіз процесів концентрації в банківській системі України розпочинається із оцінки рівня монополізації ринку банківських послуг (за активами, за власним капіталом, за зобов'язаннями) за допомогою індексу Херфіндаля-Хіршмана (Herfindahl-Hirschman Index (ННІ)).

Індекс Херфіндаля-Хіршмана – показник, що використовується з метою оцінки рівня монополізації секторів економіки. Розраховується як сума квадратів часток окремого показника діяльності за формулою:

$$I = \sum_{k=1}^N \left(\frac{Pk}{P} \right)^2, \quad (1)$$

де I – значення індексу Херфіндаля-Хіршмана; P_k – певний показник діяльності окремого банку (наприклад, власний капітал), за яким здійснюється оцінка рівня монополізації ринку; P – значення відповідного показника для всієї банківської системи. ; N – кількість банків у банківській системі [4].

Протягом останніх років НБУ проводить політику оздоровлення банківської системи через ліквідацію фінансово нестабільних банків. При цьому ринок банківських послуг України можна назвати низькоконцентрованим, оскільки розрахований індекс Херфіндаля-Хіршмана є меншим за 1000 пунктів. Постійне зростання індексу ННІ до 918 пунктів за активами та до 980 пунктів за зобов'язаннями вказує на зростання рівня концентрації та є позитивним для забезпечення стійкості банківської системи України.

Збільшення індексу за капіталом до 950 пунктів у 2015 році пов'язано із виведенням неплатоспроможних банків з ринку. В 2016 році спостерігається виведення капіталу з банківського сектору України, що в основному пояснюється фінансово-економічною нестабільністю.

Концентрація (за активами, за власним капіталом та зобов'язаннями) найбільших банків постійно зростає і вказує на те, що структура банківської системи України є деформованою та неефективною. Розрахунки показують першу трійку посідають банки з державним капіталом (ПАТ «Приватбанк», ПАТ «Ощадбанк» та ПАТ «Укрексімбанк») на них відповідно припадає 42,76% активів, 43,06% зобов'язань та 39,95% капіталу всієї банківської системи. За 7 років ці банки збільшили свою ринкову частку за активами майже в 2 рази за рахунок агресивної політики зростання ПАТ «Приватбанк».

Що стосується підвищення рівня капіталізації банків, як основи їх надійності та конкурентоспроможності на внутрішньому і міжнародних ринках, необхідно вжити такі заходи:

– залучити нових акціонерів, включаючи іноземних інвесторів, з метою нарощування власного капіталу відповідно до встановлених вимог та з врахуванням розвитку їх філійної мережі;

– покращити якість активів шляхом зменшення частки неробочих, проблемних активів з метою зменшення відрахувань в резерви;

– сформувати резерви за активними операціями в необхідному обсязі;

– підтримувати власний капітал банку на рівні, достатньому для захисту від ризиків, пов'язаних з операціями банку;

– більш інтенсивно застосовувати процедури реорганізації банків шляхом приєднання та злиття малих і фінансово нестійких банків, а також реструктуризації найбільших та великих банків шляхом закриття (продажу) їх збиткових філій тощо;

– стимулювати створення банківських об'єднань всіх типів (корпорацій, банківських холдингових груп, фінансових холдингових груп). з метою концентрації капіталів банків, підвищення їх загальної ліквідності та платоспроможності, а також забезпечення координації та нагляду за їх діяльністю.

На сучасному етапі розвитку банківської системи в умовах економічної нестабільності гостро стоїть питання підвищення конкурентоспроможності банків порівняно з іноземними банками із збереженням національних пріоритетів банківської системи в цілому в умовах руху іноземного капіталу. Необхідно забезпечити систему управління, яка б з одного боку забезпечувала стабільність вітчизняних банків, а з іншого їх ефективність та динамічне зростання у зв'язку з інтенсивністю підвищення частки іноземного капіталу у банках України.

Література

1. Алексеєнко М.Д. Капітал банку: питання теорії і практики : монографія / М.Д. Алексеєнко. – Київ : КНЕУ, 2002. – 276 с.
2. Міщенко В. Проблеми капіталізації та консолідації банківської системи України / В. Міщенко // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 10. – С. 2–7.
3. Синки Дж. Управление финансами в коммерческих банках / Дж. Синки ; пер. с англ. – М. : 1994, Catallaxy. – 820 с.
4. Hirschman A. The paternity of an index / A. Hirschman // American Economic Review. – 1964. – № 54 (5). – P. 761.

Назарова К.О.,
д.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПЛАНУВАННЯ ЗОВНІШНЬОГО (НЕЗАЛЕЖНОГО) АУДИТУ З ВИКОРИСТАННЯМ РЕЗУЛЬТАТІВ ВНУТРІШНЬОГО

Планування є одним з найважливіших методологічних принципів аудиту. Удосконалення методологічного забезпечення взаємодії внутрішнього та зовнішнього аудиту є нагальною потребою сучасних запитів як внутрішніх, так і зовнішніх аудиторів. Зазначене удосконалення, передусім, стосується таких концептуальних, ключових та трудомістких питань, як то: специфіка планування на засадах взаємодії; ризики та суттєвість в концепції ефективної взаємодії; оцінка аудиторських доказів.

В умовах ефективної взаємодії внутрішнього та зовнішнього аудиту, коли зовнішній аудитор використовує окремі результати внутрішнього аудиту, належне планування, дозволить здійснити координацію між ними та дозволить сформулювати необхідні інформаційні зв'язки. За такого підходу процес планування повинен передбачати узгодженість реалізації їх основних етапів з метою отримання ефекту, який в сукупності буде характеризуватися більш високими якісними показниками, ніж сукупність їх дії окремо, тобто мати синергічний ефект.

Питанням планування як внутрішнього, так і зовнішнього аудиту приділяється достатньо уваги в працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Відзначаючи високий професійний рівень розгляду питань організації і планування аудиторської діяльності науковцями, слід відмітити, що в опублікованих дослідженнях не досліджувалося питання взаємозв'язку і взаємозалежності між плануванням внутрішнього та зовнішнього аудиту. Фактично при здійсненні планування зовнішнього аудиту лише оцінюється стан внутрішнього контролю у суб'єкта господарювання, що впливає на обсяг ресурсів, необхідних для проведення аудиторських процедур з метою формування аудиторської думки. При цьому у МСА 620 «Використання роботи експерта аудитора» зазначено, що зовнішній аудитор повинен визначити чи існує ймовірність, що робота внутрішніх аудиторів є достатньою для цілей аудиту. Тобто, оцінюючи роботу внутрішніх аудиторів на відповідність критеріям достатності, зовнішній аудитор

може дійти висновку, що їх робота не відповідає цим критеріям і тому не повинна враховуватися під час планування характеру, часу і обсягу процедур.

У той же час, при плануванні внутрішнього аудиту також не враховуються потреби зовнішнього аудиту, а вирішуються виключно поточні задачі контролю за фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання, що призводить до необхідності проведення зовнішнім аудитором дублюючих аудиторських процедур з метою оцінки ризику суттєвих викривлень, стану системи внутрішньогосподарського контролю та системи бухгалтерського обліку на підприємстві, що збільшує час на проведення аудиту, а відповідно, і його вартість, а також знижує надійність його результатів.

Вищезазначене обумовлює особливість процесів планування внутрішнього і зовнішнього аудиту в умовах їх взаємодії, в залежності від варіантів їх можливої співпраці і на основі цього розробку комплексної системи планування зовнішнього і внутрішнього аудиту. Планування дозволяє: приділити відповідну увагу найважливішим ділянкам перевірки; своєчасно ідентифікувати та вирішувати потенційні проблеми; належно організовувати й управляти завданням з аудиту з метою його ефективного та кваліфікованого виконання; сформувати аудиторську групу, з аудиторів, що мають відповідний рівень підготовки та компетентності, а також спрощує належний розподіл роботи між ними; полегшує управління та нагляд за членами аудиторської групи, а також огляд їх роботи, дозволяє скоординувати роботу аудиторів та експертів.

На засадах ефективної взаємодії належне планування дозволяє: визначити відповідні завдання й критерії внутрішнього аудиту (з метою використання роботи внутрішнього аудитора при проведенні аудиторської перевірки зовнішнім аудитором); скоординувати роботу внутрішнього та зовнішнього аудиту (з метою оперативного реагування на відповідні ризики та загрози, що можуть виникнути в діяльності підконтрольного суб'єкта господарювання); організувати належний контроль як власника, так і зовнішніх аудиторів над діяльністю внутрішніх аудиторів.

Для формування достовірного аудиторського висновку аудиторіві належить отримати докази із різних джерел, не зважаючи на те, що вони матимуть за цим параметром різний рівень достовірності. Відповідно, раціональним буде такий аудиторський підхід, згідно якого використані ним докази мають різну природу походження, оскільки це дозволить здійснити зустрічну перевірку або підтвердження одного виду доказу іншим, що неможливе, якщо аудитор

розглядає кожен доказ окремо, а не в комплексі з іншими доказами. І навпаки, якщо аудиторські докази, отримані з одного джерела, не відповідають доказам, отриманих з іншого, аудитор повинен визначити та вирішити, які додаткові процедури здобуття доказів необхідні для уникнення такої невідповідності та розв'язання протиріч, що виникли.

Впевненість аудитора у здійснених припущеннях залежить від того, чи будуть отримані ним докази суперечити одне одному, оскільки така ситуація на практиці не рідкість. Якщо ж інформація, яка використовується аудитором у якості аудиторських доказів, була отримана від фахівця-експерта, управлінського персоналу або незалежної сторонньої особи, важливо встановити, наскільки вони є достовірними.

Недеря Л.В.,

к.е.н., доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БАНКУ

Українська банківська система за останні роки суттєво змінилась, що підтверджується домінування державних банків, які збільшили вартість активів з 8% в 2008 році до 56% в 2017 році, часткою проблемних кредитів, яка найбільша у світі при незначній кредитній активності населення – 3,6%, зменшенням кількості банків з 117 банків в 2016 році до 82 банків в 2018 році, з них з іноземним капіталом з 41 до 38 банків відповідно. Зміна ситуації на банківському ринку та в економіці країни впливають на вартість банку. Складність проблеми оцінки вартості банку пов'язана з необхідністю врахування багатьох чинників, як внутрішньобанківських так і зовнішніх, які постійно змінюються.

Загальновідомо що вартість банку можливо розрахувати використовуючи три підходи: дохідний, витратний, порівняльний. В розвинених країнах використовуються методи оцінки вартості банку побудовані на дивідендній політиці, з врахуванням реального обсягу дивідендів, які виплачуються банком або на зміні ринкової вартості акцій та реалізації ресурсних можливостей банку.

В сьогоденних умовах в Україні метод капіталізації дивідендів використати для розрахунку вартості банку проблематично

враховуючи наступне: збитковість банків, відсутність практики сплати дивідендів при наявності прибутків, недостатній рівень розвитку фондового ринку та відсутності ринкових котирувань акцій. Тому, хоча динаміка коефіцієнтів виплати дивідендів і дає уявлення про рівень розвитку банку їх використати в українських реаліях проблематично.

Метод ринку капіталу достатньо широко використовується в західній практиці, але, на жаль, його не часто можливо застосувати в Україні, так як невелика кількість банків (12% від загальної кількості) мають ринкові котирування акцій. За останнє десятиліття на банківському ринку немає в наявності великої кількості угод продажу банків, вартість яких можливо було б використати при оцінці із застосуванням порівняльного підходу. Вартість угод попереднього періоду, інформація про які є доступною для оцінщика некоректно застосовувати у зв'язку із різною економічною ситуацією в Україні, що суттєво впливає на вартість бізнесу.

В 2005-2007 рр. іноземці купили кілька десятків банків, які продавались по абсолютно космічних цінах, що дорівнювали 4-6 капіталам банків, які придбавались (тоді як в світовій практиці навіть мультиплікатор, що дорівнює трьом, прийнято вважати вражаючим) [1].

Оцінка вартості банку дохідним підходом дозволяє врахувати цілі та стратегічні напрямки розвитку банку, що підтверджується доказом, відомим як теорія Модільяні-Міллера – ринкова вартість банку не залежить від структури його капіталу, а визначається нормою капіталізації очікуваного доходу, тобто виключно його майбутніми доходами. При розрахунку вартості банку, вибір показника грошових потоків обґрунтовується можливістю діючим балансовим активам приносити доходи в майбутньому. Безумовно, при розрахунку майбутніх доходів необхідно враховувати невизначеність що пов'язана із змінами процентних ставок у часі.

Література

1. Чурило П.Б. Стан здійснення угод злиття і поглинання в банківській системі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yandex.ua/clck/jsredir?bu=uniq15218798184551918368&from=yandex.ua%3Bsearch%2F%3Bweb%3B%3B&text=&etext=1736.pMpSrhgXb1SnOsyIP>

Озерчук О.В.,
к.е.н., ст. викладач,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ВИДИ БРОКЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Активні інтеграційні процеси, що відбуваються у світі, посилення міжнародного співробітництва, розвиток фінансових ринків та нових послуг призводить до зростання попиту на посередницькі послуги як у світі так і в Україні. Одним із таких посередників є брокер.

Залежно від сфери здійснення брокерську діяльність можна розрізнити за наступними видами: на ринку цінних паперів, на страховому ринку; на кредитному ринку (кредитний брокеридж); на валютному ринку. Світовий досвід засвідчує, що для брокерської діяльності необхідне законодавче закріплення та відповідне регулювання, проте чинне законодавство України у сфері брокерської діяльності регулює не всі його види.

Брокерська діяльність на ринку цінних паперів здійснюється в рамках професійної діяльності торгівців цінними паперами на підставі відповідної ліцензії. Зокрема, Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» містить відповідні положення та вимоги до брокерської діяльності, а саме: брокерська діяльність – укладення торговцем цінними паперами цивільно-правових договорів (зокрема договорів комісії, доручення) щодо цінних паперів від свого імені (від імені іншої особи), за дорученням і за рахунок іншої особи. Торгівцю дозволяється провадити брокерську діяльність, якщо він має сплачений грошима статутний капітал у розмірі не менше як 1 мільйон гривень [1]. Державне регулювання та контроль за брокерською діяльністю на ринку цінних паперів здійснює Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

Поняття брокерської діяльності на страховому ринку закріплено у ст. 15 Закону України «Про страхування», а саме: страхові брокери – юридичні особи або фізичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник [2]. Окрім цього, цей Закон закріплює такий вид брокерської діяльності на страховому ринку як перестрахові брокери.

Страховими брокерами можуть бути: юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності та громадяни-підприємці, які офіційно зареєстровані в державному реєстрі страхових брокерів України; представництва іноземних страхових брокерів, зареєстровані в Україні як платники податку та в державному реєстрі страхових брокерів України. Державне регулювання та контроль за діяльністю страхових брокерів здійснює Нацкомфінпослуг. Згідно даних Нацкомфінпослуг, станом на початок 2018 року, в Україні в Державному реєстрі страхових та перестрахових брокерів зареєстровано – 54 компанії, що у порівнянні з 2016 роком менше на 3 компанії. Ще 19 брокерських контор-нерезидентів повідомили Нацкомфінпослуг про намір здійснювати брокерську діяльність в Україні.

У ст. 6 Закону України «Про споживче кредитування» закріплено, що кредитний брокер – це юридична особа або фізична особа-підприємець, які від свого імені в інтересах кредитодавця здійснює за винагороду посередницьку діяльність у сфері споживчого кредитування [3].

Більшість кредитних брокерів в Україні функціонують у вигляді фінансових установ на підставі ліцензії, яку отримують у регулятора – Нацкомфінпослуг. Усі фінансові установи вносяться у відповідний Державний реєстр фінансових установ.

У червні 2017 року НБУ також впорядкував діяльність кредитних брокерів, шляхом прийняття Постанови Правління Національного банку України від 08.06.2017 № 50 «Про впорядкування діяльності кредитних посередників у сфері споживчого кредитування на ринку банківських послуг» та запровадження відповідного Реєстру кредитних посередників.

Щодо брокерської діяльності на валютному ринку, то в Україні вона законодавчо нерегульована. Хоча фактично такий вид брокерських послуг надається відповідними форекс-компаніями, на підставі ліцензій, отриманих у відповідних регуляторів інших країн. Переважна більшість таких компаній засновуються і управляються із-за кордону, а їх представництва в Україні, не мають ліцензій і взагалі порядку регулювання, формально надають лише інформаційно-консультаційні послуги із доступу до терміналів, аналітики, котирувань і т.п. Багато з таких компаній взагалі не мають офісів на території України, а надають свої послуги віртуально.

Фактично правовий статус брокерської діяльності на валютному ринку не визначений, відсутній її формальний регулятор, система ліцензування та контролю, і, як наслідок, фактична тіньова діяльність унеможлиблює покарання шахраїв, їх попереднє виявлення, систематизацію ризиків тощо.

Підсумовуючи варто зазначити, що досить врегульованими та впорядкованими видами брокерської діяльності на фінансовому ринку України є брокерська діяльність на ринку цінних паперів та брокерська діяльність на страховому ринку. Щодо діяльності професійних кредитних брокерів, то тільки нещодавно розпочався процес її врегулювання та систематизації. Діяльність валютних брокерів потребує як мінімум законодавчого визначення такого виду діяльності, зокрема, прийняття закону про діяльність форекс-компаній. Окрім усунення законодавчих прогалин брокерська діяльність на фінансовому ринку України потребує систематизованого контролю, адже у разі недосконалого контролю вона може стати трампліном для махінацій і недобросовісних дій. Саме тому в умовах економічної нестабільності, корупції та соціальної кризи необхідно створити окрему систему органів, які будуть контролювати й регулювати діяльність брокерів в Україні.

Література

1. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-15 (в редакції станом на 18.02.2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15/page>
2. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР (в редакція станом на 01.01.2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
3. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/1734-19>

Пасевич Д.І.,

аспірант,

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,

м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ БЕЗГОТІВКОВИХ БАНКІВСЬКИХ РОЗРАХУНКІВ У СВІТІ

В сучасних умовах важко собі уявити громіздкі готівкові операції, а тому виникла необхідність у формуванні ефективного інструменту для здійснення грошових операцій з купівлі-продажу, яким є платіжна система.

Визначимо, що таке платіжна система та її зв'язок з банківською системою. У ст. 1.28 Закону України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» вказано: «Платіжна система – платіжна організація, члени платіжної системи та сукупність відносин, що виникають між ними при проведенні переказу грошей. Проведення переказу грошей є обов'язковою функцією, яку має виконувати платіжна система»[1]. Платіжна система є формою організації безготівкового платіжного обороту, що дозволяє мінімізувати час на здійснення транзакції.

Основними суб'єктами, що обслуговують процес переказу коштів є банки, хоча існує сегмент небанківських платіжних систем, але вони не спроможні акумулювати кошти і в основному для здійснення операцій використовують альтернативну електронну валюту. Регулювання платіжних систем здійснюється на двох рівнях, а саме на державному та міжнародному, крім того визначають двох основних гравців банки та небанківські інституції на ринку платіжних систем.

Ознайомимось з глобальними трендами на ринку платіжних карток та визначимо особливості банківського функціонування в даному сегменті.

Головними розповсюджувачами платіжних карток у світі є банки, а саме 6,59 млрд шт. карток (рис. 1). Інші 12,91 млрд шт. карток надані банківськими платіжними системами, але у свою чергу понад 95% даних карток обслуговуються банками, оскільки є неможливим рух коштів поза банківським сектором, хоча на ринку платіжних інструментів присутні криптовалюти та електронні гроші, які здійснюють рух поза банківським ринком. Варто зазначити, що найбільша частка карток належить банкам, а саме 33,8% від загальної кількості. Головним лідером серед банківських платіжних систем є «UnionPay», що акумулює понад 31,4 % всіх карток у світі, а «Visa» володіє вдвічі меншою кількістю 15,8 % [2].

Лідером серед платіжних систем за кількістю транзакцій за рік є «Visa» з результатом у 139 млрд, на другому місці «Mastercard» 67,3 млрд, а лідер по кількості платіжних карток «UnionPay» лише третій за обсягом транзакцій 38,8 млрд. За показником зростання популярності у використанні лідером є «UnionPay», оскільки транзакцій за даною платіжною системою здійснювались на 32% більше ніж у 2015 році, щодо інших учасників, то зростання понад 10% «Visa» та «Mastercard» свідчить про популярність серед клієнтів та інтенсифікацію грошових переказів.

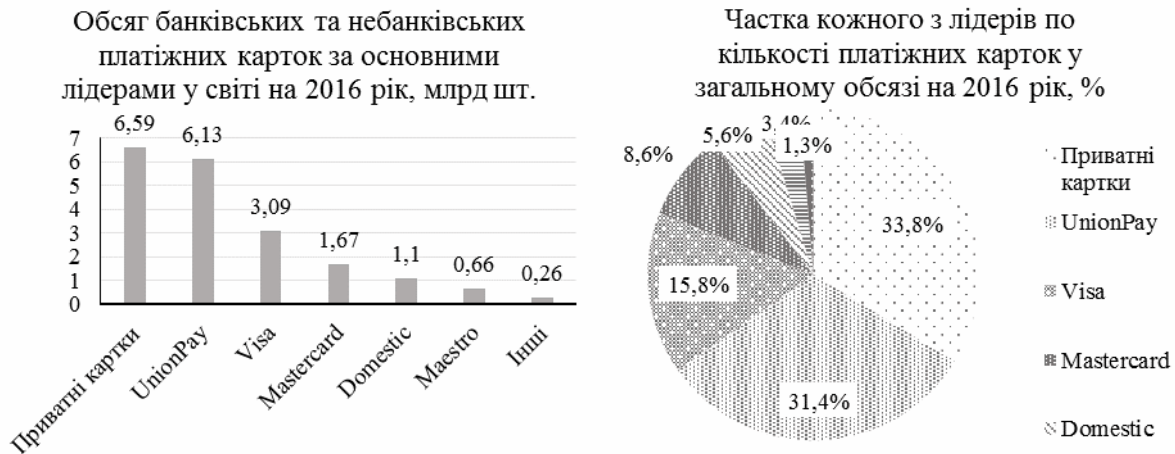

Рис. 1. Обсяг та частка кожного з лідерів за кількістю платіжних карток [2]

Розглянемо особливості форм банківських переказів у різних країнах світу та оцінимо рівень розвитку безготівкових транзакцій у досліджуваних країнах Австралії, Австрії, Нідерландах, Німеччині, Канада, Франції та США. Характерним для аналізованих країн є значне використання готівки для здійснення переказів, а саме найнижче значення у США 46%, найвище в Австрії та Німеччині 82% [3]. Даний показник дозволяє визначити значимість та спільність культурних особливостей, та їх впливу на банківський сектор в Австрії та Німеччині. Англomовні країни Австралія, Канада та США є більш розвинуті у використанні безготівкових інструментів при здійсненні банківських переказів, а саме розмір безготівкових методів при розрахунках коливається від 35% до 54%. Ситуація у Нідерландах та Франції ідентична до загальних світових тенденції, тобто значна частина споживачів надає перевагу безготівковим розрахункам, 48% та 44% від усіх переказів.

Отже, за результатами проведеного аналізу світових тенденцій визначено:

1. За обсягами наданих платіжних карток перше місце посідають банки та понад 95% платіжних операцій обслуговуються банками. Найбільш популярною та ефективною світовою платіжною системою є Visa.

2. Найбільшим за обсягами проведених операцій за допомогою платіжних карток є Азія та Тихоокеанський регіон, другу позицію посідає США, а на третій Європа.

3. Банківські перекази у світі характеризуються значним використанням готівки при здійсненні операцій, що є негативним явищем і свідчить про недовіру до безготівкових інструментів.

Література

1. Закону України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>
2. Звіт компанії «Nielsen» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.nilsonreport.com/publication_chart_and_graphs_archive.php?1=1&year=2017.
3. Global and European Card Market Trends & Forecasts [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://icma.com/wp-content/uploads/2015/10/AIVrancart_2015-EuroForum-Pres-v5.pdf

Перевозник А.В.,

аспірант,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана»,

м. Київ

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ ТА СПОСОБИ УПРАВЛІННЯ НИМИ

Банки є найбільш ризиковими економічними суб'єктами, оскільки крім власних ризиків, пов'язаних з діяльністю, уособлюють ризики своїх клієнтів, виконуючи координуючу функцію. Як господарюючі суб'єкти, вони прагнуть максимізувати прибуток. Але це прагнення обмежується можливістю понести збитки.

Ризик банківської діяльності означає ймовірність того, що фактичний прибуток банку виявиться менше, ніж заплановано. Чим вище очікуваний прибуток, тим вище ризик. Цей зв'язок між прибутковістю операцій банку і його ризиком в спрощеному варіанті може бути виражений прямолінійною залежністю [1].

Національний банк України [2] пропонує банківським установам визначати ризик, як потенційну можливість недоотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банку внаслідок несприятливого впливу зовнішніх або внутрішніх факторів, розподіляючи його

на дев'ять категорій, а саме: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик та стратегічний ризик, визначаючи, що кожна категорія банківського ризику повинна бути оціненою за допомогою системи оцінки банківських ризиків.

Втім, на вітчизняному банківському ринку присутня складність процесу роботи з інформацією для оцінки та управління ризиками. Вона може бути визначеною наступними факторами: обмеженістю інформації про діяльність банку, що отримується з форм публічної звітності банківських установ; відсутністю систематизованої інформації для проведення комплексної оцінки величини ризику конкретної банківської установи і банківської системи в цілому; несистематизованістю інформаційно-аналітичного простору, що об'єднує всі джерела інформації про банківську систему, алгоритми і методи оцінки ризиків; відсутністю інформаційно-аналітичних систем для дистанційного аналізу ризиків локальної банківської системи, що відповідають сучасним світовим вимогам та тенденціям; неузгодженістю та фрагментарністю нормативних документів, що дозволяють проводити адекватну оцінку ризику; складністю банківського сектора України як об'єкта аналізу.

При цьому, якісно вибудована система ризик-менеджменту банківської установи дозволяє послідовно оцінювати ризики і визначати, які наглядові процедури є прийнятними. Оцінюванню підлягає кількість ризику, якість управління ним, а також сукупний ризик і напрям ризику. Для ефективного використання системи оцінки ризиків необхідно враховувати як поточний стан банку, так і зовнішні фактори, які можуть вказувати на зростання ризиків.

Постійні зміни умов функціонування банківських установ, а саме динамічні макроекономічні зміни, нестабільність цін, облікових ставок, курсів валют, волатильність фондових індексів та жорстка конкуренція, стали детермінантами розробки нових моделей ризик-менеджменту. Технологічний розвиток, змога більш швидкої та якісної обробки даних дозволили за допомогою фінансової інженерії реалізувати нові форми фінансових інструментів, та використовувати їх, як складові системи управління ризиками. Вони, в першу чергу, покликані спростити систему управління ризиками та зробити її більш гнучкою до факторів впливу [3,4].

Банківські установи, які виступають найбільшими учасниками світових фінансових ринків, є піонерами використання новітніх фінансових інструментів. Доцільне застосування можливостей таких продуктів може значно зміцнити систему ризик-менеджменту банківських установ, що в свою чергу матиме вплив на розширення пропозиції банківських продуктів.

Варто додати, що відсутність адекватних норм регулювання та нагляду за фінансовими інструментами, що мають інноваційний характер, призводить до ослаблення ролі банків на фінансовому ринку, а тим самим - до посилення асиметрії в потоках інформації між учасниками ринку. Тим не менше, інноваційний розвиток систем управління банківськими ризиками є актуальним для вітчизняної банківської системи.

У вітчизняному законодавчому полі бракує механізмів регулювання багатьох ключових моментів функціонування строкового ринку, а чинне правове середовище, що регулює обіг, складається з низки кодексів, законів, підзаконних актів та характеризується фрагментарністю і неузгодженістю. Тому, важливим чинником поліпшення якості системи управління ризиками банківських установ та її ефективності має бути всебічна підтримка з боку регуляторів та органів законодавчої влади.

Література

1. Ивенина В.С. Управление банковскими рисками с учетом метода оценки рисков / В.С. Ивенина // Актуальные проблемы развития финансового сектора. – 2017.
2. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України / Постанова Правління НБУ від 02.08.2004 р. № 361 [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04/print1484763459974560>
3. Кузнецова Л.В. Інноваційні фінансові інструменти захисту банків на кредитному ринку / Л.В. Кузнецова // Науковий вісник Херсонського державного університету – 2015. – С. 142–145.
4. Бобыль В.В. Современная концепция управления банковскими рисками / В.В. Бобыль // Банковский вестник. Ноябрь 2017. – С. 43–48.

Проценко Я.В.,
аспірант,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ЕКЗОГЕННІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Турбулентне зовнішнє середовище сьогодення обумовлює вирішення питань, пов'язаних із забезпеченням виживання та конкурентоспроможності готельних підприємств, основною передумовою якого є фінансова стабільність підприємства як системи, що є складовою національної фінансової системи.

Фінансова стабільність за видами може бути: історичною (ретроспективною), реальною (поточною) і перспективною (прогнозною). У зв'язку з цим у формалізованому вигляді управління фінансовою стабільністю готельного підприємства можна представити у формі ланцюжка дій: оцінка показників і аналіз фінансової стабільності, моніторинг чинників фінансової стабільності, прогнозування фінансової стабільності, стратегічне планування і контроль та регулювання важелів фінансової стабільності.

Результати проведених досліджень свідчать, що для підприємств готельного бізнесу в процесі ретроспективної оцінки, аналізу та прогнозування фінансової стабільності слід виділяти дві групи показників – кількісні і якісні, що відрізняються формою джерел інформації для аналізу. Кількісна група показників оцінки фінансової стабільності, включає цифрові характеристики для отримання висновків про ступінь стабільності підприємств у часі. Найбільш поширеним способом кількісної оцінки є метод відносних показників (коефіцієнтів). Для визначення якісних показників оцінки фінансової стабільності необхідно використовувати нефінансові характеристики господарської та управлінської діяльності готельних підприємств.

Необхідність вираховування значного числа якісних параметрів фінансової стабільності готельних підприємств значно ускладнює і процес моніторингу фінансової стабільності. Він передбачає спостереження та оцінку впливу дуже значної кількості різних за природою факторів (чинників) фінансової стабільності підприємства.

Під факторами фінансової стабільності підприємства слід розуміти сукупність подій та явищ, які виникають у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства і впливають на його фінансовий стан у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі.

При прийнятті фінансових рішень на підприємстві пріоритет має бути за довгостроковою фінансовою політикою та пошуком джерел формування власного капіталу.

Серед зовнішніх джерел нарощення власного капіталу найбільш розповсюдженими є: мобілізація додаткового пайового капіталу шляхом внесків коштів засновників у статутний капітал; залучення додаткового акціонерного капіталу в результаті повторної емісії та реалізації акцій; конверсія позикових коштів у власні шляхом обміну корпоративних облігацій на акції; безплатна фінансова допомога від юридичних осіб і держави, інші фінансові джерела.

Підвищення ризиків діяльності підприємств, скорочення обсягів грошових ресурсів у господарському обороті потребують формування нових джерел фінансування суб'єктів господарювання. В готельному господарстві таким новим інструментом формування фінансових ресурсів можуть бути розрахунки за продукцію (роботи, послуги) за договорами про платіж на основі акцій. Відповідно до нормативно-правової бази, договір про платіж на основі акцій є договором між підприємством та іншою стороною (включаючи працівника) про поставки продукції (робіт, послуг) з розрахунками на основі акцій, за якими після виконання визначених цим договором умов підприємство має погасити зобов'язання коштами (іншими активами) в сумі, яка визначається на основі вартості акцій (інших інструментів власного капіталу), або передати інструменти власного капіталу.

Іншим джерелом фінансування діяльності і розвитку підприємств можуть бути пенсійні програми (програми виплат працівникам по закінченні трудової діяльності), що залученню коштів працівників підприємства та сприятиме погашенню заборгованості із заробітної плати, залученню додаткових фінансових ресурсів.

Отже, забезпечення фінансової стабільності є однією з найважливіших завдань фінансового менеджменту готельних підприємств, запорукою їх виживання та основою для стійкого розвитку. Тому дуже важливим є моніторинг і врахування впливу факторів зовнішнього середовища на фінансову стабільність підприємства.

Література

1. Белінська Я.В. Фінансова стабільність: сутність та напрями забезпечення / Я.В. Белінська, В.П. Биховченко // Стратегічні пріоритети. – 2010. – № 4(17). – С. 57–67.

2. Варваренко, Г.О. До питання визначення поняття «фінансова стабільність» / Г.О. Варваренко, В.В. Сінельник // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – № 1. – 2009. – С. 52–61.
3. Попов І.В. Методичні підходи до визначення стабільності фінансової системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1177>

Ружицький І.С.,

к.ф.-м.н., ст. викладач,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ ТА МОДЕЛІ РОЗРАХУНКІВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Методи математичного розрахунку відсоткової ставки дуже важливі в сучасних умовах розвитку ринку фінансових послуг та мають широке застосування, як в економічній, так і соціальній сферах сучасного життя.

Актуальність обраної теми зумовлена широким застосуванням методів математичних розрахунків відсоткової ставки в сфері фінансових послуг, при фінансовому прогнозуванні, під час вибору довгострокових інвестиційних проектів, при здійсненні розрахунків в страхуванні тощо.

На основі застосування таких математичних прийомів і формул, як апроксимація, ряди Тейлора, функції що застосовуються при апроксимації та рівняння Фішера досліджено процес розрахунку простих і складних відсотків

Прості відсотки – форма розрахунку доходу на відсоток, ґрунтується на використанні арифметичної прогресії. За допомогою простих відсотків розраховується прибуток на внесок, строк вкладу якого становить до року. Особливістю складних відсотків є те, що після закінчення кожного періоду вкладу, нараховані відсотки додаються до основної суми депозиту. Внаслідок цього, у наступному періоді, відсотки нараховуються на більшу суму, ніж в попередньому.

Дані поняття представляються у вигляді формул:

$$C_1 = C_0 \cdot (1+i), \text{ де } i - \text{відсоткова ставка}$$

$$C_2 = C_1 \cdot (1+i) = C_0 \cdot (1+i) \cdot (1+i) = C_0 \cdot (1+i)^2$$

$$C_n = C_0 \cdot (1+i)^n, \quad C(t) = C_0 \cdot (1+i)^t$$

$1+i$ – прості відсотки, $(1+i)^t$ – складні відсотки.

Апроксимація це науковий метод, що полягає в наближеному вираженні одних об'єктів за допомогою інших, більш простих.

Апроксимація для малих річних відсоткових ставок і строків внеску виглядає наступним чином іноді береться лише з врахуванням лінійних членів. Проведене дослідження дало змогу зробити висновок, що для високих степенів n та відсоткових ставок i лінеаризація, коли лишають лише перші лінійні доданки, неприпустима.

Ряд Тейлора – розклад функції в нескінченну суму степеневих функцій. Ряди Тейлора застосовують при апроксимації функції поліномами (многочленами). Зокрема, лінеаризація рівнянь відбувається шляхом розкладу в ряд Тейлора і відкидання всіх членів вище першого порядку. Але, як було зазначено вище, лінеаризація може призводити до втрати точності при обрахунках, тому доцільно використовувати розклад в ряд з врахуванням більшої кількості доданків.

Нехай функція $f(x)$, нескінченно диференційована в деякому околі точки a .

Ряд $\sum_{k=0}^{\infty} \frac{f^{(k)}(a)(x-a)^k}{k!}$, називається рядом Тейлора функції $f(x)$ в точці a .

Отже, маємо:

$$(1+i)^n = 1 + i \cdot n + \frac{n \cdot (n-1) \cdot i^2}{2} + \frac{n \cdot (n-1) \cdot (n-2) \cdot i^3}{6} + \frac{n \cdot (n-1) \cdot (n-2) \cdot (n-3) \cdot i^4}{24} + \dots$$

В ході чисельної реалізації переконуємося, що на більших часових інтервалах нелінійними членами нехтувати не можна. Тому моделі обрахунків, які побудовані на використанні лінійних наближень, коректні лише в обмеженому часовому інтервалі, а отже їх застосування на практиці для широкого класу завдань, що потребують високої точності розрахунків, є недоцільним.

Для розрахунку інтенсивності відсотків є доцільним використання другої чудової границі, а для розрахунку номінальної і реальної прибутковості використовується рівняння Фішера, що описує зв'язок між темпом інфляції, номінальною та реальною ставками відсотка:

$i_{xx} = i_{yy} + infl$, де i_{xx} – номінальна ставка відсотка, i_{yy} — реальна ставка відсотка, а l – темп інфляції для значень, які менше 10%, або більш точно: $1 + i_{xx} = (1 + i_{yy})(1 + infl)$.

Отже, використання математичних методів фінансових розрахунків дозволяють визначати відсотки та відсоткові ставки, накопичення коштів з використанням простих і складних відсотків, показники для проведення вартісної оцінки потоків фінансових платежів та планування погашення заборгованостей, кредитів та позик.

Література

1. Мішура Ю.С. Математика фінансів / Ю.С. Мішура, Г.М. Шевченко. – ВПЦ «Київський університет» 2011. – 351 с.

Серажим Ю.В.,

к.е.н., доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ АКТИВАМИ БАНКУ

Забезпечення стабільного і стійкого функціонування банку неможливо без ефективного управління його активами. Адже низький рівень якості активів, що формують структуру портфелю банківської установи, зменшує її капітал та є основною причиною появи банкрутства. Наприклад, загальна сума проблемних кредитів в українській банківській системі складає 813 млрд гривень [1]. У зв'язку з цим проблема якості портфеля активів банку стає особливо актуальною, оскільки її вирішення дозволить не лише запобігти появі окремих кризових явищ, а й сприятиме підвищенню ефективності функціонування банку в цілому. Для цього в першу чергу потрібно визначитися з термінологічним змістом поняття «проблемні активи», оскільки без цього неможливо вибудувати теоретичну модель системи управління проблемними активами банку.

Так, на думку М.Ю. Алексеєва, проблемні активи банку – це заборгованість за виданими кредитами, інвестиціями в корпоративні та банківські облигації і пайові цінні папери, а також врахованими векселями кредитних організацій і корпоративного сектора з урахуванням нерезидентів [2]. У такому визначенні автор дає обмежений перелік критеріїв за якими актив відноситься до проблемного, наприклад, лише прострочення платежів.

Інший автор Л. Дудинець вважає, що до проблемних потрібно віднести такі банківські активи, за якими є сумніви щодо їх повернення, а також існує вірогідність не отримати економічну вигоду від їх розміщення або використання [3]. За таким визначенням велике значення надається суб'єктивному судженню щодо ймовірності повернення активу чи отримання доходу від його розміщення та використання.

Природнім шляхом поява проблемних активів мала б відбуватися при розміщенні власних та залучених коштів банку з метою отримання прибутку, але в Україні вони виникають внаслідок неповернення виданих банком кредитів або через неповернення коштів, які були вкладені в операції з цінними паперами.

Проблемними активи можуть стати внаслідок проведення банком таких активних операцій: видача різних видів кредитів, в тому числі лізингові та факторингові операції; операції з придбання цінних паперів; депозитні операції банку з розміщення коштів на кореспондентських рахунках в інших банках тощо.

Основними шляхами зменшення проблемних активів в балансах банківських організацій можуть бути:

- організаційне удосконалення нагляду за банківською діяльністю та застосування наукових методів в її регулюванні;
- підвищення ефективності банківського менеджменту;
- вироблення науковообґрунтованої мотивації при видачі кредитів;
- поліпшення загальної економічної ситуації в країні та забезпечення фінансової стабільності;
- оживлення виробництва та збільшення ВВП;
- підвищення платоспроможності позичальників.

Постійні економічні й фінансові кризи зумовили появу в українських банках значної частки проблемних активів, але у той же час дозволили банківському менеджменту напрацювати певний досвід в управлінні ними, побудувати на його основі свою стратегію, виробити конкретні методи зменшення портфеля проблемних активів.

Література

1. Проблемні активи банківської системи складають понад 800 млрд гривень – ЦЕС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://news.finance.ua/ru/news/-/422041/problemnye-aktivy-bankovskoj-sistemy-sostavlyayut-bolee-800-mlrd-griven-tses>

2. Алексеев М.Ю. Развитие функциональных связей между российским финансовым сектором и экономикой в условиях кризиса и собственные проблемы банков / М.Ю. Алексеев // Вестник Финансовой академии. – 2009. – № 3. – С. 12–21.
3. Дудинець Л. Теоретические подходы к определению сущности проблемных активов банка // Экономика и банки: научно-практический журнал. – Пинск : ПолесГУ, 2013. – № 2. – С. 28–35.

Сидоренко В.А.,

к.е.н., доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ КРЕДИТУВАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Однією з галузей економіки України, що найбільш стрімко розвивається в сучасних умовах, є торгівля, обсяг обігу якої щорічно зростає на 10–20%. Лише у січні-серпні 2017 року оборот роздрібною торгівлі в порівнянні з аналогічним періодом минулого року у порівнянних цінах зріс на 8,7%. Про це свідчать дані Державної служби статистики. За даними Держстату, в серпні в порівнянні з липнем поточного року цей показник збільшився на 4,9%, а в порівнянні з серпнем минулого року – на 9,8%. Бурхливий розвиток галузі зумовлює підвищення ролі кредитних ресурсів як важливого джерела фінансування підприємств. На частку торговельних підприємств станом на 01.08.2017 р. припадає 16,0% усіх кредитів, наданих комерційними банками нефінансовим корпораціям, у т.ч. 48,2% – терміном до 1 року. Кредити в національній валюті становлять 55,8% сукупного портфеля, в іноземній валюті – 37,9% [3].

Для успішної діяльності підприємства торгівлі мають бути забезпечені фінансовими ресурсами. У період формування ринкового середовища в Україні, що був затяжним та характеризувався нестабільністю, а також особливо у періоди криз, економічних зовнішнього та внутрішнього походження, політичних, які постійно потрясають державу склалося так, що суб'єкти господарювання основним джерелом фінансового забезпечення діяльності та розвитку вбачають власні (внутрішні) джерела фінансування. Як показує світова економічна наука та засвідчує практика, що орієнтація виключно на самофінансування за рахунок внутрішніх джерел за

умов фактичної відсутності державного фінансування, як це є у випадку з торгівлею не є доцільною і спричиняє перед суб'єктами господарювання торгівлі потребу у використанні кредитного фінансування своєї діяльності. Необхідність подолання кризи та орієнтація на розвиток галузі зумовлює підвищення ролі кредитних ресурсів як важливого джерела фінансування підприємств [2, с. 366].

Кредит - найважливіше джерело формування оборотних коштів у торгівлі. Він сприяє розширенню товарообігу, нормалізації товарних запасів, виявлення внутрішньогосподарських резервів, зниження витрат обігу та збільшення доходів. За допомогою кредиту розмір оборотних коштів приводиться у відповідність з потребою в них [1, с. 4].

При кредитуванні торгівлі дотримуються основні принципи кредитування: цільова спрямованість, терміновість і повернення, забезпеченість і платність.

Кредит надається за умови: участі власних оборотних коштів в оплаті витрат; прибутковості (рентабельності) господарської діяльності; дотримання фінансової дисципліни; правильного ведення обліку та подання у встановлені строки звітності.

Основним видом банківського кредиту для торговельних організацій є короткостроковий кредит для поповнення оборотних коштів.

Також може здійснюватися кредитування за допомогою позичкового рахунку. Такий рахунок використовується банками для можливості контролю цільового використання кредиту. Кошти з позичкового рахунку використовуються для оплати певних операцій. Погашення заборгованості виконується списанням грошових коштів, що надходять на розрахунковий рахунок, на позичковий.

Крім банківського кредиту в торгівлі широко використовується і комерційний кредит

Комерційним кредитом називають кредит, наданий одним функціонуючим підприємцем іншому у вигляді продажу товарів з відстрочкою платежу. Комерційний кредит оформляється векселем, його об'єктом є товарний капітал. Він обслуговує кругообіг промислового капіталу, рух товарів із сфери виробництва в сферу споживання. Особливістю комерційного кредиту є те, що позичковий капітал тут злитий з промисловим. Мета комерційного кредиту – прискорити реалізацію товарів і одержання прибутку. Розміри цього кредиту обмежені величиною резервних кредитів промислових і торгових капіталів. Передача цих капіталів можлива тільки в напрямках, визначених умовою угоди: від підприємця, на підприємстві якого виробляють засоби виробництва, до торгових фірм, що реалізують їх.

В даний час торговельні підприємства активно використовують цю форму реалізації своєї продукції - продаж з відстрочкою платежу, що говорить про обмеженість платоспроможності дрібних і середніх фірм, про зростання вартості товарів, про кредитні обмеження. Відстрочку платежу використовують не тільки дрібні, але і великі підприємства, виступаючи і як кредитори, і як позичальники.

Потрібно відзначити, що комерційний кредит має обмежені можливості, тому що його можна одержати не у всякого кредитора, а лише в того, хто виробляє сам товар. Він обмежений по розмірах (тимчасовим вільним капіталом), має короткостроковий характер.

Отже, потреба в кредитуванні торговельних підприємств залежить від порядку формування оборотних коштів, ритмічності надходження і реалізації товарів. Короткотерміновими кредитами суб'єкти господарювання намагаються поповнити нестачу готівкових коштів для поточної діяльності. Через брак власних оборотних коштів торговельні підприємства залучають банківські та комерційні кредити, які дають змогу більш раціонально організувати оборот коштів підприємств, не витратити значних фінансових ресурсів на створення товарних запасів.

Література

1. Мельник С.О. Ефективність кредитування підприємств роздрібною торгівлі : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.05 «Економіка торгівлі та послуг» / С.О. Мельник. – Харків : ХДУХТ, 2006. – 19 с.
2. Стефанишин О.Б. Стан банківського кредитування внутрішньої торгівлі в Україні / О.Б. Стефанишин // Економіка та суспільство. – 2016. – № 2. – С. 364–371.
3. Офіційна web-сторінка Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>

Sunduk T.F.,
lecturer of the Department of Banking,
Pasyk N.O.
lecturer of the Department of Foreign Philology and Translation,
Kiev National University of Trade and Economic,
Kyiv

P2P LENDING AS ONE OF THE FORMS OF MODERN CREDITING

P2P stands for peer-to-peer or person-to-person lending, meaning lending to peers or person. It is a mechanism for borrowing money between individuals through Internet resources. Future lenders and borrowers register on P2P platforms – Internet resources or programs that installs on smartphones, and enter into loan agreements there. Its point is that people can borrow money to each other without involving financial institutions: banks, credit unions or microfinance organizations. The difference between banks is that people agree with the amount of debt, interest and maturity. In other words, it is lending to an individual by an individual.

The volume of P2P lending is calculating tens of billions of dollars, and each year its volume increases in the world. Moreover, loans can obtain not only in dollars or pounds, but also creep currency. For example, the P2P lending platform BitBond allows you to borrow bitcoins.

The first such service appeared in the UK in 2005 under the name of Zopa (Zone of Possible Agreement). Zopa is the largest P2P-credit facility in the UK with a base of more than 500.000 customers and a total of over 469 million pounds sterling. In 2006, there were two more serious players in the USA on the P2P-lending market: Prosper and LendingClub. A lot of projects have spread in the world, and many of them are beginning to attract large finances from well-known investors [2].

Today from the well-known foreign P2P companies the main places take international Kiva, Financeit (Canada), Smava.de [6] (Germany). There are a large number of P2P-lending companies in the West European countries and the United States. They work in different directions, compete with each other and are constantly improving [2].

The traditional platform for providing P2P-loans is the Internet [1, p. 39]. This can be both a stand-alone site and a service within existing for another purpose of the site (for example, the exchange of credits for WebMoney).

It should be noted that the peculiar feature of P2P-loans is the complex registration mechanism, which need to protect from irresponsible borrowers. As a rule, each service creates its own conditions for registration. Also, P2P-credit sites have limited I / O systems from personal accounts. As a rule, the site cooperates with 2-3 payment systems that provide for the possibility of bank transfers and may have a system of branches for the deposit and withdrawal of funds. It complicates the turnover process and gives site owners a guarantee that no fraudulent transactions with untested payment systems will be performed.

In addition to the input-output of own funds and borrowed, some sites involve affiliate earnings. The affiliate earnings can be earned by attracting new customers. Most often it is a percentage of their funds. Thus, P2P-credit sites would be characterized as a system of redistribution of cash, which is related to the banking system. But the site takes about 1.5% for its services for each loan. Thus, it is the minimum interest rate for a loan. The final percentage depends on the owner of the capital, but its size is limited to the demand for funds, because the applications are ranked from the lowest percent to the highest.

In March 2016, one of the largest Ukrainian banks - Privatbank PJSC announced the launch of such a P2P-lending platform, which offered depositors, if they agree to send money not for deposit, but for lending of other individuals, an additional 5% compared to the deposit rate. The profitability of such investments reached 23% per annum. The profit was paid monthly to the card of PJSC "Privatbank", and the bank acted as an intermediary, which did not reflect the issued loans in its balance sheet. This P2P platform enabled the Bank's management to generate loans worth 1.6 billion UAH [3]. However, the National Bank of Ukraine was dissatisfied that the PrivatBank attracted money from the population, placing them later in loans and did not take this into account in its accounts. As a result, the platform was closed.

Therefore, if P2P lending in the world's financial markets is modified, developed and attracted by more and more participants, then this form of lending does not work in Ukraine.

Literature

1. Калужский М.Л. Маркетинговые сети в электронной коммерции: институциональный подход: монография. – М. : Директ-Медиа, 2015. – 402 с.

2. Лобанов М. Как устроен рынок P2P-кредитования в России и за рубежом [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://rb.ru/opinion/p2p/>
3. Рябуха О. P2P-кредитування. Що це таке і як працює в Україні? [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://finance.ua/credits/r2r-kreditovanie>

Табенська Ю.В.,

к.е.н., доцент,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,

м. Чернівці

БАНКІВСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ (НА ПРИКЛАДІ АБ «УКРГАЗБАНК»)

В сучасних умовах економічні відносини розвиваються під впливом різноманітних факторів. Зважаючи на звітні показники функціонування банківського сектору нашої країни, малий та середній бізнес займає лише невелику частку у дохідності бюджету в порівнянні з іншими закордонними країнами.

Основним вектором розвитку в даному питанні повинно стати підвищення конкурентного середовища на ринку України в частині стимулювати підприємців до розвитку, що в свою чергу призведе до збільшення обсягів кредитування банківськими установами малого та середнього бізнесу.

Розвиток фінансово-кредитних відносин у сфері кредитування малого та середнього бізнесу висвітлювались у працях багатьох науковців як вітчизняних, так і зарубіжних. До них можна віднести таких науковців, як М. Фрідман, І. Фішер, серед українських – Дзюблюк О.В., Коробчук Т.І., Ковальчук В.М., Сарай М.І.

В різних джерелах досить часто зустрічаються поняття «мале підприємництво» і «малий бізнес». Ці поняття є і справді дуже близькими та не тотожними. Розуміння бізнесу є набагато ширшим, ніж підприємництво. Воно охоплює всю сукупність відносин, які виникають серед учасників ринкових відносин та включає діяльність не тільки підприємців, але й споживачів, найманих працівників та державних структур.

До прикладу, у розвинених країнах, зокрема у США, Великобританії, Німеччині та Японії близько половини всього ВВП припадає

на малий і середній бізнес. В країнах Європейського Союзу кредити у структурі фінансування малого бізнесу складають не менше, аніж 60%. А в Україні така частка кредиту складає менше, ніж 20%.

Так, у 2015 році, враховуючи обсяги банківських операцій клієнтів малого та середнього бізнесу (далі - МСБ) та перспективи їх розвитку, Укргазбанком було виділено МСБ в окремий бізнес-напрямок діяльності та встановлено високий пріоритет розвитку (Рис.1).

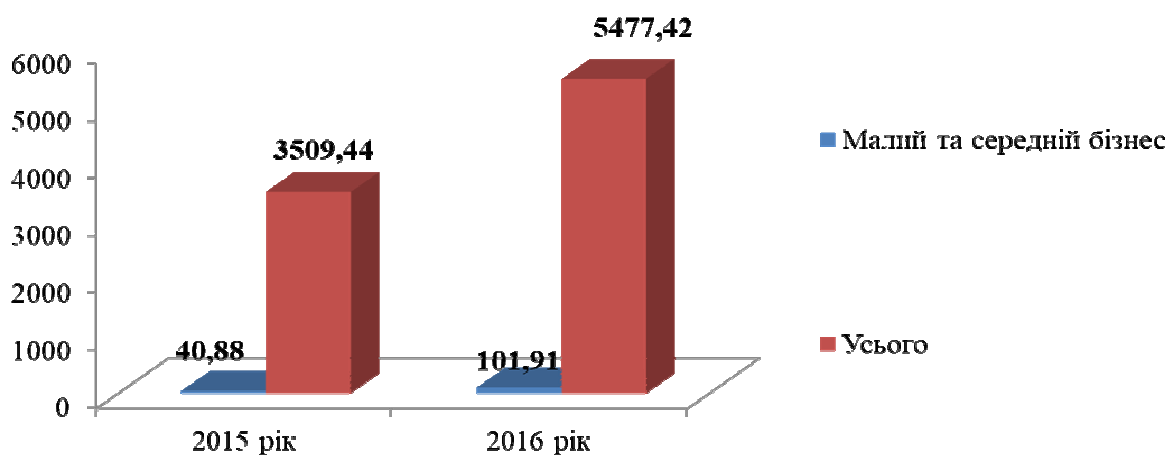

Рис. 1. Місце процентних доходів малого та середнього бізнесу ПАТ АБ «Укргазбанк» у 2015–2016 рр.

Для забезпечення реалізації стратегічних планів розвитку МСБ у структурі Банку та його регіональній мережі було сформовано нову організаційну вертикаль, встановлено нові критерії сегментації клієнтів (у частині збільшення граничного обсягу виручки. Для забезпечення реалізації стратегічних планів щодо розвитку МСБ у структурі Банку та його регіональній мережі протягом 2016 року було завершено формування організаційної вертикалі МСБ та проведено ряд заходів із навчання працівників вертикалі МСБ, розширено продуктивний ряд для реалізації еко-стратегії. Протягом 2016 року Банку вдалося наростити базу клієнтів МСБ: кількість клієнтів збільшилася на 25,2% до 40,1 тис., при цьому на обслуговування в АБ «Укргазбанк» було залучено 8,1 тис. нових клієнтів МСБ, що на 2,6 тис. більше ніж у 2015 році (5,5 тис. нових клієнтів МСБ) [1].

Таким чином, малий та середній бізнес в Україні впродовж останніх років починає розвиватись, адаптовуючись до умов економічного середовища. Тим не менше, конкуренція, боротьба за ринок збуту, дефіцит капіталу зберігають свою актуальність для будь-якого приватного підприємця.

Література

1. Річний звіт 2016 АБ «Укргазбанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.ukrgasbank.com/upload/file/ugb_zvit_2016.pdf
2. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>

Холодилова А.О.,

аспірант,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ У КРЕДИТНИХ СПІЛКАХ

Дослідження процесів розвитку небанківських фінансових посередників на сучасному етапі дають розуміння необхідності покращення нормативно-правового та інституційного середовища, яке безпосередньо впливає на них. Тому більш детального розгляду потребують питання вдосконалення базових умов для забезпечення їх ефективного функціонування. На сьогодні небанківські фінансові кредитні установи знаходяться на початковому етапі становлення, однак прийняття окремих законів і створення контролюючого органу заклали передумови для їх подальшого розвитку.

З метою вдосконалення контролю діяльності у кредитних спілках в залежності від їх розмірів розроблені організаційні моделі реалізації внутрішнього контролю. Для великих за розміром кредитних спілок доцільно створення відділу внутрішнього аудиту та для забезпечення його незалежності введення наглядового органу в складі спостереженої ради, що підпорядковується загальним зборам. Для малих та середніх кредитних спілок можливе підвищення якості внутрішнього контролю шляхом залучення зовнішніх експертів до складу ревізійної комісії. Запропоновано залучати високопрофесійних, незалежних та неупереджених, зацікавлених у дійсних результатах контролю фахівців з-поміж представників об'єднаної кредитної спілки, членство в якій набувають кредитні спілки. Обґрунтовано доцільність створення колегіального органу із спеціалістів членів-спілок, що входять до об'єднаної кредитної спілки на основі використання фундаментального принципу кооперації – об'єднанні заради досягнення спільної цілі. Колегіальний орган може також

здійснювати поточний внутрішній контроль (аудит) на договірних засадах із членом-спілкою. Запропоновані організаційні підходи можуть бути використані різними за розмірами кредитними спілками, але особливо вони цінні для малих установ.

Основними ризиками, якими супроводжується діяльність цих установ, є кредитний та процентний ризики та ризик неплатоспроможності. Внутрішній контроль як функція управління забезпечує оцінку ризику неплатоспроможності та надає інформацію для прийняття економічно обґрунтованих варіантів щодо впливу на нього з метою забезпечення фінансової безпеки кредитної спілки.

Дослідження нормативно-правової бази дали підстави визначити організацію заходів, які необхідно здійснити в кредитній спілці з метою виконання покладених на неї обов'язків із фінансового моніторингу. Фінансовий моніторинг є частиною контролю, що здійснюється в процесі функціонування кредитної спілки на виконання вимог як первинного суб'єкта фінмоніторингу, одночасно порядок його здійснення і результати підлягають внутрішньому та зовнішньому контролю як одного з об'єктів.

Методичне забезпечення контролю діяльності кредитних спілок великою мірою визначає якість його здійснення та результативність.

Дослідження практики діяльності кредитних спілок виявило недостатній рівень належного інформаційного забезпечення внутрішнього контролю, а в деяких випадках і формальний підхід, що зумовлює невисоку його якість та оперативність. Наявні проблеми щодо надійного інформаційного забезпечення для кредитних спілок є актуальними та потребують нагального вирішення.

Систематизація нормативно-правових документів дозволила виділити основні етапи створення кредитної спілки, послідовність попереднього контролю Нацкомфінпослуг та його інформаційне забезпечення: 1) узгодження намірів, організація та підготовка зборів; 2) проведення установчих зборів; 3) легалізація кредитної спілки в органах державного управління. Запропоновано тест контролю послідовності створення кредитної спілки, вимог щодо оформлення необхідних документів та здійснення процедур, який формує перелік контрольних дій та може бути використаний для методичного забезпечення попереднього зовнішнього контролю Нацкомфінпослуг створення кредитної спілки, для проведення обов'язкового незалежного аудиту кредитної спілки, що створюється.

Література

1. Міщенко В.І. Взаємодія органів державного управління як фактор подолання фінансової кризи / В.І. Міщенко, Р.С. Лисенко // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 50–57.
2. Міщенко В.І. Основні напрями забезпечення стабільності фінансового сектору України в контексті глобалізаційних процесів / В.І. Міщенко, С.В. Міщенко // Фінанси України. – 2008. – № 5. – С. 56–69.
3. Міщенко С.В. Проблеми вдосконалення системи саморегулювання на фінансовому ринку / С.В. Міщенко // Фінанси України. – 2009. – № 9. – С. 43–52.
4. Науменкова С.В. Особливості формування сучасної моделі фінансової системи / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко // Вісник НБУ. – 2006. – № 11. – С. 26–31.
5. Науменкова С.В. Проблеми розвитку інститутів спільного інвестування / С.В. Науменкова, С.В. Міщенко // Економіка та держава. – 2009. – № 11. – С. 46–48.

Шульга Н.П.,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри банківської справи,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПРОЦЕС РОЗГОРТАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ У БАНКУ

Протягом 2014–2017 рр. мала місце безпрецедентна хвиля банкрутств банків в Україні. Станом на 01.01.2014 р. в країні нараховувалося 180 банків, а вже 01.01.2018 р. – лише 82, тобто їх кількість зменшилася в 2,2 рази.

Банкрутство банку, як правило, не виникає одномоментно. Це тривалий процес, який викликаний впливом численних негативних зовнішніх та внутрішніх чинників на діяльність банку.

Проблемі дослідження кризових явищ на підприємстві присвячені численні наукові праці, які до банку можна використати лише частково. Існуючі наукові дослідження та власні напрацювання дозволили виявити певну послідовність розгортання кризових подій в діяльності банку. На нашу думку, виявляється доцільним виокремити п'ять фаз розвитку кризи в банку: стратегії, недосконалої бізнес-моделі, нестабільного фінансового результату, дефіциту ліквідності, нежиттєздатності, що найчастіше призводить до банкрутства банку.

До можливих причин появи кризи стратегії (стратегічної кризи) в банку можна віднести: невірний обрані бізнес-стратегії в ключових сегментах банківського бізнесу; неадекватну оцінку потенціалу для реалізації стратегії банку; недотримання обраної стратегії. Стратегічна криза загрожує потенціалу успіху банку та призводить до нераціональної алокації ресурсів по бізнес-сегментам.

До потенціалів успіху доречно віднести значимі, довгострокові переваги банку в умовах зростаючої конкуренції на ринку банківських послуг. Потенціали успіху можуть знаходитися в площині: суттєвої частки банку на окремих сегментах ринку, високого сервісу обслуговування клієнтів, збалансованості ресурсної бази за сумами, строками, валютами та іншими ознаками; суттєвого рівня капіталізації тощо. Проявом потенціалу успіху банку є його високий рейтинг та значна довіра суспільства.

Кризові явища на стратегічному рівні впливають на формування бізнес-моделі банку. До того ж, криза бізнес-моделі виникає через низьку якість активів і зобов'язань; нераціональну структуру активів і пасивів, яка не забезпечує прийнятний рівень прибутковості акціонерного капіталу з урахуванням допустимого рівня ризику; наявність «чорної дири» в капіталі (приховування банком проблем шляхом фальсифікації статистичної та фінансової звітності, що призводить до неадекватного відображення реальної величини регулятивного капіталу).

Аналіз бізнес-моделей окремих збанкрутілих банків в Україні дозволив виявити наступні тенденції в структурі їх активів та пасивів. Ці банки в середньому зберігали меншу частку коштів на коррахунку в НБУ порівняно з діючими банками. Для них характерним є: значна частка коштів, залучених у вигляді депозитів від фізичних осіб та висока питома вага кредитів, наданих юридичним особам; незначна частка кредитів, наданих іншим банкам. Разом з тим, банки-банкрути виступали активними позичальниками на ринку МБК, а також використовували значні обсяги рефінансування, які надавалися кредитором останньої інстанції; майже не вкладали кошти у ОВДП. Як правило, великі збанкрутілі банки неодноразово отримували кошти рефінансування від НБУ, однак при цьому вирішити проблему ліквідності так і не змогли. Для збанкрутілих банків притаманним є висока частка непрацюючих кредитів, інформація про які стала

відома лише напередодні або після офіційного оприлюднення їх банкрутства.

Фінансові прояви неефективної бізнес-моделі спостерігаються на фазі нестабільного фінансового результату. Для цієї фази притаманне падіння доходів та зростання витрат, що призводить до появи збитків в банках. Особливо негативний вплив на фінансові показники діяльності банків справляє зростання розміру резервів на покриття втрат внаслідок настання кредитного ризику та зменшення розміру капіталу.

Фаза кризи ліквідності проявляється в нестачі коштів для виконання банком своїх зобов'язань перед клієнтами та контрагентами, яку він частково задовольняє за рахунок залучення нових депозитів за ціною вищою середньоринкової, коштів МБК, а також кредитів рефінансування НБУ. У випадку неможливості покращити ситуацію з ліквідністю в банку з'являється гостра небезпека для забезпечення його подальшої життєздатності. У цій ситуації необхідним є прийняття рішучих дій акціонерами, які мають розробити не тільки план відновлення життєдіяльності банку, але й забезпечити його реалізацію додатковими ресурсами. Пасивна позиція акціонерів у даному випадку призведе до банкрутства банку.

Доречно зауважити, що всі фази процесу протікання кризових явищ в банку тісно пов'язані між собою. До того ж, часто одна фаза накладається на іншу. З розвитком кризових явищ у банку звужується простір для здійснення маневру. В банку, в якого спостерігається дефіцит ліквідності або небезпека втрати нормальної життєдіяльності, час та можливості для маневру дуже обмежені.

Своєчасне виявлення проблем на кожній фазі дозволить знизити «градус» їх впливу на діяльність банку та надасть більше шансів для успішного протистояння кризовим явищам.

Визначені фази протікання кризи в банківській діяльності пропонується покласти в основу документа «Концепція забезпечення платоспроможності банку», розробка якого є необхідною в умовах впровадження ризико-орієнтованої філософії менеджменту.

СЕКЦІЯ 4. ЦИФРОВІ ІННОВАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Волосович С.В.,

д.е.н., професор,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕКИ ЦИФРОВИХ ПЛАТЕЖІВ

Нині розвиток сучасних платежів, що базуються на застосуванні фінансових технологій, спростили споживачам здійснення покупок. Це створює можливості доступу клієнтів до товарів та оплати за них у будь-якій частині світу. У результаті обсяги цифрової комерції зростають від 10% до 20% в рік, а обсяги торгівлі у магазинах залишаються незмінними або навіть скорочуються на деяких ринках до 5% [1]. Зазначене обумовлює збільшення чисельності споживачів альтернативних платіжних послуг. Так, користувачами альтернативних платіжних послуг є понад 130 млн чоловік у понад 200 країнах світу [2]. Підґрунтям для розвитку платіжних послуг в умовах цифрової економіки є ідентичність, безпека та довіра.

У світовій практиці виділяють такі основні альтернативні способи платежів як банківські перекази у режимі реального часу, пряме дебітування, електронні гаманці, мобільні платежі, схеми місцевих карт, е-рахунки, криптовалюти та інші нові технології [3]. Розвиток альтернативних платіжних послуг, з одного боку, створює можливості для здорової конкуренції на платіжному ринку, а іншого боку, несе певні загрози, що полягають, перш за все, у здійсненні шахрайських дій. Шахрайство нині залишається однією з основних проблем альтернативних платіжних послуг. Оскільки боротьба з кіберзлочинцями є реальною і постійною, технології, такі як токенізація, біометрія, штучний інтелект допомагають ідентифікації клієнтів, безпечності транзакцій та мінімізації збитків від шахрайства. Підґрунтям токенізації є система шифрування даних, в якій інформація міститься в токенах, які є цифровими ідентифікаторами, що сприяють захисту персональних даних та інформації про транзакції.

За даними досліджень, проведених на замовлення *Visa* та *Populas*, дві третини європейців готові використовувати біометричні методи для безпечних платежів. *Business Insider* прогнозує, що до

2021 р. 99% американських смартфонів будуть включені до біометрії [4]. Перевагами застосування біометрії при здійсненні платежів є забезпечення безпечності трансакцій, їх спрощення та підвищення їх ефективності, що полягає у зниженні витрат на адміністрування паролів. Це стосується втрат часу на пошук загублених токенів або намагання запам'ятати паролі.

Водночас зростає роль штучного інтелекту у сфері платіжних послуг. Для вирішення простих питань при здійсненні платежів, зокрема здійснення сповіщень, споживачі віддають перевагу автоматизації на відміну від складних ситуацій, які вимагають живого втручання. Результати досліджень, проведених у США у вересні 2017 р., засвідчують, що 45% респондентів фактично використовували віртуального помічника, чатбот або іншу систему штучного інтелекту для здійснення платежу, 45% не використовували, а 10% респондентів не змогли визначитися із відповіддю [5]. В умовах перманентного зростання обсягів електронної комерції, технологія машинного навчання, підґрунтям якої є штучний інтелект, сприяє виявленню шахрайства, що зменшує витрати на відкликання платежів. У дослідженні LexisNexis було встановлено, що кожен долар втрат від шахрайства у 2016 р. коштував продавцям 2,40 дол. США за відкликання платежів, зборів та заміни товарів [6].

Потужний вплив на підвищення безпеки цифрових платежів має Директива Європейського Союзу щодо платіжних послуг (*PSD2*), що набула чинності з 13 січня 2018 р. Вона стала підґрунтям для формування інноваційного європейського платіжного ландшафту шляхом припинення монополії банків у сфері платіжних послуг. Директива *PSD2* відкриває ринок електронних платежів новим, інноваційним компаніям і компаніям, орієнтованим на клієнта.

Таким чином, з метою підвищення безпеки здійснення платежів фінансові технології мають гармонійно поєднуватися із встановленням жорстких регулятивних вимог до оферентів платіжних послуг.

Література

1. Rinderer M. The role of payment acceptance in driving ecommerce growth strategies URL: http://www.thepaypers.com/expert-opinion/the-role-of-payment-acceptance-in-driving-ecommerce-growth-strategies/767633?utm_campaign=20170116-automatic-newsletter&utm_medium=email&utm_source=newsletter&utm_content=

2. Fraud challenges in global expansion – Lessons from Travian Games
URL: https://www.thepaypers.com/interviews/fraud-challenges-in-global-expansion-lessons-from-travian-games/770848-38?utm_campaign=20171115-automatic-newsletter&utm_medium=email&utm_source=newsletter&utm_content=
3. Волосович С.В. Альтернативні платіжні послуги у розвитку електронної комерції [Електронний ресурс]. – [Режим доступу] : http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovi_Vydannya/Docs/2017.11.02-03_ZbirnikKonf.pdf
4. Brown Ch. How biometrics will impact payments. URL: <https://due.com/blog/how-will-biometrics-impact-payments/>
5. The growing role of artificial intelligence in consumer payments URL: https://www.interactions.com/wp-content/uploads/2017/11/INT_WP_AIandConsumerPayments_11-28-17.pdf
6. Faden M. Machine learning Helps Payment Services Detect Fraud URL: <https://www.americanexpress.com/us/content/foreign-exchange/articles/payment-services-fraud-detection-using-AI/>

Гнатченко Д.Д.,
асистент,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ У ФІНАНСОВИХ УСТАНОВАХ

Сучасна інформатизація суспільства сприяє швидкому збільшенню масивів інформації, проте ефективно використовувати її можуть лише ті установи, що вчасно реагують на зміни та впроваджують новітні інформаційні технології в своїй діяльності. Тому виникає потреба у розробленні та побудови нової документально-комунікаційної системи з використанням сучасних інформаційних технологій. Основним інструментом для побудови новітнього комплексу документації є впровадження систем електронного документообігу, яка може зовсім змінити його схему в установі та значно підвищити ефективність її діяльності. У зв'язку з цим питання впровадження систем електронного документообігу в діяльності фінансових установ є актуальною.

Питанням дослідження декотрих аспектів організації електронного документообігу на підприємствах присвячені праці науковців

таких, як Антонов В.М., Безверхий К.В. [1], Гаркуша С.А. [2], Корбутяк В.І. [3], Новицький А.М., Писаревська Т.А., Плешакова-Боровинська М. [4], Яловий Г.К., та ін., що розкривають, в основному, загальнотеоретичні аспекти автоматизованої обробки інформації. Однак, незважаючи на значну кількість досліджень, питання встановлення вимог і підходів до організації електронного документообігу в фінансових установах відповідно до сучасних тенденцій розвитку технологій, потребує детальнішого дослідження.

В своїх дослідженнях науковець В.І. Корбутяк зазначає, що саме автоматизація роботи з документами як складова частина запровадження електронного документообороту має найважливіше значення для підвищення ефективності діяльності окремих установ [3]. Варто погодитись з думкою автора, оскільки в умовах сьогодення саме впровадження новітніх інформаційних технологій веде до підвищення ефективності діяльності установ.

Найбільш точні аргументи, що відповідають сучасним тенденціям розвитку технологій та вимогам установ наводять науковці М. Плешакова-Боровинська [4] та К.В. Безверхий [1] які в своїх роботах зазначають, що використання систем електронного документообігу дасть можливість підприємству оптимізувати його документообіг та скоротити як витрати часу, так і матеріальні витрати на забезпечення процесу документообігу підприємства в цілому.

Головне завдання електронного документообігу полягає у підвищенні ефективності та якості роботи фінансових установ за рахунок впровадження системи електронного руху документів та контролю за їх використанням.

Електронний документообіг насамперед пов'язаний з побудовою єдиного інформаційного середовища фінансових установ. Тому система має бути впроваджена на всіх робочих місцях, пов'язаних зі створенням, редагуванням, зберіганням інформації та роботою з документацією, в іншому випадку – ефективність від її використання буде мінімальною.

Важливою характеристикою є оцінка економічного ефекту від впровадження систем електронного документообігу установ [2]. Якісні показники дають змогу визначити вплив впровадження системи електронного документообігу на трудову діяльність персоналу, підвищення точності розрахунків, упорядкування системи обліку та контроль за документацією фінансових установ. Розрахунок економічного ефекту, визначення її вартісних і трудових показників та ґрунтується на зіставленні порівняльних величин. Показники еконо-

мічної ефективності дають можливість оцінити вплив впровадження системи електронного документообігу в фінансових установах.

Отже, сучасна та налагоджена організація документообігу підвищує діяльність фінансових установ і виводить їх на якісно інший рівень. Система електронного документообігу – ефективне рішення для автоматизації управління документами та інформацією, впровадивши якої дозволяє отримати інструмент для підвищення ефективності роботи фінансових установ за рахунок скорочення часу на обробку та пошук документів, обговорення, узгодження та контроль за їх використанням та виконанням.

Література

1. Безверхий К.В. Організація та методика електронного документообігу на підприємстві: стан та перспективи розвитку / К.В. Безверхий // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – Х., 2013. – Вип. 1(2). – С. 16–25.
2. Гаркуша С.А. Організація внутрішнього електронного документообігу підприємства / С.А. Гаркуша // Вісник Сумського національного аграрного університету: Сер. «Економіка та менеджмент» – С., 2015.
3. Корбутяк В.І. Електронний документообіг та ефективність роботи органів державної / В.І. Корбутяк // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. – 2013. – Вип. 1. – С. 69–76.
4. Плешакова-Боровинська М. Системи електронного документообігу в діяльності промислових підприємств / М. Плешакова-Боровинська // Вісник Книжкової палати. – Київ, 2012. – № 7. – С. 35–38.

Гордієнко Т.М.,

к.е.н., доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

ВПЛИВ ФІНТЕХ НА РОЗВИТОК РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Контамінація цифрових технологій та фінансових послуг обумовила появу нового явища, яке отримало назву фінансові технології або ФінТех. Діяльність ФінТех компаній пов'язана з розробкою інноваційних рішень або додатків до продуктів, процесів і бізнес-

моделей надання й просування фінансових послуг, створенням технологій нового покоління у сфері розрахунків, P2P транзакцій, альтернативних кредитів та крипто-валют. Активне проникнення фінансових технологій у різні сфери банківського та парабанківського бізнесу обумовило зміну траєкторії розвитку ринку фінансових послуг, відкривши нові можливості і, в той же час, спровокувавши виклики для ретроградних концепцій ведення бізнесу.

Протягом останніх роки ФінТех індустрія продемонструвала галопуючі темпи розвитку. За даними Форбс глобальні інвестиції у фінансові технології з 2008 по 2014 зросли більш ніж втричі – з 930 млн до 12 млрд доларів, а з 2014 по 2017 рік подвоїлись і досягли 27,4 млрд доларів [1, 2]. Дослідження, проведені Pricewaterhouse Coopers, виявили, що до кінця 2020 року ФінТех може завоювати 28% ринку банківських та платіжних послуг і до 22% ринку страхування, управління активами і капіталом [3]. При цьому, в процесі подальших опитувань британські фінансові установи висловили занепокоєння, що зазначені тенденції можуть призвести до втрати ними 40% прибутку. За прогнозами Citigroup, у зв'язку з розвитком ФінТеху до 2025 року банкам доведеться скоротити чисельність персоналу приблизно на 30% в порівнянні з 2015 роком [4].

Інтерес до ФінТех компаній обумовлюється їх характерними рисами та перевагами. Виявляючи слабкі місця банків та інших класичних фінансових установ ФінТех компанії пропонують клієнтам поліпшені послуги та оригінальні рішення, акцентуючи увагу на їх простоті, високій швидкості, прозорості та доступності. До того ж, продукти ФінТех компаній дозволяють знизити ризики шахрайства і сприяють раціоналізації фінансової поведінки споживачів.

Динамічний розвиток ФінТех галузі не міг не заторгнути ринок фінансових послуг України. Згідно з даними звіту «ФінТех в Україні», підготованого інноваційним парком UNIT.City за підтримки Проекту USAID «Трансформація фінансового сектору», в Україні існує понад 80 ФінТех компаній, з яких 84% вже ведуть операційну діяльність, і 16% залишаються на стадії формування. Активне створення нових стартапів у ФінТех галузі в Україні відбулося з початку 2015, зокрема 60% існуючих компаній було засновано саме за останні три роки [5].

Серед особливостей вітчизняного ФінТех ринку варто звернути увагу на такі:

- засновниками ФінТех стартапів є переважно фізичні особи з досвідом роботи в ІТ-сфері (65%) та фінансах (30%), при цьому 70% топ-менеджерів складають колишні співробітники банків, зокрема Приватбанку, ПУМБ, Райффайзен Банку Аваль, Альфа-Банку;

- переважна більшість ФінТех-провайдерів (56%) займаються ринковим сегментом платежів між юридичними особами (B2B), з яких 37,5% націлені на обслуговування підприємств малого та середнього бізнесу, а 62,5% – на великих корпоративних клієнтів;
- основним джерелом доходів ФінТех компаній є різні види комісій (71,5%);
- ФінТех компанії мають обмежений доступ до капіталу та альтернативних джерел фінансування – 45% з них фінансується за рахунок коштів засновників, 49% – коштів зовнішніх інвесторів, і лише 5% – капіталізації прибутків.

Незважаючи на те, що вітчизняна індустрія ФінТех знаходиться у зародковому стані, вона вже чинить істотний вплив на фінансову екосистему України. Оскільки ФінТех продукти допомагають покращити ефективність фінансових послуг, безкоштовно забезпечують споживачів фінансових послуг необхідною інформацією і аналітичними матеріалами та сприяють фінансовій інклюзивності, в умовах зростання недовіри до банківської системи, яка для українського фінансового ринку є основоположною, активізуються процеси дерінтермедіації. Дерінтермедіація передбачає виключення фінансових посередників з угод між позичальниками і кредиторами або покупцями і продавцями фінансових інструментів, що призводить до скорочення доходів фінансових інститутів як від надання основних посередницьких, так і додаткових (інформаційних, консультаційних, аналітичних) послуг. Зарубіжний досвід свідчить, що такі кон'юнктурні зміни призводять до переорієнтації фінансових установ від обслуговування клієнтів до інвестиційної діяльності на фондовому ринку. Враховуючи існуючі проблеми українського ринку цінних паперів та необхідність розширеного фінансування ФінТех стартапів, перспективним напрямом розвитку ринку фінансових послуг вбачається просування проектів, які базуються на колаборації банків та парабанківських фінансових установ з ФінТех-провайдерами.

Література

1. Sharf S. The Fintech 50: The Complete List 2015 [Electronic resource] – Access mode: <https://www.forbes.com/sites/samanthasharf/2015/12/09/the-fintech-50-the-complete-list/2/#7f58ac4b7f47>
2. Novack J. The Forbes Fintech 50 for 2018 [Electronic resource] – Access mode: <https://www.forbes.com/sites/janetnovack/2018/02/13/the-forbes-fintech-50-for-2018/#2ab037125582>

3. Global FinTech Report «Blurred lines: How FinTech is shaping Financial Services», PwC, March 2016 [Electronic resource] – Access mode: <https://www.pwc.de/de/newsletter/finanzdienstleistung/assets/insurance-inside-ausgabe-4-maerz-2016.pdf>
4. Паперник С. FinTech в Україні: чому потрібно розвивати ринок фінансових технологій? [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://evris.law/uk/stattja-fintech-v-ukraini-chomu-potribno-rozvivati-rinok-finansovih-tehnologij/>
5. ФінТех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf

Косарєв Т.В.,
аспірант,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

ЕЛЕМЕНТИ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ У ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

У зв'язку з розвитком в Україні систем електронного урядування державні послуги виходять на новий рівень розвитку, перетворюючись на електронні державні послуги, що надаються за допомогою сучасних телекомунікаційних та інформаційних технологій (наприклад веб-порталів). Надання державних послуг в електронній формі скорочує час на надання самої послуги, а також значно покращує імідж державних органів в усьому суспільстві. Очевидно, що скорочення витрат населення та бізнесу на здійснення взаємодії з державними органами в масштабах цілої країни відкриває великі резерви для продуктивної роботи і підвищення податкових зборів. При цьому зниження залежності від людського фактора веде до зниження рівня корупції у цілому

Варто звернути увагу на один із основних компонентів електронного урядування: уряд – бізнес – Government to business (G2B). Цей компонент G2B в основному орієнтований на оподаткування (e-taxes) і передбачає отримання різноманітних послуг, що орієнтовані на бізнес, у тому числі подачу декларацій, оплату податків, отримання дозвільних документів, ліцензій [1]. Підґрунтям реалізації G2B є стандарти для електронних транзакцій, безпечний механізм оплати та інфраструктури відкритих ключів.

Так, на сьогодні веб-сайт ДФС України надає можливість завантажувати електронні форми документів, відправляти звітні документи, податкові та митні декларації в електронному вигляді з використанням електронного цифрового підпису (ЕЦП), який безкоштовно надається акредитованим центром сертифікації ключів Міністерства доходів і зборів.

Для громадян та юридичних осіб доступними є такі електронні сервіси, які працюють он-лайн [2]:

- *електронний кабінет платника податків* – за допомогою даного сервісу платник податків має змогу підготувати, заповнити та надіслати податкову звітність в електронному вигляді; переглядати дані про стан розрахунків з бюджетом (картки особових рахунків);
- *реєстр платників ПДВ* – сервіс надає можливість отримати дані про платників податків;
- *декларування он-лайн* – сервіс надає змогу заповнити декларацію про майновий стан і доходи, яку подають до податкових органів фізичні особи – підприємці та громадяни;
- *електронна митниця* – сервіс дозволяє надавати електроні митні декларації он-лайн з використанням електронного цифрового підпису;
- *Пульс* – головний принцип роботи сервісу «Пульс» – зворотній зв'язок та оперативне вирішення проблемних питань платників податків;
- *анульовані свідоцтва платників ПДВ* – за допомогою цього сервісу можна впевнитись в тому, що свідоцтво платника єдиного податку не анульовано;
- *а також: адреси масової реєстрації платників податків, перевірка свідоцтва платника єдиного податку, «дізнайся більше про свого бізнес-партнера», Єдина база податкових знань та електронна реєстрація підприємств.*

Державною фіскальною службою України затверджено десятки різних протоколів щодо обміну інформацією державних інформаційних ресурсів в електронній формі з іншими центральними органами виконавчої влади. Також подібні правила для власних потреб електронної взаємодії встановлені Міністерством соціальної політики України, Державною казначейською службою тощо.

У загальній системі електронного урядування електронний документообіг, який здійснюється в податкових та митних органах став обов'язковим елементом інформаційної інфраструктури. За допомогою електронного документообігу в органах ДФС України на сучасному етапі вирішуються завдання внутрішнього управління,

міжвідомчої взаємодії та взаємодії з платниками податків. Із завданнями, які стоять перед податковими та митними органами щодо забезпечення ефективного використання інформації та сприянні в створенні електронного урядування, можна впоратись, якщо всі компоненти управління базуватимуться на системі електронного документообігу. Зважаючи на це, в Україні здійснюється поступове впровадження загальної системи електронного урядування, відбувається перейняття передового досвіду європейських країн в цій сфері.

Електронне урядування є не просто технологічним рішенням, а інноваційною концепцією управління державою, важелем масштабного перетворення суспільства. Основою відповідних перетворень є готовність держави, громадян використовувати можливості інформаційних технологій, оцінити їх переваги, знаходити їх нові сфери застосування безпосередньо для свого життя, бізнесу, громадської та наукової діяльності, навчання тощо. Цей процес має ініціюватися спільно трьома секторами – державним, громадським і бізнесовим.

Література

1. The European eGovernment Action Plan 2011–2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0743:FIN:EN:PDF>.
2. Державна фіскальна служба України. Офіційний портал – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/>

Кравчук І.С.,

к.е.н., доцент,

Тернопільський національний економічний університет,

м. Тернопіль

РОЗВИТОК DLT НА РИНКУ ОБІГОВИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Технології розподілених баз даних (distributed ledger technologies, DLT) стали предметом досліджень економічного середовища після їх застосування у вигляді технологій блокчейну (blockchain) для емісії та обігу криптовалют, перш за все біткойнів у 2009 р. Про зростання уваги до цих питань свідчать опубліковані нещодавно документи інституцій регуляторного середовища як в міжнародному, так і в європейському вимірі – Європейського

управління з цінних паперів і ринків (ESMA) [1], Європейського центрального банку (ЄЦБ) [2], Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO) [3]. Крім того, на рівні фінансових установ розширюється співпраця щодо застосування DLT на ринках капіталу. У 2014 р. створено фінтех-компанію R3, до складу консорціуму з організації діяльності якої входять більше 70 провідних фінансових інституцій світу. У 2016 р. R3 представила систему Corda, яка є різновидом розподілених баз даних для використання на фінансовому ринку. У 2015 р. розпочато проект Hyperledger щодо співпраці із питань застосування технології блокчейн. Учасниками цього проекту є провідні фінансові інституції світу, ринкові оператори, установи пост-торгівельної інфраструктури, провідні фірми ІТ-сектору, фінтех-компанії. Навесні 2017р. представники Hyperledger представили демо-версію DLT-платформи Sawtooth Lake для торгівлі облігаціями. Близько 40 фінансових інституцій та інфраструктурних учасників ринку створили групу PTDL Group (Post-Trade Distributed Ledger Group) для співпраці та поширення досвіду з використання технологій розподілених баз даних при обслуговуванні фінансових трансакцій. Щодо досліджень розвитку цієї сфери в 2016 р. Австралійська фондова біржа спільно зі стартапом Digital Asset Holdings запустили проект CHES (clearing and settlement processes of cash equities). Barclays з 2016 р. реалізує проект щодо впровадження торгівлі деривативами на основі DLT.

Прикладами застосування DLT на ринку ОФІ є вже здійснена емісія крипто-бондів компанією Overstock.com через її дочірню фінтех-структуру T0 в липні 2015 р., реалізація NASDAQ проекту LINQ (2015 р.) – блокчейн-платформи для управління записами власності в період емісій акції приватними компаніями [3, с. 53].

Мультиплікація DLT на ринках обігових фінансових інструментів до рівня масового застосування прогнозується згідно досліджень учасників фінансової індустрії у строки до 2021-2025 рр. [4] або й більше 10 років [5, с. 19].

Розвиваються і технології, які є конкурентами DLT, з метою подолання їх недоліків щодо безпеки і використання енергії. Зокрема, в 2015 р. група спеціалістів з фундації ІОТА розробили рішення *tangle*, що базується на технології DAG (Directed Acyclic Graph), яка складається не з блоків, а вузлів. Трансакції в DAG є безкоштовні, незалежно від кількості переданих даних, оскільки в *tangle* немає, як в блокчейн, майнерів (miners), які верифікують трансакцію і отримують винагороду за виконану роботу. В *tangle* кожна особа, яка здійснює

транзакцію, верифікує дві випадково вибрані попередні операції, створюючи наступний вузол системи [6].

На основі праць ESMA [1], ECB [2], А. Пінни (A. Pinna) та В. Руттенберга (W. Ruttenberg) [7] можна виокремити наступні сценарії розвитку ринкової інфраструктури на основі DLT: 1) кластерний – впровадження окремими професійними учасниками фінансової індустрії технологічних рішень на основі DLT при збереженні в цілому існуючої системи фінансової інфраструктури (призведе до ще більшої фрагментації, проблем з сумісністю систем тощо, що може посилити операційні ризики); 2) адаптивний – ключові складові інфраструктури впровадять DLT (підвищення технологічного рівня виконання фінансових транзакцій і модифікація структури учасників через інтеграцію виконання ряду послуг у розподіленій базі даних без потреби залучення деяких сервісних провайдерів, зокрема кастодіанів; ймовірно буде потрібна додаткова координуюча структура (наприклад, на рівні ЄС – Європейський центральний банк) для створення збалансованої нової системи); 3) новітньої архітектури – створення учасниками ринку спільно з фінтех-інституціями нових фінансово-інвестиційних платформ для реалізації транзакцій без використання послуг наявних установ пост-транзакційної інфраструктури (доволі важкий до реалізації через наявність значної кількості правових бар'єрів і регуляторних викликів).

Найбільш ймовірним варіантом розвитку подій є модифіковане поєднання першого і другого сценарію. Зокрема, головною передумовою успішної технологічної трансформації сектору є координація зусиль і реалізація спільних проектів за участі як представників емітентів, інвесторів, інфраструктури, так і регуляторних органів. Розробки на початкових стадіях тестуються при тісній взаємодії фінтех-компаній і фінансових інституцій, надалі на основі узгодження та координації з регуляторними органами адаптуються до використання як ринковими операторами, так і пост-транзакційною інфраструктурою. При успішному результаті фази тестування на рівні цілісних систем фінансової інфраструктури необхідне створення відповідного правового супроводження шляхом оновлення профільного законодавства для наступного переходу до фази експлуатації.

Література

1. The distributed ledger technology applied to securities markets. Discussion paper / ESMA. – 2016.
2. Distributed ledger technology // ECB. In Focus. – 2016. – № 1.

3. Research report on financial technologies (Fintech) / IOSCO. – 2017.
4. Global insight: blockchain in banking: disruptive threat or tool? /Morgan Stanley. – 2016.
5. Blockchain in capital markets / Oliver Wyman [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oliverwyman.com/content/dam/oliverwyman/global/en/2016/feb/BlockChain-In-Capital-Markets.pdf>.
6. Węsierska-Wieczorek M. Jest konkurent blockchain, który ma szansę zdobyć rynek / M. Węsierska-Wieczorek [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/rynki-finansowe/jest-konkurent-blockchaina-ktory-ma-szansę-zdobyc-rynek/>
7. Pinna A. Distributed ledger technologies in securities post-trading / A. Pinna, W. Ruttenberg // ECB Occasional Paper Series. – 2016. – № 172.

Нетребчук Л.О.,

ст. викладач,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

РЕГУЛЯТОРНІ ІНІЦІАТИВИ ТА ВИМОГИ ДО ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИФРОВИХ БАНКІВ

Останнім часом активно обговорюються питання доцільності створення в Україні цифрових банків. Такі банки з'явилися відносно нещодавно, проте стрімко розвиваються і знайшли, на відміну від України, чільне місце у фінансовій системі багатьох країн.

Одним з найважливіших факторів функціонування банків є сприятливе регуляторне середовище. Цифрові банки пропонують безліч переваг (легкість, доступність, швидкість, прозорість процесу транзакцій у вигляді блокчейнів), але не контролюються в сфері відмивання коштів та фінансування тероризму, тому є привабливими для злочинців. Через це регулятори прагнуть створити привабливе середовище розвитку фінансових інновацій та обмежити незаконну діяльність – впроваджені жорсткі вимоги відносно ідентифікації клієнтів (Know Your Customer) та нові правила податкової звітності Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA). Однак залишаються відкритими питання безпеки функціонування рахунків та дистанційної перевірки клієнта.

В таких країнах, як Великобританія, Сінгапур та Гонконг, розвиток цифрових проектів стимулює наявність регуляторного тест-

ового середовища (впровадження підходу «вчись тестуючи» або так званої «регуляторної пісочниці» («Regulatory Sandbox»)). [1].

У Великобританії у 2013 р. Банк Англії і Управління з регулювання фінансових ринків (FCA) модернізували систему видачі банківських ліцензій. Нововведення стосувалися двох сфер: процес акредитації компаній в якості банків і зміна підходу до регулювання діяльності банківських стартапів. Головна мета – усунення зайвих бар'єрів доступу на ринок банківських послуг при одночасному підвищенні вимог до потенційних учасників. Це послужило поштовхом до активного створення «цифрових» банків. Ліцензії як повністю «цифрових» отримали банки «Atom» і «Tandem», ліцензію з обмеженнями отримали банки «Monzo», «Starling». 9 травня 2016 р. було відкрито прийом заявок для участі в програмі зі створення «фінтех-пісочниць». «Пісочниця» працює як стартап для компаній, у яких ще немає банківської ліцензії, передбачена спрощена процедура отримання ліцензії, яка діє тільки на час тестового періоду. 17 червня 2016 р. Банк Англії запустив свій фінтех-акселератор з метою залучення провідних компаній в області розробки фінансових технологій для допомоги у впровадженні інновацій. [2]

У Франції з червня 2016 р. в Управлінні по фінансовим ринкам почав діяти спеціальний підрозділ з розвитку фінансових технологій (Fintech, Innovation and Competitiveness (FIC) division). В серпні 2015 р. Грошово-кредитне управління Сінгапуру створило управління – Групу з фінансових технологій та інновацій (Fintech and Innovation Group (FTIG)), на нього покладено відповідальність за політику в області регулювання та формування стратегій по стимулюванню використання технологій у фінансовій сфері, в т.ч. розробки «пісочниць». Центральний банк Малайзії 29 лютого 2016 р. також опублікував концепцію створення в країні «фінтех-пісочниць». [2]

Певні кроки в цій сфері здійснено і у окремих країн СНД. Так, 2 березня 2016 р. Національний банк Республіки Білорусь схвалив Стратегію розвитку цифрового банкінгу в Республіці Білорусь на 2016 – 2020 роки. Серед основних задач стратегії: створення та запровадження міжбанківської системи ідентифікації; розробка єдиних стандартів безпеки в області електронної взаємодії; розвиток платіжних агрегаторів; цифрова трансформація ринку фінансових послуг. У Казахстані розроблено проект державної програми «Цифровий Казахстан 2020», де передбачено напрям «фінансові технології».

В Україні «Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 року» передбачено впровадження цифрових технологій та безпаперових бізнес-процесів, використання новітніх

ІТ-технологій, спрощення діяльності учасників фінансового сектору, крім того розроблена «Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки». Проте, якщо закордонні цифрові банки для ведення своєї діяльності мають мати ліцензії для надання певних видів послуг, як філії класичних банків або у формі мобільного додатку, то в Україні інший механізм. Процедура створення банків в Україні передбачена Законом України «Про банки і банківську діяльність», згідно з яким банку не обов'язково мати філії або відділення, однак місце, яке є центральним відділенням, має бути. Мінімальний пакет послуг цифрового банку, як правило, включає клієнтський рахунок і можливість використовувати кошти для платежів. Тут виникає проблема, оскільки відкриття поточних рахунків на сьогодні є виключно банківською діяльністю, жодних «обмежених» ліцензій законодавством не передбачено. Тому проект, що передбачає ведення клієнтських рахунків, можливий тільки на базі класичного банку (приміром, існуючий в Україні Monobank функціонує на базі «Універсалбанку»). Обмеження є і відносно емісії платіжних карток та електронних грошей (їх емітентом згідно Закону України «Про платіжні системи та переказ грошей» та «Положення про електронні гроші в Україні» може бути тільки банк). На думку, А. Голода в Україні із всіх законодавчо встановлених видів платіжних інструментів найбільш вдало для цілей цифрового банку підходить електронний платіжний засіб у вигляді мобільного платіжного інструменту, реалізованого на програмній основі [3].

Таким чином, для запровадження роботи цифрового банку в Україні поки існують законодавчі перепони, проте помітне поступове проникнення діджиталізації в діяльність банків – створено Monobank, AltBank, Volt24; запущено процедуру електронної ідентифікації клієнтів Bank ID; в тестовому режимі працює Mobile ID (послуга операторів мобільного зв'язку, яка дозволяє здійснювати електронну ідентифікацію особистості для отримання різних електронних послуг), її повноцінний запуск очікується протягом 2018 р.; покращується середовище для підтримки фінтех-стартапів. Певні зміни відбулись і в законодавстві – дозволено підписання рахунків та угод електронним підписом; прийнято Закон «Про електронні довірчі послуги». Розвиток цифрових банків виявився набагато швидшим, ніж регулятивні та законодавчі зміни, тому зараз необхідно швидко розробити чіткий регулятивний механізм та стратегічні концепції їх функціонування.

Література

1. Звіт «Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог» //Проект USAID «Трансформація фінансового сектору» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf.
2. Обзор цифровой повестки в мире [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurasiancommission.org>.
3. Голод А. Цифрові банки в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jurblog.com.ua/2016/05/tsifrovi-banki-v-ukrayini/>.

Циганова Н.В.,

к.е.н., доцент,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана»,

м. Київ

ЕМІСІЯ КРИПТОВАЛЮТ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ РЕГУЛЮВАННЯ

Глобалізаційні процеси в умовах цифрової економіки спричиняють якісні зміни у сфері грошової емісії та обігу. Глобальна економіка і глобальні фінансові ринки потребують глобальних розрахунків і відповідних розрахункових одиниць. Технічне підґрунтя для цього створене поширенням інтернет-розрахунків та появою технології блокчейн. Однак поява на цій основі криптовалют відбулася за межами державного впливу і підкреслила вразливість державного емісійного механізму.

Характерною ознакою сучасних неповноцінних грошей і та систем їх обігу є їхня регульованість. Грошова одиниця виступає одним із символів держави і запорукою успішності національної економіки. Основою державної влади є емісійний механізм і податки. Тому поява криптовалют викликає у державних регуляторів зрозумілий шок: поза їхньою сферою контролю емітуються криптовалюти, які, у тому числі, використовуються для ухиляння від сплати податків. Також ризики, які вони генерують, та загрози втрати керуваності сфер відповідальності та фінансових основ діяльності держав не можуть не викликати занепокоєння регуляторів фінансових ринків.

Так очільниця Федеральної резервної системи США Джанет Йеллен назвала найбільш відому криптовалюту біткоїн надто ризикованим активом, який не можна вважати надійним засобом збереження вартості і «не може бути законним платіжним засобом» [1]. Проте

вона не вбачає у ньому можливості створення суттєвої загрози фінансовій стабільності в країні. Інший американський регулятор – Комісія з цінних паперів та бірж США не сформувала однозначного ставлення до біткоіна та інших криптовалют. Голова відомства Джей Клейтон зазначає, що Комісія визначається з позицією щодо необхідності регулювання криптовалют, законності їхньої емісії та потреби запровадження ліцензування ІСО, масштабів можливих втрат для інвесторів та потреби їх захисту тощо [2]. У заяві Голови Комісії визначено проблеми та ризики, пов'язані з криптовалютами, серед яких незахищеність інвесторів, недостатнє розкриття інформації, неконтрольований рух коштів, надмірний обсяг емісії тощо. У Заяві наголошується, що ІСО має ознаки шахрайських схем і закликає учасників ринку до уважності та обачливості.

Оскільки криптовалюти мають ряд суттєвих переваг, таких, як швидкість розрахунків, прозорість платежів тощо, деякі центральні банки, зокрема Банк Швейцарії, розглядають можливість введення їх до своєї фінансової системи. Голова Європейського центрального банку (ЄЦБ) таку можливість відхиляє, проте звертається до керівництва національних центральних банків щодо удосконалення платіжних систем з метою протистояння привабливості криптовалют. Увага акцентується на забезпеченні можливості здійснювати транзакції миттєво та цілодобово [3]. У цілому ж Маріо Драгі вважає, що у ЄЦБ немає достатніх повноважень для регулювання криптовалют.

Голова Центрального банку Австрії та член Ради керуючих ЄЦБ Евальд Новотни вважає, що операції з криптовалютами підлягають регулюванню, зокрема їх учасники мають бути ідентифіковані і сплачувати податки (податок на додану вартість) [4]. На його думку, криптовалюти не несуть значної загрози для стійкості світової фінансової системи, проте можуть бути використані у схемах відмивання брудних коштів. Щодо оподаткування операцій з криптовалютами, то перші кроки держрегуляторами вже зроблені. Президент США підписав законопроект, відповідно до якого з 01.01.2018 р. трейдери мають сплачувати податки з операцій з криптовалютами [5].

В Україні ж ще не визначилися остаточно ні зі статусом криптовалют, ні з концепцією їхнього регулювання. І це при тому, що наша держава посідає четверте місце у світі за показником співвідношення обсягів ринку біткоіна до ВВП і може понести значні втрати у разі його обвалу.

Ряд центральних банків, вбачаючи суттєві ризики та загрози операцій з криптовалютами, почати застосовувати обмеження у цій сфері. Оскільки значний обсяг операцій з криптовалютами здійсню-

ються в Китаї (близько 80% транзакцій), регулятори саме цієї країни висловлюють серйозну стурбованість пов'язаними з ними ризиками. Ще на початку вересня 2017 р. ряд урядових структур на чолі з НБК оголосили ІСО незаконним методом фінансування, а згодом криптовалютним біржам було заборонено обслуговувати торги криптовалют в парах з фіатними грошима та залучати нових клієнтів.

Позиція інших країн прямо протилежна: вони працюють над створенням власних криптовалют (Венесуела, Турція, Російська Федерація та ін.) і прагнуть вирішити при цьому ряд внутрішніх проблем та покращити економічне становище. Популярність криптовалют посилюється специфікою посткризового регулювання центральних банків, спрямованого на «розігрів» економіки шляхом нарощування пропозиції грошей. Однак у разі несприйняття реальним сектором приросту грошової маси надлишок пропозиції залишається на фінансових ринках і спрямовується у найбільш привабливі його сегменти, де формуються фінансові бульбашки.

США, країни Європи, Японія, Австралія та ряд інших країн активно працюють над формуванням правових засад функціонування криптовалют. Проте це глобальна проблема і повинна вирішуватися на глобальному рівні. Недостатня кооперація і співпраця держрегуляторів при вирішенні глобальних проблем може знижувати ефективність прийнятих рішень.

Література

1. Fed chair calls bitcoin «highly speculative» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://money.cnn.com/2017/12/13/investing/bitcoin-janet-yellen-federal-reserve/index.html?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+rss%2Fmoney_latest+%28CNNMoney%3A+Latest+News%29.
2. Statement on Cryptocurrencies and Initial Coin Offerings [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.sec.gov/news/public-statement/statement-clayton-2017-12-11>.
3. ECB tells banks to embrace instant payments to beat Bitcoin [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.reuters.com/article/us-ecb-bitcoin-mersch/ecb-tells-banks-to-embrace-instant-payments-to-beat-bitcoin-idUSKBN1DU110>.
4. ECB governor calls for tax, regulation on bitcoin [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dailymail.co.uk/wires/afp/article-5231041/ECB-governor-calls-tax-regulation-bitcoin.html>
5. Сделки с криптовалютами в США будут облагаться налогами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://finance.bigmir.net/news/89225-Sdelki-s-kriptovalutami-v-SShA-bydyt-oblagatsya-nalogami>

СЕКЦІЯ 5. ЗАХИСТ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Аванесова І.А.,

к.е.н., доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

КУЛЬТУРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Дефініція «культура інформаційної безпеки» є новітньою термінологією в сфері захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг. Вочевидь названа дефініція має складену структуру із двох окремих понять: «культура» та «інформаційна безпека», що потребує уточнення для розуміння культури інформаційної безпеки споживачів фінансових послуг.

Поняття «культура» розуміється як ідентифікація повсякденного та загального сприйняття життя [1]. В повсякденному житті слово «культура» зазвичай вживається стосовно митців, скульпторів, також відносно літератури, театру, музики та інших продуктів інтелектуальної діяльності людей, таких як архітектура, дизайн та, навіть, мода. Загальне сприйняття життя надає більш повну дефініцію «культури», як не тільки культурну продукцію та індустрію, але, також, цінності та ідеї, що обумовлюють здатність до життя. Відтак, культура – це правила розуміння через які ми орієнтуємо себе в світі, але це, також, – шлях розуміння, пояснення та передбачення індивідуальної та спільної поведінки, отже важіль зміни поведінки. Інформаційна безпека визначена основним Законом України – Конституцією України [2] як справа всього українського народу та одна з найважливіших функцій держави. Отже, дефініція «культура інформаційної безпеки» розуміється як важіль зміни індивідуальної та спільної поведінки за вектором інформаційного убезпечення, що досягається постійною високою моральністю всіх суб'єктів інформатизації.

Відтак, культура інформаційної безпеки споживачів фінансових послуг є ніщо інше, як важіль зміни індивідуальної та спільної поведінки за вектором інформаційного убезпечення функціонування безперервного обігу фінансових активів з урахуванням досягнення прийняттого рівня прибутковості та дотримання граничного рівня

ризиком суб'єктами фінансових послуг. Об'єктом культури інформаційної безпеки споживачів фінансових послуг є індивідуальна та спільна поведінка суб'єктів фінансових послуг. Предметом культури інформаційної безпеки споживачів фінансових послуг є інформаційне забезпечення, що досягається постійною високою моральністю всіх суб'єктів інформатизації фінансових послуг.

Важливо, що культура інформаційної безпеки споживачів фінансових послуг та інформаційні технології є двома постулатами, дволінійною основою, інформаційної безпеки споживачів фінансових послуг як складової системи захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг.

Формування культури інформаційної безпеки споживачів фінансових послуг, на сучасному етапі становлення системи захисту прав та інтересів таких споживачів, здійснюється в наступних напрямках: надання споживачам права отримати послуги електронного цифрового підпису [3], розвиток електронної демократії із врахуванням «демократичних, гуманістичних, соціальних, етичних та культурних цінностей суспільства» [4], «набуття громадянами цифрових компетенцій, використання та споживання цифрових технологій» [5].

Принципи культури інформаційної безпеки споживачів фінансових послуг сформульовані автором на основі восьми принципів цифровізації, тобто створення кіберфізичного простору, у Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [5]. Принцип 1. – забезпечення кожному споживачу фінансових послуг рівний доступ до таких послуг, інформації та знань у сфері цифрових технологій у фінансових послугах. Принцип 2. – створення переваг у повсякденному житті споживачів фінансових послуг через підвищення культури та гарантування безпеки таких послуг. Принцип 3. – перетворення існуючої сфери надання фінансових послуг у нову цінність та якість для зручності використання таких послуг споживачами. Принцип 4. – сприяння соціальному, культурному та економічному розвитку споживачів фінансових послуг. Принцип 5. – інтеграція споживачів фінансових послуг у міжнародну, європейську інфраструктуру таких послуг через свідоме та повноцінне впровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Принцип 6. – стандартизація (формалізація) фінансових послуг як основа цифровізації. Принцип 7. – підвищення рівня довіри та безпеки споживачів фінансових послуг. Принцип 8. – формування потреби споживачів фінансових послуг у використанні ними цифрових технологій.

Література

1. Cultures and identities in Europe / European University Institute (EUI). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.futurelearn.com/courses/culture-identity-europe/2/todo/24555>.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Регламент роботи Засвідчувального центру Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0553500-14/paran12#n12>.
4. Концепція розвитку електронної демократії в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80/paran154#n154>.
5. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80/print>.

Жураховська Л.В.,

к.е.н., МВА, доцент,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУПРОВОДЖЕННЯ ДЕПОЗИТАРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ: ЗАХИСТ ПРАВ ІНВЕСТИТОРІВ

Питанням депозитарної діяльності в Україні та її прозорості для інвесторів приділяється велика увага з боку міжнародних фінансових інститутів, регуляторів та експертів ринку. Причиною такої уваги є те, що депозитарна система України – це:

- невідмінний елемент організації ринку цінних паперів;
- гарант ефективного та прозорого обігу цінних паперів;
- відіграє винятково важливу роль на ринку цінних паперів, особливо в питаннях переходу прав власності на цінні папери, і, відповідно, у захисті прав інвесторів на фондовому ринку України.

Згідно Закону України «Про депозитарну систему України», в Україні можуть провадитися такі види депозитарної діяльності [1]:

- 1) депозитарна діяльність Центрального депозитарію;

- 2) депозитарна діяльність Національного банку України;
- 3) депозитарна діяльність депозитарної установи;
- 4) діяльність із зберігання активів інститутів спільного інвестування;
- 5) діяльність із зберігання активів пенсійних фондів.

Мета нашого дослідження – проаналізувати, наскільки організаційно-інформаційного забезпечення депозитарної діяльності банку відповідає вимогам до захисту прав інвесторів на фондовому ринку України, наскільки інформація щодо депозитарної установи є доступною та прозорою для споживачів цих фінансових послуг.

Найбільшу складність у проведенні аналізу викликала відсутність обґрунтованих даних щодо депозитарної діяльності банку. Саме тому у своєму дослідженні ми використали експертний аналіз. Так, з точки зору нашого провідного експерта, директора з депозитарної діяльності, зам. директора ФК «Зеніт», випускниці КНТЕУ Олени Єрко, для клієнтів депозитарної установи (ДУ) конче важливим є аналіз та моніторинг її інвестиційного портфелю, оскільки, зважаючи на пруденційні нормативи діяльності ДУ, це значно знижує ризик діяльності як депозитарної установи, так і її клієнтів. Відповідно до «Положення щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та вимог до системи управління ризиками», професійні учасники ринку цінних паперів, що здійснюють депозитарну та клірингову діяльність, проводять розрахунок пруденційних нормативів та щомісячно подають до Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку довідку про дотримання пруденційних нормативів [2]. Для вимірювання та оцінки ризиків у своїй діяльності депозитарні установи використовують такі показники: 1) норматив достатності власних коштів; 2) коефіцієнт покриття операційного ризику.

Опираючись на результати експертного аналізу, ми дослідили депозитарну діяльність банку ПАТ «ПУМБ» щодо її транспарентності та безпеки для інвестора. Для проведення цього аналізу ми використовували виключно інформацію, що розкриває ПАТ «ПУМБ» на своєму сайті [3]. Ми дійшли висновку, що негативною тенденцією є те, що сума векселів банку за останні три роки має тенденцію до зростання. – Адже велика частка векселів в активах банку є небажаною для компаній, що здійснюють депозитарну діяльність. Це пов'язано з особливостями нормативного регулювання ризиків діяльності професійних учасників фондового ринку України. – Відповідно

до «Положення щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та вимог до системи управління ризиками», при розрахунку регулятивного капіталу розмір капіталу першого рівня зменшується на суму векселів придбаних та одержаних, якщо цінні папери векселедавця не перебувають у біржовому реєстрі принаймні однієї з фондових бірж, та векселів, виданих фізичними особами [3].

Ми повинні підкреслити, що у ході дослідження показників депозитарних операцій банку ПАТ «ПУМБ» у нас виникли значні проблеми з отриманням фактичної інформації щодо показників з депозитарної діяльності. На наш офіційний запит до ПАТ «ПУМБ» щодо отримання цієї інформації, банк надіслав лише посилання на офіційний сайт, де розкриваються види депозитарних послуг, що надаються цією фінансово-кредитною установою. Наявність порушень з розкриття інформації професійними учасниками фондового ринку України підтвердив голова НКЦПФР Тимур Хромаєв у своєму виступі на міжнародному круглому столі «Регулювання ринків фінансових послуг в умовах глобальних дисбалансів», що організувала кафедра банківської справи КНТЕУ [4].

Література

1. Про депозитарну систему України: Закон України від 13.04.2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>
2. Положення щодо пруденційних нормативів професійної діяльності на фондовому ринку та вимог до системи управління ризиками: Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 01.10.15 р. № 1597, зареєстроване в Міністерстві юстиції України 28 жовтня 2015 р. за №1311/27756 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1311-15>
3. ПАТ «ПУМБ»: Офіційний вебсайт. Інформація щодо депозитарних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://retail.pumb.ua/service/deposit_products
4. Міжнародний круглий стіл «Регулювання ринків фінансових послуг в умовах глобальних дисбалансів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.knteu.kiev.ua/blog/read/?pid=14382&uk>

Котенко У. М.,
ст. викладач,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

МОЛОДЬ ЯК СПОЖИВАЧ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

У періоди фінансово-економічних криз будь-яка фінансова система скорочує як обсяги кредитування, так і його види. У першу чергу це стосується продуктів, що були орієнтовані на «потенційно проблемних» позичальників. До такої категорії відносяться молоді громадяни.

В Україні низка фінансових криз початку ХХІ ст. також призвела до згорання програм кредитування потреб молоді. Це – і зникнення відповідних видів банківських кредитів, і відсутність достатнього фінансування існуючих державних програм на підтримку молоді.

Поступове відновлення економічних процесів має позитивний вплив і на сферу кредитних відносин. Проте молодіжне кредитування не є пріоритетним напрямком і збільшення його обсягів найближчим часом малоімовірно.

Відповідно до діючого законодавства молодь – це громадяни віком від 14 до 35 років [1]. Проте для укладання кредитних угод особа повинна мати право нести повну матеріальну відповідальність (для покриття збитків у повному обсязі), а це право настає в Україні з 18 років. Отже, фінансові установи не надають прямих кредитів неповнолітнім особам. Однак вікові обмеження у кредитній дисципліні мають й інші причини.

Коло потреб у зазначеній соціально-демографічній групі населення є широким та збільшується з кожним роком життя. Джерела фінансування цих потреб на даному відрізку життя обмежені і певний час незначно залежать від самого споживача (кошти та заощадження батьків, стипендії, підробітки). Отже, є суттєвий дефіцит фінансового забезпечення зростаючих потреб найактивнішої демографічної групи населення.

Основні напрямки потреб молоді, що потребують фінансування: поточні витрати, придбання оргтехніки та предметів побуту, витрати на навчання, придбання автотранспорту, придбання власного житла тощо. Сучасна банківська система пропонує, як і раніше, нецільові споживчі кредити для розв'язання найпростіших фінансових проблем. Такі кредити є начебто доступними для молоді, проте – малоефективними (незначна сума, висока реальна ставка, нетривалий термін).

Кредити на більш вагомій цілі – фінансування навчання та придбання житла – супроводжуються значно суттєвішими вимогами до кредитоспроможності та відсутністю будь-яких пільг, що обумовлює незначну ймовірність їх отримання.

Кредити на навчання вітчизняні банки або не надають, або надають батькам майбутніх студентів, або надають особам віком понад 25 років (доцільно при отриманні другої освіти). Оскільки сьогодні статус «бюджетника» (особа, що навчається за державні кошти) не гарантує отримання стипендії, студентська молодь масово шукає підробіток. Це дозволяє підвищити рівень їх кредитоспроможності, проте для багатьох фінустанов віковий бар'єр залишається визначальним при цільовому кредитуванні. Отже, найбільш доступним залишається пільгове державне кредитування на навчання у вишах. Але і там є віковий ценз – претендувати на такий кредит може українець у віці до 28 років [2]. Є й інші найбільш вагомий обмеження (наприклад, дефіцит місцевого або державного бюджету).

Стосовно молодіжного іпотечного кредитування, то цей напрямок у сучасних умовах може існувати виключно за рахунок державного фінансування. Такі кредити пропонуються Державним фондом сприяння молодіжному житловому будівництву для молодих сімей та одиноких молодих громадян віком до 35 років включно.

Підвищена ризиковість кредитування молоді є об'єктивною. Це – матеріальна залежність від батьків; нестабільність та непрогнозованість обсягів джерел доходів; нестійкий соціально-психологічний статус; проблемність з працевлаштуванням тощо. Проте прискорення темпів громадського життя спричиняє підвищення ролі і значення молоді в суспільно-політичному, культурному та економічному житті. Це обумовлено мінливими соціальними умовами та здатністю молоді швидше адаптуватися до будь-яких змін. Сучасна молодь має потяг до більш якісної освіти, прагне якомога раніше отримати матеріальну незалежність, пізніше народжує дітей. Все це свідчить про активізацію економічної мотивації поведінки даної групи населення. Зважаючи на її чисельність (одна третина постійного населення України), держава повинна також активізувати свої дії щодо заохочення фінансової системи та відновлення кредитування потреб молоді.

Література

1. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 р. № 2998-ХІІ.
2. Порядок надання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти: Постанова КМУ від 16.06.2003 р. № 916.

Крегул Ю.І.,
к.ю.н., професор,
завідувач кафедри загальноправових дисциплін,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ,

Радченко О.Ю.
к.ю.н., помічник судді
Господарського суду Житомирської області,
м. Житомир

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Сьогодні питання охорони та захисту прав споживачів фінансових послуг у сучасному світі зайняли чільне місце і стали вже не просто юридичними чи комерційними, а внаслідок загальної глобалізації сучасної економіки, ці питання, вирішення яких вимагає стратегічних комплексних підходів, деталі більше стають загальнодержавними, а тому роль органів публічної адміністрації у забезпеченні захисту прав споживачів фінансових послуг за умов поглиблення ринкових перетворень зростає.

За сучасних суспільно-економічних потрясінь все більш очевидно стає необхідність комплексного наукового вивчення й аналізу правових засад, теорії та практики здійснення адміністративно-правового забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг, розроблення пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-структурної системи суб'єктів адміністративних відносин у сфері забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг та пошук нових шляхів оптимізації форм і методів у цій сфері.

Зазначимо також, що приведення нормативно-правової бази нашої держави у сфері забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг до міжнародних стандартів є одним із зобов'язань, взятих Україною перед Європейським Союзом. Одним із напрямів реалізації цих зобов'язань є формування належної системи державних органів, які б могли ефективно забезпечувати захист прав споживачів фінансових послуг.

Недостатній обсяг повноважень органів державної влади у сфері забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг, недосконалий правовий механізм співпраці та координації діяльності між органами, що здійснюють державне регулювання у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг, а також невідповідність нормативно-

правових актів, що регулюють зазначене питання сьогодення, призводять до неефективного здійснення органами державної влади своїх повноважень.

Вирішення низки зазначених проблем у значній мірі залежить від ефективності функціонування державних органів, що здійснюють адміністративно-правовий вплив у сфері забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг в Україні. Враховуючи, що наразі система органів, які здійснюють державне управління в споживчій сфері фінансових послуг в Україні є неефективною та бездіяльною, а тому потребує пошуку оптимальної моделі функціонування.

Досліджуючи означену проблему можемо виділити наступну систему суб'єктів забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг в залежності від їх функціонального наповнення. Перша група – це органи загальної компетенції, такі як Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство аграрної політики та продовольства України, центральні органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Друга група – суди, *а третя – це органи зі спеціальними повноваженнями щодо забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг, а саме Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Національний банк України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг та Антимонопольний комітет України.*

Ми вважаємо, що дану групу варто розглянути більш детально, так як повноваження державних органів цієї групи спрямовані саме для здійснення нагляду та контролю у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг.

Слід зазначити те, що Закон України «Про захист прав споживачів», який серед іншого передбачає здійснення захисту прав споживачів центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів [1].

Так, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 10.09.2014р. № 442 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» з метою оптимізації системи центральних органів виконавчої влади та відповідно до пунктів 9 і 9⁻¹ статті 116 Конституції України Кабінет Міністрів України постановив утворити Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів [2].

Разом з тим, державне регулювання діяльності з надання фінансових послуг споживачам здійснюється відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», де статтею 21 передбачено виключний перелік державних органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг залежно від сфер регулювання та інших законів України [3].

На нашу думку, викладене є наслідком відсутності комплексного науково розробленого підходу до побудови системи державних органів, які покликані забезпечувати захист прав споживачів фінансових послуг.

Висновок, система державних органів, на яких державою покладено повноваження щодо забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг є надзвичайно розгалуженою та потребує відповідних законодавчих змін, які полягають у належному законодавчому закріпленні їх правового становища, розмежуванні повноважень та врегулюванні взаємодії, а також, які зможуть посилити захист прав споживачів фінансових послуг, надати додаткові важелі впливу для органів публічного адміністрування у сфері захисту прав споживачів фінансових послуг, забезпечать необхідні гарантії для споживачів у даній сфері та сприятимуть посиленню принципу доступності звернення споживача фінансових послуг до державних органів, які повинні йому цей захист забезпечувати.

Таким чином, створення державної системи захисту прав споживачів фінансових послуг, удосконалення нормативно-правових актів, які повинні відповідати інтеграційним процесам, а також гармонізація законодавства України в сфері фінансових послуг до норм ЄС у цій сфері з урахуванням універсальних принципів щодо захисту прав споживачів фінансових послуг, це існуюча необхідність, яка викликана вимогами сьогодення.

Література

1. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. №1023XII. Дата оновлення:10.06.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення: 25.06.2017).
2. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова КМУ від 10.09.2014 № 442. Дата оновлення: 13.01.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-п> (дата звернення: 07.05.2017).
3. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. №2664-III. Дата оновлення:01.01.2017.URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (дата звернення: 10.05.2017).

Маслова Н.О.,
к.е.н., доцент,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ПАРТНЕРСЬКІ ВІДНОСИНИ З КЛІЄНТАМИ БАНКУ

Суперечливість відносин між банком та клієнтами, яка спостерігається нині в Україні, є наслідком недовіри до банківської системи. Тому в умовах жорсткої конкурентної боротьби на ринку банківських послуг нагальною проблемою є налагодження стійких відносин між клієнтом та банком. Закордонні вчені визнають, що вирішення цієї проблеми можливе лише за умови побудови «маркетингу відносин» (Relationship Marketing) [1, с. 87], тобто шляхом встановлення та розвитку тривалих відносин між банком та клієнтом, в якому маркетинговим комунікаціям відводиться одна з головних ролей як зв'язкам між клієнтами та банком.

В основі маркетингу взаємовідносин лежить формування довгострокових і вигідних обом сторонам відносин. Маркетинг взаємовідносин припускає взаємовигідні відносини як з клієнтами, так і з партнерами. Партнерські відносини ведуть до загальної мети, що гарантує більш тісні відносини, ніж просто співпраця [2, с. 58].

Маркетинг партнерських взаємовідносин являє собою систему маркетингу, орієнтовану на встановлення довготривалих і взаємовигідних відносин з покупцями та іншими суб'єктами ринку. Ян Гордон [1, с. 114] дає наступне визначення маркетингу партнерських відносин: «...це безперервний процес визначення і створення нових цінностей разом з індивідуальними покупцями, а потім спільного отримання і розподілу вигоди від цієї діяльності між учасниками взаємодії».

Особлива увага приділяється «маркетингу партнерських відносин» як сучасному підходу у роботі банку з клієнтами. Він передбачає встановлення та розвиток з ключовими клієнтами довгострокових міцних партнерських стосунків, основаних на урахуванні взаємних інтересів при веденні бізнесу. Сучасний банк повністю переорієнтовується з базисного та реагуючого рівнів відносин з клієнтом на відповідальний, активний та партнерський, тобто відбувається поступовий перехід до клієнтоорієнтованого підходу [3, с. 87].

Останнім часом клієнтоорієнтований підхід стає ще більш актуальним, оскільки ринок банківських послуг України вже сформований та поділений між банками (особливо це стосується корпора-

тивних клієнтів, які вже з моменту створення повинні мати обслуговуючий банк). Орієнтуючись на цей великий сегмент клієнтів, банки пропонують кращі умови обслуговування найбільш перспективним підприємствам – клієнтам банків-конкурентів.

Це пояснюється низькою оцінкою надійності та стабільності банків, а також психологічним несприйняттям самої сутності цього виду бізнесу. Тому головною метою маркетингових комунікацій банку є розвиток тривалих зв'язків із клієнтами на основі створення довірчих стосунків та партнерства.

Останнім часом клієнтоорієнтований підхід стає ще більш актуальним, оскільки ринок банківських послуг України вже сформований та поділений між банками (особливо це стосується корпоративних клієнтів, які вже з моменту створення повинні мати обслуговуючий банк). Орієнтуючись на цей великий сегмент клієнтів, банки пропонують кращі умови обслуговування найбільш перспективним підприємствам – клієнтам банків-конкурентів. З іншого боку, більша частина населення при наявності достатніх фінансових можливостей не обслуговується у банківських установах. Це пояснюється низькою оцінкою надійності та стабільності банків, а також психологічним несприйняттям самої сутності цього виду бізнесу. Тому головною метою маркетингових комунікацій банку є розвиток тривалих зв'язків із клієнтами на основі створення довірчих стосунків та партнерства.

Усе вище наведене дає підставу запропонувати банкам прийняти за основну модель партнерських відносин, завдяки якій можна реалізувати наступні можливості:

- отримати про цих клієнтів повну інформацію;
- оцінити потенціал клієнтів та перспектив їх розвитку;
- визначити, як банк може впливати на розвиток клієнтського бізнесу та підвищити його ефективність;
- поповнити клієнтську базу, використовуючи вплив, залучених клієнтів на своє оточення;
- налагодити з цими клієнтами довгострокові партнерські відносини для подальшого продажу ним як персоналізованих так, і масових послуг.

Для розроблення і реалізації цієї моделі пропонуємо здійснювати організаційну побудову служб маркетингу банків за клієнтською ознакою, включаючи до їх структури підрозділ по роботі з потенційними клієнтами та підрозділ по роботі з існуючими клієнтами. Основною функцією цих підрозділів буде розроблення та реалізація партнерської моделі маркетингу.

Література

1. Гордон Я.Х. Маркетинг партнерских отношений: Новые стратегии и технологии привлечения клиентов / Я.Х. Гордон. – СПб. : Питер, 2001. – 379 с.
2. Андриющенко Т.Ю. Особливості впровадження системи управління партнерськими відносинами на підприємстві / Т.Ю. Андриющенко, О.Б. Бережна // Інформаційні технології в економіці, екології, медицині й освіті. – 2015. – № 2. – С. 56–62.
3. Maslova N. Leadgeneration as a part of the customer orientation of a bank // Herald of KNUTE. – 2013. – № 6. – С. 84–96.

Степаник А.О.,

ст. викладач,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

РЕКОМЕНДАЦІЇ СПОЖИВАЧАМ ЩОДО ВИБОРУ ДЕПОЗИТНИХ ПОСЛУГ

На сьогоднішній день в Україні фактично зберігся застарілий підхід до побудови та розвитку системи захисту прав споживачів. Тому особливої уваги потребує проблематика підвищення споживчої освіти населення щодо депозитних послуг. Адже компетентні, проінформовані, освічені та наділені реальними правами споживачі є двигуном економічних змін, а їх свідомий вибір сприяє зниженню фінансових ризиків та стимулює впровадження інновацій і розвитку економіки країни.

З метою інформаційної підтримки споживачів нами було розроблено основні рекомендації щодо безпечного користування депозитними послугами:

I. Як правильно обрати банк:

1. Перевірте склад акціонерів (їх репутацію);
2. Дізнайтесь про досвід роботи банку;
3. Перевірте чи немає банк проблем з Фондом гарантування вкладів фізичних осіб;
4. Поцікавтесь, які позиції займає банк у рейтингах;
5. Поцікавтесь висновками незалежних аудиторських компаній щодо діяльності банку;
6. Почитайте відгуки про банк звичайних користувачів в інтернеті;

7. Якщо Ви надзвичайно обізнаний користувач банківських послуг, продивіться показники діяльності банку на сайті НБУ.

II. Як обрати найвигідніший та найзручніший депозит:

1. Визначіться з метою депозиту (дохід чи зберігання коштів);
2. Обирайте зручний для вас термін і спосіб виплати відсотків, адже це вплине на ставку за депозитом;
3. Пам'ятайте, що у нинішній час ставка за строковим депозитом вище, ніж 16% є «сумнівною» (ставки ранжуються від 8% до 16%);
4. Прогляньте актуальну інформацію «Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб»;
5. Пам'ятайте, що Фондом гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) відшкодовуються лише 200 000 грн, звісно включаючи відсотки. Тому, інвестуючи велику суму, краще розділіть її на декілька внесків;
6. Враховуйте також, що ФГВФО не відшкодовує вклади в банківських металах;
7. Не приймайте поспішних рішень. Використайте 1–2 дні, щоб уважно прочитати документи, обдумати переваги та недоліки.

III. При оформленні депозиту особливу увагу зверніть на:

1. Назву договору;
2. Пункт, в якому вказано сторін договору та переконайтесь, що укладається договір саме з банком;
3. На сторони договору. Клієнт має бути названий вкладником, а не стороною чи позикодавцем;
5. Терміни та умови договору, чи відповідають вони умовам запропонованим менеджером депозитного відділу. Взагалі уважно читайте весь договір, особливо текст дрібним шрифтом;
6. Отримані квитанції, добре перевіряйте суми.

IV. При виникненні питань зверніться до першоджерел – нормативно-правової бази щодо порядку здійснення депозитних операцій в Україні.

V. Щоб оминати негаразди, варто знати найпопулярніші схеми шахрайства:

1. Укладання фіктивних договорів, підроблення квитанцій або ж взагалі без видачі квитанції.
2. Підробленні підписів клієнта.
3. Пропонується підписати ще один договір нібито для пролонгації без квитанцій про внесення вкладу.
4. Сума в квитанції відрізняється від суми, внесеної клієнтом.

VI. У випадку шахрайства чи неправомірних дій з боку банку чи іншої фінансової установи потрібно звернутися:

1. До фінансової установи зі скаргою (бажано у письмовому вигляді);
2. До регуляторів НБУ і Нацкомфінпослуг зі скаргою;
3. Якщо не вжито заходів у попередніх інстанціях до правоохоронних органів та суду.

Таким чином, важливою складовою системи захисту прав споживачів є фінансова грамотність населення, підвищення якої є підґрунтям для зміцнення довіри до банківської системи та стимулювання залучення коштів у фінансові установи України.

Сушко Н.М.,
к.е.н., доцент,

*Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ*

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ В СПРИЯННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

У сучасних умовах вітчизняного розвитку держава не здатна ефективно організувати фінансові потоки і фінансові операції через наявність загальновідомих проблем, в т. ч. через низький рівень фінансової інклюзії.

Нагадаємо, що в найбільш загальному вигляді поняття «інклюзії» зводиться до процесу збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі [1]. Щодо сучасного розуміння суті «фінансової інклюзії», то в міжнародних науково-практичних колах дане поняття зводиться до розширення доступу до фінансових послуг.

Слід зазначити, що навіть у розвинених країнах майже кожен п'ятий дорослий громадянин не має банківського рахунку або іншої форми доступу до формального фінансового сегменту [2]. В Україні, як і в багатьох країнах, що розвиваються, частка повнолітніх громадян, які не охоплені банківськими послугами, досягає 90% [3]. Це пов'язано як із недостатністю сучасного стану економіки, так і проблемами інституційних механізмів, що концентруються в частині чинного законодавства, недовіри до основних інститутів влади, важким процесом реформування, поширенням моделей та практики позанормативних дій у всіх видах фінансової поведінки, скорочення інституційної спроможності системи фінансового моніторингу тощо [4]. За цих умов розширення фінансової інклюзії має ґрунтуватися насамперед на заходах з підвищення рівня залучення фінансових ресурсів, передусім, наявних у населення, у офіційний фінансовий обіг.

Значення фінансової інклюзії для процесу економічного зростання, підвищення ефективності грошово-кредитної політики і забезпечення фінансової стабільності обумовлено її довгостроковим впливом на макроекономічні показники через істотну зміну поведінки як фірм, так і споживачів, зменшення нерівності в доходах, підвищення ефективності процентних ставок тощо [5]. Попри це, зростання рівня фінансової інклюзії передбачає, з одного боку, розширення бази вкладників і більш диверсифіковане кредитування, а з іншого боку, може суттєво збільшити фінансові ризики, якщо більш висока фінансова інклюзія виникає в результаті швидкого кредитного зростання. Все це вимагає обґрунтованих рішень в системі масштабів як розширення фінансової інклюзії, так і використання інших інструментів активізації фінансового ринку.

Отже, збільшення фінансової інклюзії є вагомим і одночасно ризиковим інструментом сприяння процесу економічного зростання через згладжування споживання, підвищення ефективності грошово-кредитної політики, поліпшення доступу до кредитів, забезпеченню фінансової стабільності тощо.

Література

1. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D1%96%D1%8F>
2. Measuring Financial Inclusion [Електронний ресурс]. – Режим доступу : The Global Findex Database <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/6042>
3. Финансовая инклюзия – Вопросы для Центральных Банков [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Users/Natalia/Desktop/2-financial-inclusion-issues-for-central-banks_room-1_russian.pdf
4. Акімова О.В. Фінансова інклюзія та інші передумови розвитку фінансового моніторингу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/12/210.pdf>
5. Financial Inclusion and Development in the CEMAC [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Financial-Inclusion-and-Development-in-the-CEMAC-43385>

Тринчук В.В.,
к.е.н., доцент
Гориславець П.А.,
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри фінансів, обліку та аналізу,
Інститут підприємництва та перспективних технологій
Національного університету «Львівська політехніка»,
м. Львів

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ ПОЛЬЩІ

Наприкінці ХІХ ст. спостерігаємо появу в світі ознак організованої діяльності, спрямованої на формування інституту захисту прав споживачів. Сама ідея захисту прав споживачів викристалізовується із зростанням ринкової економіки. Значно пізніше в рамках Європейського співтовариства на початку 70-х років ХХ ст. з'являються відповідні директиви [1, с. 36].

У Республіці Польща в 1995 році створюється інститут страхового омбудсмена (*rzecznik ubezpieczonych*). У ході дослідження встановлено, що серед основних факторів, що сприяли його появі були: необхідність адаптації страхового законодавства до вимог нового конкурентного страхового ринку; недосвідченість учасників ринку, які розпочинали ведення страхового бізнесу та брак у них власного капіталу; відсутність державних наглядових механізмів за діяльністю учасників страхового ринку; нагальність потреби щодо побудови дієвої системи захисту найбільш вразливих учасників ринку – споживачів страхових послуг, зокрема у зв'язку з банкрутством в березні 1993 року страхових компаній: *Westa-Life S.A.*, *ZU Westa S.A.* [2, с.8], а згодом й *ZU Hestja S.A.* і *PTU Gryf S.A.*[3] Значну роль у формуванні нової інституції відіграли саморегулюючі об'єднання страховальників, які постраждали від страховиків [4, 5]. До завдань урядової агенції належало представлення інтересів страховальників, застрахованих, вигодонабувачів або призначених осіб згідно договорів страхування, учасників відкритих пенсійних фондів і корпоративних пенсійних програм.

Перший страховий омбудсмен був призначений міністром фінансів. Завданням страхового омбудсмена стала перевірка скарг в окремих питаннях, коли, на думку споживача, страхова компанія, страховий гарантійний фонд, Польське моторно-транспортне страхове бюро, загальне пенсійне товариство або орган управління

пенсійними програмами порушили право або інтерес осіб, яких представляє омбудсмен.

Згідно з Законом від 5 серпня 2015 року «Про розгляд скарг на суб'єктів фінансового ринку та про фінансового омбудсмена» [6] було визначено правила розгляду скарг, які подаються клієнтами суб'єктів фінансового ринку та визначено особливості діяльності фінансового омбудсмена, який замінив страхового омбудсмена. Інститут фінансового омбудсмена було побудовано на базі установи страхового омбудсмена. З точки зору передбачуваної мети, безумовно було розширено компетенції фінансового омбудсмена на весь фінансовий ринок.

Сьогодні у складі бюро фінансового омбудсмена Польщі працюють наступні організаційні підрозділи: департамент клієнта страхового та пенсійного ринків; департамент клієнта банківського ринку та ринку капіталу; департамент позасудового вирішення спорів; адміністративно-фінансовий департамент.

Кошти на діяльність фінансового омбудсмена та його бюро покриваються самими учасниками фінансового ринку: вітчизняними та іноземними страховими компаніями, загальними пенсійними товариствами, фінансовими компаніями, що займаються національними платіжними системами, в тому числі електронними, офісами платіжних послуг, банками, кооперативними ощадно-кредитними касами, інвестиційними фондами та компаніями, кредитними установами, управителями альтернативних інвестиційних спілок. Відповідний відсоток відрахувань регулюється розпорядженням міністра фінансів та розвитку. Наприклад, польські страхові компанії сплачують до 0,023% від суми валових премій, а закордонні страхові компанії – до 0,025% [6].

Скарга до фінансового омбудсмена може бути подана у письмовій, усній чи електронній формах. Так, протягом 2016 року до фінансового омбудсмена їх було подано 13021, в т.ч. 4396 або 33,7% зі страхування життя та 8602 або 66,1% з іншого особового та майнового страхування, і поза компетенцією омбудсмена 23 скарги або 0,2%.

Аналіз джерел надходження документів адресованих фінансовому омбудсмену в 2016 році показав, що 77,9% їх зробили заявники клієнти фінансових установ, а решта надійшла від канцелярії Президента Республіки Польща, Прем'єр-міністра, Сейму і Сенату, депутатів, сенаторів та міністерств, Комісії з фінансового нагляду, омбудсмена з прав людини тощо.

У 45,6% випадків звернень до омбудсмена мова йшла про відмову страхових компаній виплатити страхове відшкодування;

30,9% – суперечок щодо розміру страхового відшкодування та страхових сум; 4,2% – запізнення в розгляді заяв про відшкодування та затягування терміну виплати; 3,3% – занижені обсягів щодо виплати викупних сум.

Бюро фінансового омбудсмена втручалося у вирішення суперечок зі страховиками по 81,8% звернень. Визнані обґрунтованими 1666 скарг або 17,6%, в тому числі 378 зі страхування життя та 1288 з інших видів страхування; обґрунтованими як виняток – 54 заяви, з них 31 зі страхування життя. Необґрунтованими визнані 7716 заяв. Також у 2016 році омбудсмен підготував 344 висновки щодо «особливих поглядів» по окремим скаргам. Варто відмітити, що по 1246 справам процедура розгляду заяв працівниками бюро фінансового омбудсмена тривала протягом 2016-2017 років.

Література

1. Patalon A. Kompetencje Rzecznika Ubezpieczonych w zakresie ochrony konsumentów a ochrona poszkodowanego w wypadkach komunikacyjnych // Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny. – 2014. – № 5(3). – S. 35–53.
2. Olendzka H. 15 lat działalności Rzecznika Ubezpieczonych w Polsce//Rozprawy Ubezpieczeniowe. – 2011. – № 10/1. – S. 7–33.
3. Rzeszowski J. Rzecznik Finansowy – «nowa-stara» ochrona konsumenta? //Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM. – 2017. – № 7. – S. 183–195.
4. Rogowski S. Urząd Rzecznika Ubezpieczonych w teorii i praktyce// Prawo Asekuracyjne 1999. – № 1. – S. 5–20.
5. Rogowski S. Miejsce i rola urzędu Rzecznika Ubezpieczonych w systemie ochrony praw i interesów konsumentów na polskim rynku ubezpieczeniowym – perspektywy i główne kierunki zmian// Prawo Asekuracyjne. – 2000. – № 1. – S. 27–37.
6. Dz.U. 2015 poz. 1348, Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym [Elektroniczne źródło]. – Dostęp: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150001348/U/D20151348Lj.pdf>
7. Załącznik do sprawozdania rzecznika finansowego i jego biura z działalności w 2016 r. [Elektroniczne źródło]. – Dostęp : https://rf.gov.pl/files/22560__5313__Sprawozdanie_Rzecznika_Finansowego_za_2016_r____tabele.pdf

Наукове видання

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-
КРЕДИТНОЇ СИСТЕМИ**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

(Київ, 27 березня 2018 року)

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 9,30. Тираж 28 пр. Зам. 339.

Видавець і виготовлювач

Київський національний торговельно-економічний університет
вул. Кіото, 19, м. Київ, Україна, 02156

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4620 від 03.10.2013 р.